אלקטרו-שמרית
קיבוצניק מוצר עבורך
כיריים להבה אחת
הנחה 10%
רח' הבנאי 22, ת.ד. 1723
טל. 03-808869, חולון

דף ירוק

שנה טובה לקוראינו

מוסף על המשמר בתנועה הקיבוצית מס' 201 7 באוקטובר 1986 ד' בתשרי תשמ"ז

צילום: בועז לניר

מנוחה ליגע, מרגוע לעמל

פ.נ. ראשוני העמק. ר' עמ' 2

„ביצי זהב", כך מגדירים את עשורות הדוכנים והסופרמרקטים ברחבי התנועה הקיבוצית, הצמודים לעורקי תנועה ולאתרי נופש. ר' בעמ' 8.

מנהל חדש? מהפיכה שקטה? „גרנות" חוזר להיות מה שהיה: ארגון גדול, אבל צנוע ודמוקרטי. סיפור יפה לחגים. ר' עמ' 4.

מנוחה ליגע מרגוע לעמל

שלושה חודשים מן היום שעלו ראשוני עין־חרוד ותל־יוסף לנוריס שעל שפת המעיין, י"ח אלול, תרפ"א, קברו את גלדמן, ראשון מתיהם, וחנכו בית־עלמין במורדות הגלבוע. בתרצ"ח כרו בו את הקבר האחרון. הקיץ, כשחגג העמק 65 שנות התיישבות, ניצל בית הקברות משכחה. העמק, מלמדות המצבות, לא היה רק אורה והורה.

בי"ח אלול תרפ"א הגיעו למרחביה באוטו קטן, במועד שנקבע הצטרף אליהם חנקין. החברים ממגדל לא הגיעו, משום מה, אך אי־אפשר היה להמתין עוד. ובצהריים יצאו לדרכם והם „אנשי חיל, מנוסים בעבודה, בהגנה ובחיי קומונה, בעלי מרץ רצון ומשמעת" (יהודה אלמוג, „עין־חרוד — פרקי יובל"), נבחרי פלוגת סוללי המסילה פ"ת־ראש־העין.

יצאו, ואחריהם עגלות טעונות אוהלים, כלים וצידה. בדרך בא לקראתם, על סוסתו, צבי נדב. — לאן, חלוצים? — לנוריס. — הנני שומר ותיק. אומרים לי ללכת, ובכן, אלך, סעו אחרי. נדב, על הסוסה שושנקה, רכב בראש. אחריו נסעו שני האוטומובילים. אחריהם העגלות והפלוגה כולה. היה חם. מעבר לפסי הרכבת ראו גבעה יפה (כפר יחזקאל, לימים). מה נאה היא להתיישבות. כאילו לנו נועדה. — אך לא: עליהם להמשיך ואחר־כך לפנות ימינה. שם, למרגלות הגלבוע, מפכה המעיין. אותו הם מצווים לכבוש. בארבע וחצי אחה"צ הגיעו אל השלוליות שסביב למעיין, וכאנשי גדעון בימים מקדם, כרעו לשבור בן צמאונם. לפנות ערב, ממערב למעיין, הקימו שלושים וחמישה אוהלים והקיפו אותם בתיל וחפרו שוחות הגנה. בערב רקדו הורה. בלילה הציבו שמירה קפדנית מפני זר מתנכל. למחרת יצאו אל המסילה להקביל פני הפלוגה ממגדל, 70 חברות וחברים ואיתם אוהל גדול לבית־חולים. הבדואים התבוננו בם מרחוק. אותו יום הקימו את חדר־האוכל, כולו מחצלות, ואת המטבח, המכבסה, המתפרה, הסנדלריה. „מכונות תיקתקו והיתה הרגשה, שיש מי שדואג לצרכי החברים". קבוצה יצאה לסיקול ראשון בשדות („גם לבחורים הרגילים בעבודות קשות לא נקל היה להסתגל לעבודה זו"). לפנות ערב טילגרפו לקארלסבד, לאוסישקין, אטינגר ולביא: „דרישת שלום מחזית הכיבוש".

תמו שני ימים ראשונים להתיישבות בעמק, ובחודש השלישי, בטבת תרפ"ב, שלח נחמן גלדמן יד בנפשו.

הדף הירוק
העורכת: מרים עין־דור
עורך משנה: ארנון לפיד
צוות המערכת: עמירם כהן, בתיה שחף, אסתר נתיב, סימה באר, עודד ליפשיץ ואהוד דור
עיצוב גרפי: רחל דביר
מזכירת המערכת: רותי קרוש
צלם המערכת: בועז לניר
מודעות: חיה קוטב
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, 67771, ת"א
טלפון: 03-378833
מען למכתבים: שק דואר נעול 61999
תוכן המודעות על אחריות המפרסם בלבד
זכויות הגרפיקה שמורות

הקבר הראשון, השני והשלישי

מי היה, מה היה, גלדמן, ראשון מתי עין־חרוד, בחייו? רק זאת ידוע: שנולד, כנראה, ב־1889, שעלה מרוסיה, כנראה, ב־1921, ונמנה כנראה, על פלוגת סוללי המסילה. „בלילה", כתב נחום בן ארי, „שמר בחצר, ולפנות בוקר צילצל בפעמון להעיר את האנשים לעבודה, והוא עצמו דן את גופו לכליה". רק זאת. אבל במותו היה גלדמן לאבן פינה. במותו זכה, שגופתו הצעירה תיקבר ראשונה במורדות הטרשיים של „הר־הילדים", שלוחתו המערבית של הגלבוע, שמבטנה מפכה מעיין חרוד, שלשפתו ישבה הפלוגה, שממנה יצאו מייסדי תל־יוסף מזה ומייסדי עין־חרוד מזה.

חודשים אחרי שנקבר גילדמן ולא נודע כי בא אל קרבו, בי"ג באדר תרפ"ב, נקברו לצידו, בשורת הקברים הראשונה, נחמה אברונין ואהרון רווין.

הרבה דובר בשניים, ובמה שגרם את מותם. הרבה מכפי שדובר בחייו ובמותו של גלדמן, למשל. נחמה, אומרים, היתה אשה נאה, אפילו יפה. אומרים, שגם משכילה היתה ואשת רעים ואש להבה, נתונה למצבי רוח. היתה מסוגלת לצאת יחידה לטיול לילי בגלבוע וזו רק דוגמה אחת. בידי מוקי צור מכתבי אהבה שהחליפה עם צבי שץ, בחורף תרפ"ב, זוכרים. היתה בעין־חרוד, מטופלת בתינוקת בת שנה. אישה, אריה אברמסון, נצר לאברמסונים מיבנאל, רומנטיקן וקנאי עד כדי אכזריות, היה „רועה יהודי בא"י", וכדרך הרועים הבדווים שביקש לחקות, היה פוקד את אשתו רק בסופו של כל „רביע" שעשה עם הצאן. ואהרון רווין המנוח, מי היה? היה מן החבורה הקרימאית, שעלתה ארצה בעקבות טרומפלדור, כשוך מלחמת העולם הראשונה, הצטרף לגדוד העבודה שנקרא על שמו, וממנו הגיע לעין־חרוד. יוסף מלמוד מכפר גלעדי זוכר, שהיה רב הומור, חרזן חרוזים (ברוסית) ומספר סיפורי מהפיכה. כולם חיבבו אותו. ואילו בן ארי שמע מאמו, שאמנם כן, היה בחור יפה, היטיב לרקוד, לשיר ולנגן בגרמושקה. אך גם קל דעת היה, רב קסם ושובר לבבות, שנמנע מקשר רציני עם בחורות. ודווקא אליו, מכל הבחורים, יצאה נפשה של נחמה אברונין, עד שהיתה מוכנה לנטוש למענו כך אומרים, את אישה ואת בתה התינוקת.

„ויהי", מספר שלמה לביא („מגילתי בעין־חרוד"), „בבוקר בהיר אחד (בלי מליצה) שמעו העובדים בחצר יריה משולשת. אחת־שתיים־שלוש. רצו השומעים, באו לאחד החדרים אשר בבניינים הארוכים וראו לפניהם מחזה זוועה: המאהב השני רבוץ בשלולית דם, בלי כל רוח חיים, והצעירה מפרפרת פירפורים אחרונים בתוך דמה, ובידה אקדח". וגם זאת מציין לביא: „דיכאון וכעס השתררו במחנה, ויותר מדיכאון וכעס שימש המקרה עניין לענות בו. קמו מלמדי זכות, נדים, מרשיעים. הרוב נטה להרשיע".

אחר הדברים האלה,לא חזר עוד אברמסון לעין־חרוד. גליליה, הבת, נשלחה לקרובים. נחמה אברונין ואהרון רווין, שנרצחו בידי בעל קנאי, נקברו בסמוך לנחמן גלדמן, שטרף נפשו בכפו.

הקבר החמישי, השישי והלאה

בתרפ"ה יש כבר 287 חברים ליד המעיין, 80 יותר מאשר בתרפ"ד. המשק רב־גוני, ופלוגות משקי הקיבוץ מרחיקות עד קלנדיה, מושבות יהודה ושומרון, גשר ויגור. חילוקי דעות מתגלעים אותה שנה בין החברים בעניין הזיקה לתנועה קיבוצית ארצית. משלחת יוצאת ל„החלוץ" בחו"ל. מתחיל להופיע כסדר יומן הקיבוץ. זאב פריידין נהרג.

בי"ח תמוז, ב־9.30 בבוקר, נפש מעבודתו לידמכונת הרישה החדשה, עמד והתבונן בה מרוצה וידיו שלובות לו על חזהו. לפתע נעתק ממקומו „גלגל התנודה שקשר ברצועה את מכונת הרישה עם מקצץ התבן". הועף למעלה ובנפילתו מחץ את גולגלתו של זאב. „בן רגע היה הדבר". לאסון הזה, אגב, יש גם גירסה אחרת, אכזרית יותר, ששמעו הילדים מהוריהם. ונועדה, כנראה, להזהירם מפני הסכנה שבמכונת הריש. עליפי גירסה זו, נתפס כנף בגדו של פריידין בגלגל המכונה, והוא נמשך לתוכה והתרסק למוות.

כך או כך, בי"ח תמוז נקבר זאב פריידין, שמת כתאונת עבודה. בסמוך ליהודה שוסטר, שנמחץ מסלע במחצבה ונקבר בסמוך לנחמה אברונין ואהרון רווין, שנרצחו בגין אהבתם, שנקברו ליד נחמן גלדמן, שטרף נפשו בכפו. בתרפ"ו יתוסף לשורת הקברים קברו של יוסף חרמוני בן ה־26, איש חרוץ, מנזובי העובדים במחצבה ובנגרייה שהיה מלווה בשירה את עבודתו בשדה, שמחה על ה„פרוביזוריות" ההורסת את עין־חרוד, שלקה בשחפת ומת בודד בצריפו. ובתרפ"ט יקברו את עליזה פאס. אותה הכריעה מחלת הטיפוס, חודש לאחר שהצטרפה לעין־חרוד והיא בת 21 במותה. טרם שנפטרה, כתבה לידידתה על חוגתה: „...אני כינסתי את משנַי לתוכי ואיני נענית לכל הזמנה ידידותית. נעימה לי הבדידות. חוששת אני, פן ירגישו האנשים בעצבי ואני מתחמקת מפניהם. אולי יחלוף מצב־רוחי זה לאחר זמן־מה. היום שבה אלי מנוחתי במקצת. בשבוע הראשון הייתי עדיין חולה־למחצה בשל המאורעות האחרונים. גם שבוע לאחר זה התרוצצתי אחוזת סחרחורת. כה חלשה הייתי. אך אל דאגה לי: דווקא בימים סוערים אלה, כשתיכנסו שוב למסלול חייכם הנורמליים, מה רציתי להיות אתכם. סוף־סוף נשלים עם הגזירה. כה טפשה אני, שכל יום לא ימוש זכר רחובות מלבי... זה עתה התחלתי בקריאת ספרו של קונו, „תורת ההיסטוריה, החברה והמדינה של מרקס". נראה — היעלה בידי. מחוץ לזה — חסרה לי כאן הזמרה. אין כאן איש הנותן קולו בשיר (אולי הזמן הוא שגרם לכך) וגם גרוני אני כאילו נחנק הקול. אף־על־פי־כן, טוב כי הלכתי מכם לזמן־מה בלב ונפש. עליזה."

האבל בצערו הנוקב

שנתיים אחרי שעלה תל־יוסף לנקודת הקבע (1921) נולד בו גדעון כנעני. ילד היה כשבאה המטפלת ערב אחד ולקחה אותו ואת חבריו לטיול שלא תוכנן מראש. כל הלילה נסעו בעגלות רתומות לסוסים בשבילי העמק, מבלי להבין במה זכו. בבוקר גילו מה שביקשו המבוגרים להסתיר מהם: חיים רוזנבליט, שחשד שהוא חולה במחלה קשה, שם קץ לחייו. רוזנבליט לא נקבר על מורדות הגלבוע, אלא בחורשה סמוכה, כדי שלא יידעו האנגלים. אגב, שני חברים נוספים התאבדו בתל־יוסף. שניים, מבקש כנעני להפריך סילוף נפוץ, ותו לא. האחד בגלל אהבה נכזבת. השני לא ברור. אולי בגלל המצב. אולי. „צריך לזכור. איזו תקופה קשה זאת היתה. הקדחת והטיפוס אכלו בחברים בכל פה. המזון מעולם לא השביע. המגורים היו בלתי נוחים. העבודה נמשכת מחושך עד חושך. כששבו החברים מן הכרם, הזדרזו להתקלח. מוכנים היו לוותר על ארוחת הערב, אבל לא להחמיץ את ההורה, וכשעצרה ההורה, היו מוותרים על השינה, כי כבר עלה השחר. כשמת חבר, כשמת חבר היה קשה מאוד. פסקה העבודה ואבל כבד השתרר בקיבוץ. אבל אמיתי, כמו על בן־משפחה. בשעות היום עמד הארון ברחבה ואחה"צ יצאה הלוויה אל בית הקברות. בראש נסעה עגלה רתומה לסוס ועליה הארון. עוד עגלה או שתיים הוקצו למתקשים בהליכה. כל יתר החברים, אחד לא חסר, עשו את הדרך, כמעט חמישה קילומטר, ברגל. בבית הקברות התקבצו סביב הקבר הפתוח. לבכות לא היה מקובל. גם לא להספיד. אבל הראשים היו מורכנים ונישאו נאומים. תמיד היו מספיק חברים שיסכימו לנאום...".

„...וכאשר עמדנו כולנו בחצר, מסביב לארון", זוכרת ליליה בסבין („פרקי יובל"), „מזועזעים עד יסוד הנפש וללא כל נחמה, הרגשתי פתאום: אנו ממשיכים את שושלת היהדות. אם כי לנו חסרה האמונה שהיתה להם, לדורות הקודמים: ה' נתן וה' לקח. עמידתנו זו, כחטיבה שלמה, כקהילה יהודית, כעדה מתאבלת, ככה ודאי היו מתאבלים לפנים בקהילות ישראל, כאשר שיכלו אחד מטוביהן... בטוחה אני: החג באורו ובגדולתו והאבל בצערו הנוקב, עם השתרשותם בחיינו, יאצילו מכוחם גם על ימות החול, כי בלי המטרה העליונה, בלי החג, אין להם תכלית ופג טעמם, ובלי צער רבים ובלי רחמים גדולים. קשים הם ימי החול מנשוא". הימים, אכן, קשים היו מנשוא, שעל כן פרץ בית הקברות במורדות הגלבוע ורחב מאוד.

גדעון כנעני: רק שלושה התאבדו

החיים שלרגלי המתים

לאברהם יריב, איש תל־יוסף ויו"ר המועצה המקומית גלבוע, נחיריים רגישים לנבכי־עבר. כשהיה מזכיר הקיבוץ, ידע על כל בית ישן בחצר הקיבוץ שנועד להריסה: טרם שיעלה עליו הדחפור, היה יריב מקדים ונובר בחלליו. שאולי יציל ממנו „מטמונים". ואמנם הציל. למשל, תיבת עץ וחבל מעשה לולאה בתוכה ופתק: לעת חוסר מוצא וחוסר אונים, לאיבוד לדעת. תרפ"ט. למשל, דו"ח יומי על מחוסרי עבודה בפלוגת העמק, החל בימי פתח־תקוה. אפילו את תוצאות ההצבעה על קבלת אכיו לחברות, ב־32', כפי שפורסמו על לוח המודעות בחדר־האוכל, מצא. לפני לא הרבה שנים בא אליו אחד מבני הקיבוץ שעזב, וביקש להעביר את גופת אמו מבית הקברות הנשכח ההוא אל בית הקברות המשגשג בקיבוץ. „אלמלא אותו בן", מודה יריב ונד לעצמו, „אלמלא הוא, לא הייתי יודע על בית הקברות יותר משיודעים בני דורי, שלא לדבר על הדור השלישי. מה שזכרתי, זכרתי ככה, מעומעם". כשפנה הבן במה שפנה, רטטו נחיריו של יריב: „יש כאן מסר היסטורי וחברתי עצום, ולא דרך הלוח בכיתה או ספר הלימוד, אלא מן האדמה. עובדות חיות־מתות. כאן התחיל עידן. כאן אתה לומד על הצרות והתלאות, על מוות מתאונות עבודה, מהרעלות דם, מטיפוס והתאבדות, מקנאה ומרצח. כאן לא נקברו הוגי הדיעות והמנהיגים, אלא אנשים מן השורה, מלח הארץ". לפני שנתיים־שלוש, כשעלה יריב לראשונה אל בית הקברות, מצאו מוזנח והרוס בחלקו — כמה מן הקברים היו מכוסים עפר. אחרים היו מוסתרים בסבך הפטל. היו שמצבותיהם שבורות וחסרות ואותיותיהם מחוקות. אורני קק"ל הפילו צל כבד ומחטים על המצבות ואנשי גדעונה הסמוכה צירפו את מתיהם אל מתי גדוד העבודה. אבל כשהביט יריב צפונה, אל מעבר לפרדס האשכוליות הגובל בבית הקברות, ראה את העמק כולו, את המעיין שלרגלי הקברים, את החיים שלרגלי המתים, שב ונהיה מעשי: „נשפץ, נחדש, נגנן, נביא תלמידים, נארגן סיורים" — והדברים, אכן, קורים, וכבר מדברים על הרחבת מגרש החניה בסמוך, וכבר אומרים התימנים של גדעונה, „והלה צריך לשים רמזורים בשביל"...

יו"ר המועצה, א. יריב: עובדות חיות־מתות

בריחה מהחזית

מול שער הכניסה לבית העלמין, שער חדש שעיצבה והציבה הפסלת דליה מאירי, שתי שורות של תלי אבנים. מי שוכן בעפר שמתחתם? כנעני מעלה שתי אפשרויות. האחת גורסת, ערבים, מתי הכפר הערבי ג'אלוד, ששכן ממזרח למעיין; השנייה, רווחת יותר, קובעת — ילדים. ואמנם, מאמו למד כנעני, כי בשנים ההן עמד צריף בית החולים האזורי בסמוך. נשים ערביות וחלוצות עבריות מישובי הסביבה ילדו שם את ילדיהן, וצוק העתים המית רבים מהם באיבם. הלאה מחלקת הילדים, ובנפרד, חלקת ההורים. „שאלת הורי החברים היתה קשה ומסובכת בכל הישובים הצעירים. עלינו, בתוקף מצבנו המיוחד, קשה פי כמה. אף־על־פי־כן, נתנו את ליבנו גם לה ובצורות שונות. באלה תמכנו תמיכה חודשית כלשהי ולאלה עזרנו בהעלאת ההורים ולפעמים גם בהעלאת משפחות שלמות!" „אגיד בלי היסוס, כי עשינו הכל למעלה מיכולתנו ואולי כדאי להוסיף, היו מקרים, וההורים אשר היו להם עוד ילדים בארץ, שחיו חיים פרטיים, והם בחרו לחיות אתנו, אף שראו אותנו כמוזרים. והוי! ההורים שבאו אלינו מלפני המלחמה הולכים ופוחתים, ואחרים אינם באים עוד. יש הרגשה כאילו השרשרת הולכת ונפסקת. כמה שנים עוד יראו ילדינו יהודי בתפילתו, יהודי בחגו, יהודי בצומו ויהודי השמח בתורתו? עצוב, עצוב מאוד" (שלמה לביא, „מגילתי בעין־חרוד").

הלאה מקברות עין־חרוד ותל־יוסף והילדים וההורים — קברי „החוגיסטים" של בית־השיטה, וארבעה שאיבדו עצמם לדעת ביניהם, והלאה משם קברי שדה־נחום, ופה ושם, חורגים מן הסטנדרט הצנוע, מצבותיהם של מי שהיו להם, אולי, קרובים עשירים בעיר ויכלו להרשות לעצמם מצבות מפוארות ממצבות הבטון ושלטי הגרניט של הרוב. בתרצ"ח (1938), בטרם ייעזב ויישכח בית הקברות, עוד ימצא בו מנוחה שינה ורנר לס, שיש זוכרים שאמר, כי „לא פחות חשוב מהעלייה (על הקרקע) הוא הצורך להרים את נוכי (רמת?) החיים של הפועל והפלח הערבים, כי אין להשלים עם המרחק הרב בין שני עמים החיים בשכנות כה קרובה". בט"ו טבת, בדרכו לירושלים, לעזרת קלימן אחיו, שרפתו נקלעה לקשיים, ירה בו ערבי. ליד לס תיקבר לימים רעיה קרפובסקי, ובסמוך לה לאה הירשהויט, שאפילו שנה לא יצאה מיום שהגיעה לעין־חרוד ועד ליום שהמיתה עצמה, והיא בת כ"ג. כמו על גלדמן, שגופתו חנכה את בית הקברות, בטבת תרפ"ב, גם על הירשהויט, מאחרוני הקבורים כאן, לא ידעו כמעט כלום בחייה ורק מעט לאחר מותה. לאחר מותה נתגלו במכתבים מניעים אפשריים להתאבדותה: „אומרים לי, שאני עדינה וטובה, אבל בתור אשה הם (הבחורים?) לא יכלו לקבל אותי... לא אוהבים אותי. אם כן, אין בי צורך. אין לי בשביל מי לחיות. אמות מוות שאני בוחרת לעצמי". לאה הירשהויט בחרה בליזול. „ואנחנו", תספיד לה שרה נוימן. „חגגנו את אחד במאי, יום אחדות הפועלים של כל הלאומים. הזכרנו את חללי ספרד וסין, את המשפטים ברוסיה הגדולה, את תבוסת אוסטריה וגרמניה. ואת, מה עשית ערב יום כזה? בחרת את המוות וברחת מהחזית...".

אבל בקיץ האחרון, כשחגגו בעמק 65 שנות התיישבות, כבר אין מי שיזכיר ללאה הירשהויט. דבר בריחתה מהחזית ביום אחדות הפועלים של כל הלאומים. כשעלו החברים לבית הקברות. הרכינו ראש על קברה, כשם שעשו על הקברים של גלדמן שטרף נפשו בכפו ונחמה אברונין ואהרון רווין שנרצחו על אהבתם וזאב פריידין שגלגל מכונת הדיש מחץ את גולגלתו ויהודה שוסטר שסלע מחץ את גופו וורנר לס שערבי ירה בו והילדים שמתו בלידתם.

ארנון לפיד ■

בדגמים חדישים·חדישים! צליל איכות
מבחר מערכות
HITACHI, JVC, LUXMAN, KENWOOD, ROTEL, YAMAHA, TOSHIBA, ONKYO, MARANTZ...
מבחר רמקולים
ITT, SEAS, WHARFEDELE, JAMO, BOSE, WESTRA, WHD...
* מעבדת שירות – תיקונים במקום
סטריאו שירי איתך לאורך שנים!
החנות המקצועית הוותיקה
רח' הרצל 59, חיפה
טל. 671273-4

תרמילי Lowe ושקי שינה
THE NORTH FACE
שקי שינה, תרמילים, אוהלים, נאדות מים וספרות מקצועית, ציוד לטיפוס וגלישת מצוקים (סנפלינג)
צ. לפידות
03-383266
רח' פרץ 34 תל אביב (ליד התחנה המרכזית)

שיטת הבידוד התרמי של תרמוקיר.
רק להוסיף מים ולערבב!
* בידוד תרמי הומוגני ללא גשרי קור. שיטה חסכונית.
* סוף לסדקים בקירות.
* גימור יפה הוא חלק מהשיטה.
* 15 שנים של הצלחה, באירופה ארה"ב ויפן.
* ישום מהיר גם במבנים קיימים.
* ייעוץ והדרכה חינם באתר הבניה.
תרמוקיר
מפיץ ראשי בחיפה ובאיזור הצפון: עמלן בע"מ הנביאים 2 חיפה, טל' 04-672101/2
תעשיות לבנייה מתקדמת. קיבוץ חורשים.
ד.נ. השרון התיכון 45865, טל.: 03-9369824/5
טלקס: 33499, תכן-עבור תרמוקיר

אמנון סאונד אלקטרוניקס בע"מ
רח' בוגרשוב 42 ת"א ● טלפון 03-295620
מבצע מכירות לדגמי ROTEL '86
* המערכת שזכתה בתואר "BEST BUY" באנגליה
* תצוגה של מיטב מערכות הסטריאו והרמקולים: ROTEL, JVC, LUXMAN, AKAI, WHARFEDALE, BOSE, ONKYO, MOREL
* מכירה בהמחאות
* ייעוץ והדרכה
* מעבדת שרות צמודה

„גרנות": סיפור יפה לחגים

מהפיכה שקטה מתחוללת ב„גרנות", משחררת את הארגון האזורי מסממנים של אימפריה בזבזנית, שדבקו בו. „גרנות" חוזר להיות מה שהיה שנים רבות: ארגון גדול, אבל צנוע באורחות חייו ודמוקרטי בתפיסותיו, המשתדל לתת לקיבוצים, בעליו, שירות טוב, יעיל וזול. סיפור שעודנו בגדר חלום באזורים אחרים

בימים אלה החליטה הנהלת „גרנות", הארגון האזורי המשלב בתוכו את המפעלים וארגון הקניות של קיבוצי מרכז הארץ, לסגור את המשרדים החדשים והמפוארים של „גרנות — תל־אביב" ליד צומת „מעריב", וזה כולל גם את סגירת הלשכה בסגנון „דאלאס", שהקים לעצמו המנכ"ל הקודם, אשר גולן מגבעת־חיים מאוחד.

על־פי התוכנית, רוב הפעילות, המתנהלת היום בתל־אביב, תתבצע בעתיד בבית, באתר „גרנות" שממול לקיבוץ גן־שמואל. המעט שהכרחי לעשותו בתל־אביב, ייעשה משניים־שלושה חדרים שכורים וצנועים בבית „משקי הנגב", מאחורי האיצטדיון ביד־אליהו.

בעלון הפנימי „חדשות גרנות" נמסר, שסגירת המשרדים תביא ל„חסכון כספי, ייעול בעבודת הארגון ותהודה ציבורית חיובית".

אם כך, הכתבה הזו היא חלק מהתהודה הציבורית החיובית, מפני שסגירת משרדי הפאר היא לא רק שינוי ארגוני, אלא גם ביטוי מעשי וסמלי למהפיכה השקטה המתחוללת ב„גרנות" מאז נכנס לתפקידו, לפני כ־11 חודשים, המנכ"ל החדש, אריק רייכמן מגליל־ים.

המהפיכה הזו משחררת את „גרנות" מסממנים של אימפריה בזבזנית, שדבקו בו בשנים האחרונות, ומניהול ריכוזי מדי של המנכ"ל הקודם. „גרנות" חוזר להיות מה שהיה שנים רבות: ארגון גדול, אבל צנוע באורחות חייו ודמוקרטי בתפיסותיו, ארגון המשתדל לתת לקיבוצים, שהם בעליו, שירות טוב, יעיל וזול.

זהו סיפור פשוט ויפה לחגים, סיפור שנשמע טבעי ומובן מאליו, סיפור על דברים, שהיו צריכים לקרות מזמן ולא רק ב„גרנות". היום חוזרים שם למה שהיה מאז ומתמיד בארגונים אזוריים, שלא נסחפו למגאלומניה בהשקעות מיותרות ולעיסוק מופרז בפיננסים.

זהו סיפור, שגם היום הוא עוד בגדר חלום באזורים אחרים, שבהם הארגון צבר עוצמה מופרזת ומנהל דומיננטי, השולט בעוצמה הזו ביד רמה. עדיין יש ארגונים כאלה, שבדומה לזנבו המכשכש של הכלב, הארגון שולט בקיבוצים, שהם בעליו, במקום שהם ישלטו בו.

לא קל לבצע מהפיכה כזו. קל, יחסית, לצאת ממשרדים בתל־אביב. השאלה היא מה עושים בבית המשרדים, שהוקם בשטח המפעלים, שהוא חדש עוד יותר ומפואר יותר מזה שבתל־אביב. את המשרדים האלה אי־אפשר למכור או להשכיר...

אריק רייכמן אינו אוהב לבקר את קודמו בתפקיד. זו, כנראה, הסיבה שבשיחה בת שלוש שעות לא הזכיר את פרשת „הילרון", שבמרכזה, יחד עם אשר גולן מ„גרנות", עמדו גם אושי פרידמן מ„מילואות" וישראל אפרת — ראש שולחן המפעלים האזוריים במרכז החקלאי. ב„הילרון" בוזבזו כעשרים מיליון דולר לרכישת חברה חסרת ערך לשיווק אבוקדו בחו"ל. בפרשה אחרת, „אמבר ג'", מפלצת בטון ענקית ויקרה ברמות מכון תערובת חדש, אריק כמעט מתחמק מדיון: „אני צריך לבדוק את תחשיבי הכדאיות של מתכנני הפרוייקט", הוא אומר, „הם טענו שהמכון יחסוך כוח אדם. צריך לבדוק, האם החיסכון יצדיק את ההשקעה".

לאריק גישה תכליתית: „הילרון" ו„אמבר ג'" הם פרוייקטים שכבר הסתיימו, ושוב אין אפשרות להציל משהו על ידי שינוי החלטות. מה שחשוב זה לשנות מה שעוד ניתן לשינוי. גם המשרדים החדשים הם עובדה קיימת, אבל כשרנים בנושא הזה, אריק אינו יכול להתאפק וניכר בו, שהוא ממש סובל מהישיבה בתוך הפאר המיותר הזה, ומרגיש צורך להתנצל כל פעם כשבא אורח למשרדו ומתבונן סביבו בתימהון.

אריק אומר, שהוא היה רוצה משרדים צנועים, כמו בבתי התנועות בתל־אביב, ושלא יספרו לו, שצריך משרד מפואר, כדי לארח „חשובים" מהארץ ומחו"ל. גם את נשיא ארה"ב רונלד רייגן אפשר לארח במשרד קיבוצי צנוע.

כאן לא יקומו פירמידות

אחת הסכנות החמורות, הנשקפות בימים אלה לארגונים אזוריים, היא עודף יוזמה בהקמת פרוייקטים חדשים. יש אזורים, שהסתבכו בגלל הנהלות ומנהלים, ש„שכחו" כי בשנות ה־80 הכסף יקר, הרווחיות בחקלאות נמוכה, ולקיבוצים מספיק חובות משלהם, כך שאין להם כל צורך בתוספת חובות, כתוצאה, מהשקעות מיותרות באזורים.

הקמת מפעלים חדשים הוא נושא מלהיב למנכ"ל פעלתן ולצוות הקמה בעל יוזמה: קודם נתפסים לרעיון, אחר־כך יש המון נסיעות ופגישות, בארץ ובחו"ל, שיחות עם מתכננים ויועצים, מהנדסים וקבלנים ויועצים ובנקאים, פקידים בכירים ואפילו שרים.

בסוף, כשהרעיון רוקם עור וגידים, שיא הסיפוק: חונכים מפעל חדש באיזור, מפעל שהמנכ"ל יודע, גם בלי שלט הנצחה רשמי על קיר־הכניסה, שבאיזור כולם יזכרו, שהוא נבנה בתקופתו...

אריק מודע לכך שבימים אלה, יותר מתמיד, אסור להיסחף לזה, אסור לבנות פירמידות מיותרות, רק כדי לקבור בתוכן מיליוני דולרים. „גם אני אוהב לבנות מפעלים חדשים", הוא אומר, „אבל מערכות ,גרנות' עונה על הצרכים של הקיבוצים, בעלי הארגון".

אריק מונה שלוש פונקציות הכרחיות בארגון:

(1) ניצול היתרון לגודל בעיבוד משותף של התוצרת החקלאית. הכוונה היא, לשמור על המגמה של עיבוד ראשוני בלבד, הכשרת התוצרת הגולמית לשיווק, ולהימנע ממפעלים לעיבוד משני של התוצרת, שאינו חיוני לתיפעול המערכת החקלאית.

(2) ניצול היתרון לגודל בקנייה מרוכזת של תשומות למשק החקלאי וגבייה מרוכזת של התשלומים עבור התוצרת החקלאית שמוכרים הקיבוצים.

(3) ניהול מערכת פיננסית, המשרתת את הפעילות השוטפת של המפעלים וארגון הקניות, ומשמשת גם כמסלקה פנימית לעודפי כספים של הקיבוצים בארגון וכמכשיר לגיוס הון.

כשמדובר בגיוס הון, נמנעים מגיוס עודפי כסף גדולים, כדי לא לשלם את הריבית הגבוהה, שדורשים הבנקים עבור מלאי הון כזה. הריבית הזו מפתה להשקיע בשוק האפור, שסכנותיו ידועות, כי רק בו ניתן לקבל פיצוי, שיכסה את הריבית על ההון שגוייס...

אם כבר יש עודפי כסף — הם מושקעים רק באפיקים תנועתיים. בעבר, המדיניות היתה שונה, תיק הנכסים הפיננסיים היה גדול מדי, ועל אף שתמיד שמרו על אופיו הסולידי, במשבר מניות הבנקים היו הפסדים. היום מקטינים את התיק הזה, והקיבוצים מרוויחים: הכסף משמש כמקור למימון חלק מפעילויות „גרנות", ומונע גיוס כסף יקר בחוץ.

„...פעיל בעל דעות שונות וביקורת על המנהל אינו נפלט מהמערכת. אני מנסה להקשיב ולא רק להשמיע."

שלא כמו בארגוני קניות אחרים, ב„גרנות" מעולם לא היו תופעות של צבירת כוח בידי מנהל הארגון על־ידי שליטה בברזי הכסף. לא היה שם מנהל, שברצונו הוא נותן הלוואה לקיבוץ שהוא חפץ ביקרו, ובתנאים מועדפים, וברצונו — הוא מונע את חסדיו מקיבוצים המבקרים את פעולותיו.

ב„גרנות" מקפידים על כך, שקיבוצים לא יחרגו ממסגרות האשראי שלהם, הנקבעות על פי היקף הקניות וצריכת השירותים בארגון.

לכל היותר, משתמשת הנהלת „גרנות" בקשריה עם גורמי מימון, כדי לעזור לקיבוצים לגייס כסף כשאינם מצליחים לגייס בעצמם. כל עיסקה כזו, גם כשהארגון הוא המתווך, נחתמת ישירות בין הממן והארגון, כשהכסף אינו עובר כלל בקופת הארגון.

לצמצם בשמחה ולחסוך בששון

כששואלים את אריק על הישגים ועל יעדים בעתיד, הוא אינו מראה תוכניות ודגמים של מפעלים חדשים, אלא מצביע על חסכונות וצימצומים: „בעשרת החודשים האחרונים הקטנו את מצבת כוח האדם ב'גרנות' בחמישים מתוך ארבע מאות וחמישים העובדים. כשחמישים אחוז מאלה שנפלטו הם שכירים והשאר — פעילים חברי קיבוץ.

את השכירים פיטרנו בשיתוף פעולה מלא עם כל הגורמים, כולל ועד העובדים, ונתנו להם פיצויים בעין יפה. הצימצום במספר חברי הקיבוץ התבצע על־ידי כך שלא גויסו פעילים חדשים במקום פעילים שסיימו את עבודתם, בתום קדנציה בת ארבע או חמש שנים, והתפקידים של אלה שעזבו חולקו בין הנשארים".

„אם תשאל, כמה ניתן לצמצם עוד בדרך זו", אומר אריק, „אשיב לך, שאינני יודע, אבל הכוונה היא להמשיך ולצמצם בכוח אדם, מפני שזו התשומה הכי יקרה ב,גרנות'. אין לנו שליטה במחירי תשומות אחרות, כמו חומרי גלם לתערובת, או מרכיבים קנויים למיניהם".

יש אפילו טענות באיזור, נגד עודף הצלחה בצימצום מספר הפעילים: היום המפעלים האזוריים אינם מקום לשם אפשר לשלוח חבר בעייתי, שלא רוצים אותו בקיבוץ...

הקיצוץ במספר הפעילים גרם גם לקיצוץ במצבת כלי הרכב, שקטנה ב־27 מכוניות. עם זאת, בעיית הרכב לא נפתרה: ב„גרנות", כמו בהרבה מפעלים אזוריים אחרים, יש מכונית לכל פעיל, גם אם הוא משתמש בה רק כדי לנסוע מקיבוצו קילומטרים ספורים, לעבודתו ב„גרנות". אז קונים רכב צנוע — ואריק נוסע ב„סובארו 1300". אבל לא נמצאה הדרך, כיצד לתת רכב רק למי שזקוק לו באמת. בתנועות, כדאי להזכיר, אין מכונית לכל פעיל.

להאמין בטיב השירות

אריק מתקומם נגד אלה האומרים שבגלל המשבר הכלכלי בתנועה הקיבוצית, צריך לחסוך: „תמיד צריך לחסוך, גם בעתות שפע. למפעל אזורי יש בעיה קבועה בתחום זה: במפעל רגיל, קיבוצי או אחר, שמתחרה בשוק, מי שלא יעיל נופל. בארגון האזורי מספקים שירות: מיון פירות, תערובת לבעלי חיים, ואם המפעל אינו יעיל, הוא אינו מתחסל, אלא פשוט גובה יותר כסף מהקיבוצים המשתמשים בשירותיו בשיטת הקוסט פלוס. אין מוטיבציה טבעית להתייעל ולקצץ הוצאות, ואפילו אין מערכת נתונים השוואתית למחיר אותם שירותים במפעלים אזוריים מקבילים. אבל דווקא משום שאין אילוץ חיצוני מספיק, צריך ליזום באזורים יותר פעילות לייעול ולחיסכון בהוצאות מאשר במפעלים רגילים. אז לחסוך כן — אבל לא על חשבון טיב השירות".

אריק אומר, שהמפעל האזורי הוא מערכת כלכלית ייחודית, שבה בעלי המניות, הקיבוצים, הם גם הצרכנים. אם במערכת כזו יש ניכור בין הקיבוצים למפעלים, זהו כישלון של הארגון האזורי, סימן שהשירות שהקיבוצים מקבלים אינו מספיק טוב: „אני משוגע לטיב השירות. אולי בגלל שבאתי מ,מדגל'. מפעל הברזים של גליל־ים. אם הקיבוצים לא מרוצים, או או שהמוצר והשירות של ,גרנות' לא מספיק טוב, או שהיחס אינו טוב. חשוב מאוד, כיצד עונים בטלפון לחבר קיבוץ שפונה לארגון".

„אנחנו" לא „אני"

אחד מלקחי האירועים הכלכליים בשנים האחרונות, הוא ששיטת „הגאון התורן", המנהל לבדו פעילויות כלכליות גדולות ללא שיתוף אחרים, בקרה וביקורת, פשטה את הרגל. ב„גרנות" המערכת בנויה נכון לתיפקוד דמוקרטי: כל מפעל הוא תאגיד של המשתמשים, והם המחליטים, איך לנהל ומתי והאם להשקיע בהרחבה. יש גם תאגיד מרכזי, ארגון קניות ומערכת פיננסית, והנהלת „גרנות", וגם אסיפת משקייה המתכנסת מדי פעם.

אריק מתפעל מאוד מתבונת המייסדים, אלה שהקימו את ארגון הקניות עוד ב־1940 ואת המפעלים האזוריים בשנות ה־60, ובנו את הארגון על יסודות כל־כך בריאים. במהלך השיחה הוא חוזר ומזכיר את המנהלים ה„היסטוריים", נחום הרצברג מעין־החורש ומשה גרוסמן מעין־שמר. „אני מוריד את הכובע בפניהם", הוא אומר. ומדגיש שאותם יסודות בריאים גם הביאו לשיתוף פעולה בין־תנועתי מלא באיזור, ללא כל מתחים בין קיבוצי התק"ם לאלה של הקיבוץ־הארצי.

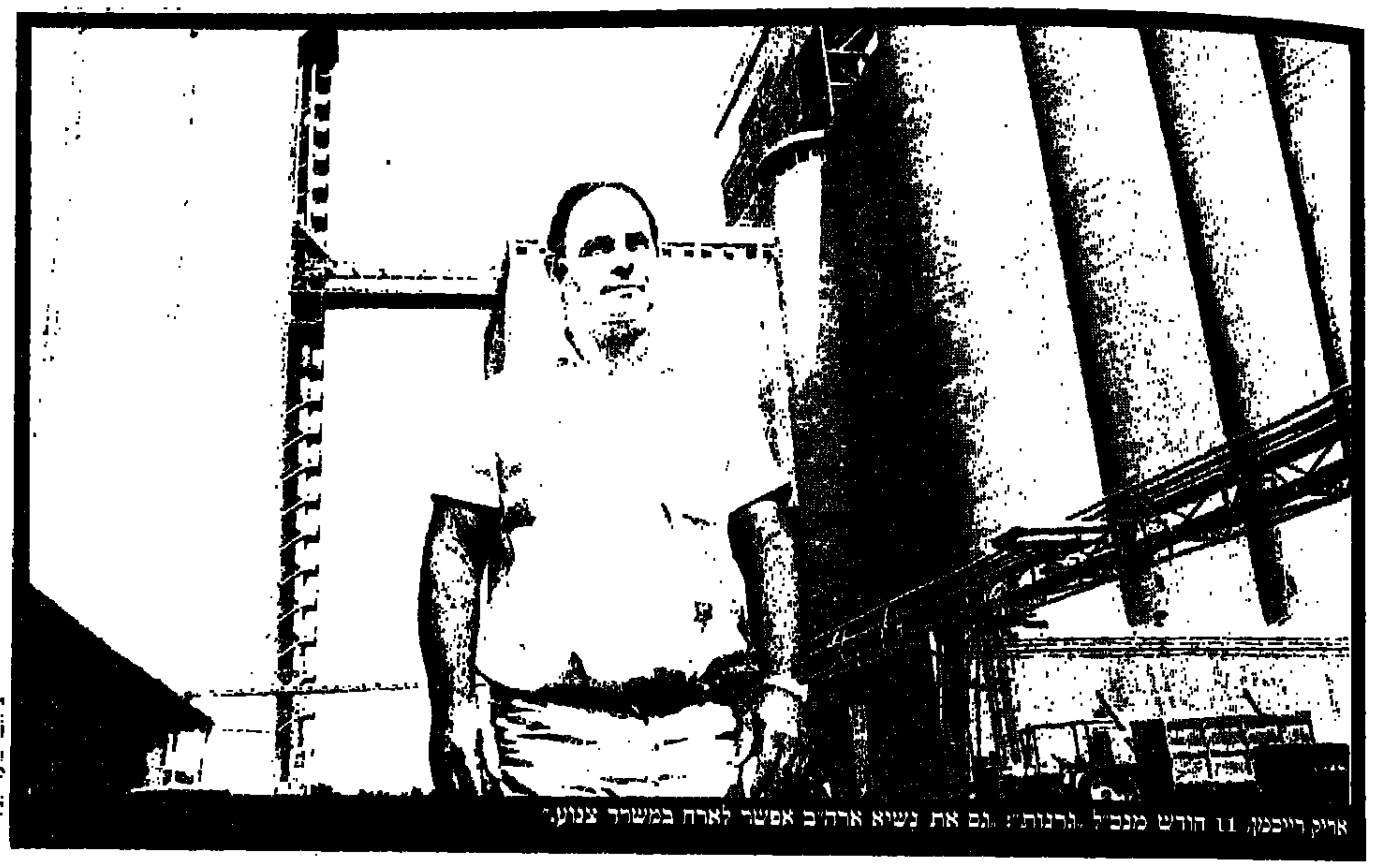

אריק רייכמן, 11 חודש מנכ"ל „גרנות": „גם את נשיא ארה"ב אפשר לארח במשרד צנוע"

אבל, אין די בקיום מוסדות דמוקרטיים פורמליים להלכה, כדי להבטיח שתהיה דמוקרטיה גם למעשה. יש ארגונים אזוריים, שהם „טיפ־טופ" מבחינת הנוהל הדמוקרטי ומנהל חזק שולט בהם ביד ברזל.

הפתרון של אריק לבעיה היא עבודת מטה: „אנחנו" ולא „אני". חייבים להפריד סמכויות ורשויות, כדי שמנהל אמביציוזי לא יוכל לקדם פרוייקט שיום ללא בדיקה מעמיקה, ממושכת ואובייקטיבית.

„צריך ניתוק מוחלט בין הרמה המקצועית, זו המכינה חומר ונתונים לפרוייקטים ולהצעות שונות, ובין היזם והמנהל. כשהיום — בין אם זה מנהל מפעל, אני כמנכ"ל, או גורם אחר — מציע הצעה, מישהו אחר צריך לאסוף נתונים ולהכין חומר. גם כשהחומר מוכן, אסור שיזום ההצעה יגיש את החומר להנהלה. אסור, שנטיות הלב של היוזם ישפיעו על עבודת המטה. כרגע אין ל,גרנות' מטה מקצועי כזה, ועד שנקים אותו אנו מוסרים כל הצעה לבדיקה של גורם חיצוני.

הכלי החשוב ביותר ב,גרנות' זה ההנהלה, יושבים בה לא רק פעילים, אלא גם הרבה נציגי ציבור מהקיבוצים, אנשים כמו יהודה רותם, שהיה מנכ"ל צים, ועזרא רבין שהיה רכז מחלקת הכלכלה בקיבוץ־הארצי, אנשים עם ניסיון, שיכלו לנהל את ,גרנות' לא פחות טוב ממני. אני לא הכי חכם, לא פותח דיונים ולא מציג את דעתי, כי אינני רוצה להיות מחוייב לדעה שלא אוכל לסגת ממנה. אני יותר יו"ר בהנהלה. לא זה שרודף. אני דואג להכין חומר, לתת זמן לעיין בו, דואג שיוצגו מספר חלופות, שאפשר לבחור ביניהן, ושהסיכום יהיה כאמת חופף לתוכן הדיון.

אני מבטל את עצמי, יש לי דעות ברורות, אבל אני רוצה, שיהיה להן יותר משקל מלדעות אחרות. אני מנסה להקשיב הרבה, לא רק להשמיע. דמוקרטיה זה תהליך ארוך, ויש לנו זמן. אתן לך דוגמה: דנים בהצעה על הקמת מפעל למוצרי בשר עוף, ליד משחטת ,הוד חפר' המשותפת לנו ולמושבים. עד להחלטה תעבור שנה: יותר מחצי שנה עברה עד שנסתיימה הבדיקה החיצונית, אחר־כך דיונים בהנהלת המפעל, הנהלת ,גרנות', אסיפת המשקים. עיבוד בשר זה לא אלקטרוניקה וה'הייטק', לא ייגנבו לנו את הפטנט. צריך לעבוד לאט ויסודי ולהביא לביטוי מקצועי וציבורי הרבה אנשים וגופים, לפני שתיפול ההכרעה". שלא כמו בעבר, פעיל בעל דעות שונות וביקורת על המנהל, אינו נפלט מהמערכת: „אני מעודד ויכוחים", אומר אריק, „אין דרך טובה יותר ללבן נושא".

„...יש ארגונים, בהם אין דיווח על הפעילות הכספית השוטפת ואפילו המאזן הוא ,סוד מדינה'. ב,גרנות' מפרסמים מאזן שנתי ודו"ח כספי כל 3 חודשים."

ושוב, אריק נמנע מהשוואות תקופתו לתקופת אשר גולן, וכשאני מתעקש וטוען, שבעבר היה אחרת, והדמוקרטיה לא תיפקדה כראוי, אריק אפילו מלמר סניגוריה על קודמו: „היתה לו השפעה מיוחדת על אנשים, זו תכונה שלו, לא צריך להאשים אותו בזה..."

התהליך הדמוקרטי לא נגמר בהכרעה: צריך לדאוג, שהשקעה מתוכננת של שבעה מיליון דולר, לא תסתיים, למעשה, בהשקעה בפועל של סכום כפול.

„כרגע אין בעיות", אומר אריק, „כי ההשקעה היחידה היא במפעל התערובת ,אמבר ג''. ושם מרכז המפעל, רפי חרמש מכפר גליקסון, מגיש כל חודשיים דו"ח: ביצוע־מול־תוכנית.

בעיקרון, מעקב ובקרה תלויים במערכת החשבונאית, וזו נקודת התורפה: בקיבוצים וב,גרנות' אין מספיק מנהלי חשבונות. החלטנו להקים מערכת חשבונאית מרכזית ל,גרנות' במקום המערכת הקודמת, שבה כל מפעל החזיק הנהלת חשבונות נפרדת. מערכת כזו דורשת פחות כוחות מקצועיים".

בארגונים אחרים, שבהם אין דיווח על הפעילות הכספית השוטפת, אפילו המאזן הוא „סוד מדינה" שמור, שרק יודעי חן בהנהלה מורשים להציץ בו בחטף, שמחלקים אותו בתחילת הישיבה ואוספים מהר חזרה בתום הדיון. ב,גרנות' מפרסמים לא רק מאזנים שנתיים, אלא גם דו"ח כספי מלא מדי שלושה חודשים, ומוסרים דיווח כספי באסיפת המשקים מדי חצי שנה.

„מרחב" — „הלביא" של „גרנות"

עידן המגאלומניה ב„גרנות" הולך ונגמר. כבר לא רצים לפרוייקטים יומרניים, להשקעות על סמך נתונים לא מספיקים, ליוזמות, שמוצגות כתמורה עצומה להשקעה קטנה, ואחר־כך מתברר, שיש תמורה קטנה להשקעות עצומות. פרוייקט אחרי פרוייקט נבדק ודינו נחרץ, לשבט או לחסד. מפעל „דשן גרנות" ירד מעל הפרק. פרוייקט בתי־הצמיחה, שנועד להרחיב את התעשית החקלאית בקיבוצי האיזור לכיוון גידול צמחי נוי ליצוא, נמצא במעקב צמוד: עד כה — יש סימן שאלה על הרווחיות, אבל אריק מקווה, שלא נאמרה המלה האחרונה, שאולי בכל זאת יקום ענף חדש — אם הוא רווחי.

הוא הדין בפרוייקט הרובוטיקה, שבו צוות של עשרה בעלי מקצוע, כולם חברי קיבוץ, פותח מערך בקרת ייצור, הכולל אלמנטים אופטיים. הפיתוח הסתיים בהצלחה, אבל הפרוייקט יימשך, רק אם יימצא שוק במחיר טוב למוצר החדש. מעבר למוצר הזה, אריק טוען, שיימשכו המאמצים לפרוץ דרכים חדשות לתעשייה הקיבוצית, „לבדוק, בזהירות, רעיונות, שיש בהם כדי לשלב את המערכות האזוריות במאמץ זה. כי אם לא נצליח להגדיל בהרבה את הייצור והרווחים של התנועה הקיבוצית בעשור הקרוב, נהיה בצרות גדולות".

אם התחלנו בסגירת המשרדים בתל־אביב, שיש לה משמעות סמלית ועקרונית, נסיים בפרוייקט טרקטור ה„מרחב", גם הוא משגעונות הגדלות של „גרנות" בעידן הקודם: מדובר בכלי עיבוד אוניברסלי, הנראה כגשר נייד. יתכן שהרעיון הוא טוב וחדשני, והדגמים הראשונים עשו רושם רב על מבקרים מחו"ל ובתערוכות חקלאיות בארץ. אבל, ההנחה שניתן לפתח במסגריית „גרנות" מוצר סידרתי מתוחכם ויקר כמו ה„מרחב", גובלת בשגעון גדלות, שגרם לביזבוז משאבים עצום, בדיוק כמו רעיון הנפל לייצר בארץ את ה„לביא" ולהתחרות בענקי התעופה האמריקניים בטיב ובמחיר. כשם שישראל הולכת ויוצאת בהדרגה מהפרוייקט על־ידי העברתו לידי גורמים אמריקניים, „גרנות" נפטרת מ„מרחב" בשלבים: קודם העבירו חלק מהפרוייקט ל„עשות" אשקלון, אחד ממפעלי המתכת הגדולים בארץ, היום מנהלים מו"מ עם „מסי־פרגוסון", מיצרני הטרקטורים הגדולים בעולם. אריק אומר, שיש החלטה ברורה: לא משקיעים יותר ב„מרחב".

את המו"מ עם האמריקנים מנהל אשר גולן המנכ"ל הקודם, שעוד לפני שסיים את תפקידו ריפד לעצמו קן חם, כאיש עסקים פרטי, בשיתוף עם גורמים עתירי הון בקנדה.

אנשים הבקיאים בעסקי „גרנות" אומרים, שברגע האחרון הצליחו למנוע הסתבכות כספית חמורה של ,גרנות'. כשהוסרה הצעה של גולן להתקשרות מרחיקת לכת של „גרנות" עם החברה אותה עמד לנהל.

על רקע זה מובנות ההסתייגויות הרבות שהיו ממינוי אשר גולן כנציג „גרנות" במו"מ על מכירת ה„מרחב". בסופו של דבר, אשר גולן קיבל את המינוי, ואריק רייכמן היה בין התומכים כשהנימוק העיקרי היה הידע הרב של גולן בנושא וכישוריו בניהול מו"מ עם גורמי חוץ.

כששואלים את אריק על הצדדים האתיים של המינוי הזה, הדומה לזה של אלופי צה"ל שהפכו, בתום שירותם, לסוחרי נשק, החליפו כובע והתייצבו בצד השני, בהסכמת צה"ל, כדי למכור נשק לאותם גורמים, שבשמם רכשו נשק בעבר, אין לו תשובה חדה. יש אפילו משהו מהתחמקות בכך, כשהוא טוען, שעיקר הבעיות האתיות הן בין אשר גולן ובין קיבוצו, גבעת־חיים, ולא בין אשר גולן ל„גרנות".

אולי זו מעידה קטנה, ואולי זו פשרה הכרחית בדרך להיחלצות מפרוייקט כושל, כשנקרעים בין העקרונות והניסיון להציל משהו מהמפולת. אבל, גם אם סיימנו בביקורת, אין בה כדי להעיב על החיוב הרב. אם ארגון „גרנות" ימשיך במסלול בו הוא הולך היום, ייפתרו עוד בעיות רבות, אולי אפילו בעיית המשחטה, מפעל המעסיק מאות עובדים, בעיקר ערבים, בשכר נמוך. עוד אין הצעות ברורות, אבל אריק אינו פוסל על הסף גישות חדשות, כמו העברת המשחטות לגוף ארצי מסוגה של „תנובה", אם יישמר האינטרס של המגדלים.

אם מה שקורה היום ב„גרנות" יימשך, יהיו לנו עוד הרבה סיפורים יפים לחגים, גם בשנים הבאות...

עודד ליפשיץ ■

הרהוט שאתם מחפשים – נמצא אצלנו
מערכות ישיבה מעץ בוק (אפשרות פתיחה לספה כפולה)
מערכות קיר מעץ אלון מותאמים לצרכיך
מחירים סבירים לתקציבך
אחריות בכתב על כל מוצר
שולחן פינתי חינם על קניה מעל 500 ש"ח

kadoury כדורי
רח' פלורנטין 38
פנת הרצל
טל. 824687
תל־אביב

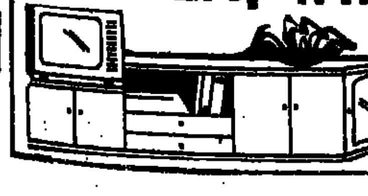

רק — 4,990.ש"ח והסטריאו הטוב ביותר שלך!
המערכת כוללת: רסיבר ימהה דיגיטלי + דיסק לייזר טיאק + טייפ דבל־קסט אקאי + אקולייזר סנסוי + פטיפון דואל + זוג רמקולים וורפדל
החלף ישן בחדש! אפשרות עד 13 תשלומים
סטריאו בסיטונות
★ מגבר ג'.וי.סי + פטיפון + רמקולים .... 890.– ש"ח
★ רסיבר טכניקס + פטיפון + רמקולים .... 1190.– ש"ח
★ סטריאו מע: מגבר + רדיו + פטיפון + טייפ + רמקולים .... 790.– ש"ח
★ טייפ סאניו + רסיבר + רמקולים .... 990.– ש"ח
חיסול מלאי כללי לדגמי 1986 ● במבצע רמקולים מהתצוגה ב־50% הנחה
סטריאו ויזיה, העליה 62 תל־אביב. פתוח מ־10.00 עד 13.00, 16.00 עד 19.00

כל־נוע
מבחר האופניים הגדול ביותר בארץ!
★ אופני ספורט ★ אופני הרים ★ אופני BMX ★ אופניים לנשים ★ נוער ★ ילדים
הגיעו אופני מוטבקאן ספורט
במחירים זולים ובאיכות מעולה
פרולייט, גרנד־ז'ובלי ועוד
רח' השרון – סוקולוב 37, טל. 03-485613

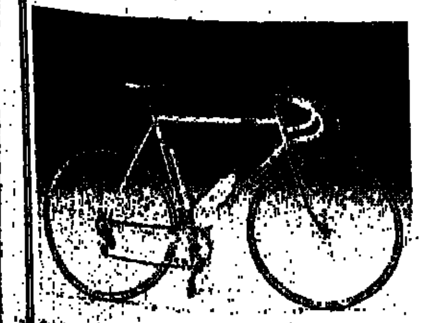

ק.א.י. KAY אביזרים בע"מ
ירמיהו 3, ת"א
לייט פוינט קרני תכלת
הזרוע הרב כיוונית של PIVOTELLI

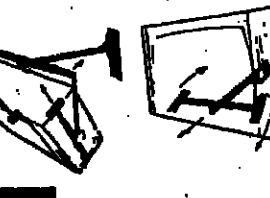

לטלוויזיה, לרמקולים, למסופים וכו'.
אביזרי חשמל ותאורה לבית, לגן, למועדונים, למסעדות ולמפעלי תעשייה.

הירקון 295 ת"א 63504 טל' 449029, 445288

SG **ס.ג. אלקטרוניקה בע"מ**
מחלקת שרות
מעבדה מרכזית לתיקוני מערכות סטריאו
★ רסיברים ★ פטיפונים ★ טייפים ★
★ רמקולים ★ רדיו טייפים ★ וידאו
★ חלקי חילוף אורגינליים
★ ניתן לתקן גם את מגברי ה־SG-2006
★ אמינות, אחריות, שרות מהיר ומקצועי
★ הנחה מיוחדת לחברי קיבוצים
★ התשלום בהמחאות
תל־אביב, רח' פינסקר 59, טל' 287926, 03-298925

ארנון לפיד

ירק

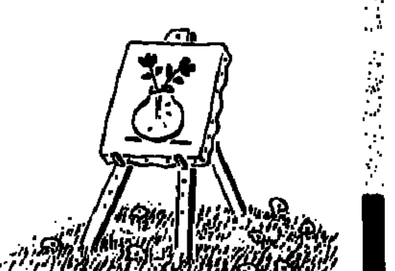

מהנעשה בדובנוב 10

אל תקנאו בוורידה שולמן (יראון). מילא הכסף, התעודות, רשיון הנהיגה, כרטיס הכספומט, שנגנבו מתיקה בעת שעשתה בבניין מסוים, ברחוב דובנוב 10 ת"א. כפרה על החומר. אבל חרות, האמונה, האמון; על אובדנם של אלה, מי יפצה את ההכרה שולמן? הנה מה שקרה לה: „בתוקף תפקידי, כרכזת קליטה ביראון, באתי לתק"ם למחלקת הקליטה, כדי לעבוד על תיקים ולמצוא מועמדים לקליטה. אלישע, המלווה המשקי, הלך לישיבה והשאיר לרשותי את חדר 11. לידי היה התיק, לא זזתי מהחדר. ישבתי ועבדתי. רק פעם אחת הלכתי למזכירה. שלושה־ארבעה חדרים על־ידי, ומיד חזרתי. בעשרים לאחת צריך ללכת לארוחת צהריים. אני לוקחת את התיק ומרגישה שהוא נורא קל. אני מציצה פנימה והוא ריק. נורא התרגשתי. אלישע בא והתחיל לחפש בבית־שימוש ובמסעדה. כלום. התקשרתי מיד ליראון כדי שיחסמו את הכספומט.

אולי גזבר של קיבוץ סגור?

הסתבר שתוך 8 דקות כבר יצאו מהבנק 3.10 שקלים. הלכתי להודיע להנהלה, ואמרו לי, מה לעשות, זה קורה.

— זה נכון בשלעצמו.

— מה זאת אומרת? זה צריך לקרות? אפילו הודעה להחזיר את החפצים הם לא תלו.

— יש לך השערות, מי יכול לעשות מעשה כזה?

— לא. אני לא מאמינה שזה יכול להיות חבר קיבוץ.

— אולי אותו גזבר של קיבוץ סגור?

— מה פתאום גזבר? זה לא מישהו מקיבוץ, לא סגור, ולא פתוח, חבר קיבוץ לא גונב.

— מסך קטן, את מתכוונת.

— אולי אני תמימה, אבל לגנוב כאן, בבית התנועה? זה כאילו היה גנב בתוך ביתי.

— על אילו אמצעי זהירות את ממליצה למבקרים בתק"ם?

— אני לא רוצה להמליץ כלום, חבל לי שהגענו לזה.

הפינה לשיפוטכם איה מול צביקי

ואלה הפרטים כפי שנמסרו: ב־1980 הכירה איה לביא מעין־חרוד מ. את גיניו והלכה אחריו לנהלל. טרם עזיבתה את הקיבוץ, איחלו לה הרשויות המקומיות מה שמקובל לאחל בנסיבות שמחות באלה למתם של מייסדים. חברת קיבוץ משנים ואלמנת מלחמה, שנגאלה מבדידותה, וגם שיכבו דאגתה לעתידו של בנה, גיא. גם בהיעדרה, הבטיחו לה, לא יסיר הקיבוץ אחריותו מהבן־החבר הלוקה בנפשו. אחר הדברים האלה ביקש גיא (כיום בן 32) לשאת לאשה את אורית. משלא עלה בידי הרשויות להניאו מן המשוגה, אמרו לו את מה שזוכרת איה, כאילו נאמר רק אתמול. אתה, כך אמרו לגיא, אתה זה בסדר. אותך נקבל, כי אין לנו ברירה, אבל אותה מצטערים, לא. בעל כורחם עזבו גיא, אורית והתינוק שבדרכם, את עין־חרוד ויצאו אל העולם, שהוא, אחרי הכל, עגול ומתעתע.

לימים, משלא נמצאו להם מקום בטוח לגור בו ומרפסת קבועה להתקיים עליה והרפואה שלמה לנפשו החולה של גיא, ביקש לשוב לקיבוץ. והקיבוץ סירב. ביקשו מיזע מספר כדי להסתדר בחוץ, והקיבוץ סירב. בקיץ 84' תבעו איה וגיא לביא את עין־חרוד מ. למשפט. כמה ימים לאחר שהוגשה תביעתם, הטריחה עצמה איה ובאה לת"א, כדי למסור ל„דף הירוק" את מה שאירע לה. עדיין היתה מוכנה לחזור בה מתביעתה. ודרכו ביקשה לעשות ניסיון אחרון להדברות עם עין־חרוד.

מקץ שנתיים כמעט, באמצע החודש הזה, הכריע בית המשפט את הדין. „עמדה הענודה הבלתי מתפשרת של הקיבוץ", כתב בפסק דינו השופט יהודה אברמוביץ, „אין כל טעם שהתובע ואשתו יתגוררו בקיבוץ. ובך נותרה רק דרך אחת, שהקיבוץ יתמוך בתובע ובבני ביתו ויאפשר להם קיום נאות מחוץ לקיבוץ". המחיר שנתבע עין־חרוד מ. לשלם לגיא לביא הועמד על 166 אלף ש"ח בצירוף ריבית והצמדה.

*

למחרת פסק־הדין, צילצלה איה למערכת. „זוכר אותי? זכינו במשפט", אמרה, ומאומה משמחת מנצחים לא היה בקולה.

— את לא נשמעת עליזה במיוחד.

— על מה אני צריכה להיות עליזה? הייתי מוותרת על הכל, הזכייה והכסף, כדי להישאר חברה של אנשי עין־חרוד וכדי שאוכל לבוא לבקר שם חופשי, אבל כשבני מסודר. זה עמד בראש דאגותי. עד היום אני לא מבינה, איך קרה שחברי עין־חרוד סטרו על לחיי, ולחיי אבי המנוח, ממייסדי הקיבוץ, ובעלי, אבא של גיא, שנהרג במלחמת יום־כיפור ונתן את כל חייו לקיבוץ.

— את נשמעת כמעט מתנצלת על שזכיתם במשפט.

— אני עצובה, אבל לא מתנצלת. אתה הרי יודע מה עשיתי, כדי להימנע מהצורך להגיע למשפט. אבל הקיבוץ פשוט הפר הבטחתו והתנער לגמרי מאחריותו לגיא. אני האמנתי, שנוכל להגיע לפשרה גם כשחברים בנהלל אמרו לי, תפסיקי להשלות את עצמך, זה לא יילך בלי משפט. כשהחלה מזכירות הקיבוץ להתחמק, חשבתי, אולי זה קשור במזכיר החדש, שבא מקיבוץ אחר ולא הכיר את אביו של גיא ולא היה מודע להבטחת המזכיר הקודם. אבל אחרי זה ראיתי שכולם מתחמקים. פשוט, לא רצו אותו, כי הוא לא מתאים, ואחר־כך אמרו, שלא רוצים אותה, ואני לא יודעת את מי משניהם לא רצו יותר.

— אילו פתרונות אלטרנטיביים הציע עין־חרוד?

— אחרי שהתחננתי ובכיתי, וכבר הודעתי, שאני חוזרת לעין־חרוד, נמצא פתאום קיבוץ אחר, שהיה מוכן לקבל אותם. אתה מבין, עין־חרוד פנה לקיבוצים אחרים שיקלטו בן ומשפחה, שהוא בעצמו לא רצה. הקיבוצים אמרו, ובצדק, אם אתם לא מעוניינים בהם, למה שאנחנו נהיה. בקיצור, יראון היו מוכנים לקבל אותם, ואני הוזמנתי למזכירות עין־חרוד, בפעם הראשונה. אחרי נידנודים בלי סוף, לשיחה. הם ביקשו שאחתום על הסכם, בו נאמר, שאם תוך שבועיים מיום הגיעם ליראון יקרה משהו עם גיא, הוא יוצא מהקיבוץ ויעבור לרשותי. כמובן שלא הסכמתי. בכל זאת הם עברו ליראון, וכעבור זמן קצר העניין נכשל, והם עזבו אפילו מבלי שידעתי, וביקשו לחזור לעין־חרוד. אז הועבר לי מסר, שבזה מסיים הקיבוץ את טיפולו בגיא. הוועדה, שהיתה אחראית לו, פורקה, ואני שוב מצאתי את עצמי מנסה להסביר לחברי עין־חרוד, שאי־אפשר לזרוק אותו לרחוב. שאין לגיא בית אחר, מלבד עין־חרוד. שוב שמעתי כל מיני הבטחות יפות ודבר לא נעשה. אז אמרתי למזכירות, תנו לי את כספי התגמולים של בעלי, שנכנסו לקיבוץ משך 7 שנים, ואני אקנה לגיא דירה והעניין ייפתר. זה היה סיכום מצחיק, הרבה פחות ממה שעין־חרוד צריך לשלם עכשיו. אמרו לי, אין סיכוי. הכסף שייך לקיבוץ וכבר מזמן הוצא. הוחלט על בוררות. הצעתי בורר משלי, והם מצידם הציעו חבר מקיבוץ אחר כבורר. אמרתי, בסדר, העיקר שהעסק כבר יסתיים. החבר הלך וחזר ביני ובין המזכירות, עד שנקב בסכום, 20 אלף דולר. גם לזה הקיבוץ סירב והבוררות בוטלה. אני זוכרת, שהוא צילצל אלינו הביתה, היה לו נורא לא נעים, ואמר, מצטער, עשיתי כל מה שיכולתי. אחר־כך נפגשנו עם עורכי־הדין של שני הצדדים, אצל שמואל תמיר. ושוב ניסינו להגיע לפשרה. איפה, הם לא היו מוכנים. אתה יודע מה, אפילו במהלך המשפט עוד ניסה העו"ד שלנו להגיע לפשרה עם העו"ד שלהם, על סכום קטן בהרבה. הוא סירב. הוא היה כל־כך בטוח בנצחונו, תאמין לי, ניסיתי הכל.

— את שלמה עם מצפונך, באמת?

— מעולם לא הוצאתי את עצמי מחוץ לתמונה.

צילום ישן של הנתבע

תמיד הייתי מוכנה לשתף פעולה. הבעיה, שלא ביקשו ממני שום דבר. מההתחלה הם התנערו מאחריות ואני רדפתי אחריהם. אם אומרים עלי, שהייתי אמא לא טובה, זה משום שנתתי תמיד את כולי לאירגון חגים בקיבוץ ופעילות תרבותית, וגיל, בעלי, העביר כוורות בלילה ועבד כמו משוגע. נכון, זה היה לא פעם על חשבון גיא.

— בעין־חרוד עומדים כל החברים מאחורי המזכירות וטיפולה בעניינו של גיא?

— אינני יודעת. יש לי קשר הדוק עם זוג חברים, שהיו לצדנו לאורך כל הדרך, וכבר בשלבים מוקדמים הציעו לי ללכת למשפט. אני בקשר עם עוד חבר, בן כיתה שלי. זהו. כשאני נוסעת לאמי, בעין־חרוד איחוד, אני נפגשת שם עם אחי. אנחנו מדברים על הכל, רק לא על הפרשה הזאת. נדמה לי שהוא, כמו אחיו של בעלי, הם, בראש ובראשונה קיבוצניקים טובים, ורק אחר־כך קרובי משפחה. יש לי הרגשה, שהם לא הצטערו במיוחד להיפטר מגיא.

— עין־חרוד כבר לא יהיה ביתך.

— ביתי? סיפרה לי מישהי, שחברה טובה שלי לשעבר אמרה אחרי המשפט: נו, איה זכתה במשפט, אבל הפסידה בית. אני שואלת אותך, איך אפשר לקרוא בית לקיבוץ, שאילץ אותי להגיע עד בית המשפט? עכשיו אני שומעת, שבעין־חרוד מטילים את האחריות להפסד במשפט של העורך־דין שלהם. הוא האשם. אתה מבין. לחשוב, שאולי הם טעו, שהם לא היו בסדר, זה לא עולה על דעתם. אז זה ביתי? זה כל־כך כואב לי. אני חולמת כל מיני חלומות בלילות. אתמול בלילה חלמתי, שאני נפגשת עם חברה טובה מעין־חרוד והיא בורחת ממני. אני לא מסוגלת להבין. לא מסוגלת לתפוס.

— לאיזו תגובה ציפית?

— אני כבר לא יודעת. אולי לאיזו הודאה בטעות, הבעת צער, התנצלות.

— ידוע לך, איך מתכוון עין־חרוד לנהוג עכשיו?

— הם ודאי יעשו הכל כדי לא לתת את הכסף. שמעתי, שהם מתכוונים לפנות לבית המשפט העליון. זו תהיה השטות הכי גדולה שלהם. העליון ינפנף אותם. אני לא חוששת. לא מאמינה שאפסיד. אני פשוט רוצה כבר לסיים את הסיפור ולאפשר סוף־סוף לגיא ולמשפחתו חיים סבירים.

— איך תחגגו את הזכייה?

— שום חגיגות. ההיפך, נוספה לי אבן על הלב.

*

ואלה הפרטים, כפי שנמסרו (ע"י צביקה שמעוני, מזכיר עין־חרוד מ.):

„קשה לנו עם כל העניין, ולא רק לאחר פסק הדין, אלא מאז שהתעוררה הבעיה, לפני כמעט 10 שנים. איה היתה חברת קיבוץ מהשורה הראשונה, ועם משפחה ענפה במקום. וכשחברה כזאת יוצאת למערכה משפטית נגד הקיבוץ, ברור שזה פוגע ומכעיס, הן את החברים, הן את המשפחה. לחברים יש כאן מה לומר לאיה, לגבי טיפולה בגיא לאורך השנים, והבעיות לא התחילו עם נפילת גיל ואחרי השירות הצבאי, אלא הרבה לפני כן, ולא אפרט".

— לחברים יש גם מה לומר על דרך הטיפול של המזכירות בנושא?

— אני חושב, שרוב הציבור עומד מאחורי המזכירות. ההרגשה היא, שעשינו למען גיא כל מה שביכולתנו, גם כשכבר התגורר בחוץ.

— מדוע התנגדתם לבוררות שהציעה איה?

— אדרבא, אנחנו רצינו בבוררות על־פי המקובל בתנועה הקיבוצית, כלומר, במסגרת התנועה או ההסתדרות. הנושא כבר הגיע לוועדת חברה בתק"ם, ואז איה חזרה בה, בטענה שבוררות כזאת תהיה משוחדת.

— אפשר להבין.

— אבל זה סוג הבוררות, שנקבע בתקנות האגודה. לא חשבנו, שאדם כמו שמואל תמיר מתאים יותר לעניין זה. במהלך המשפט ניסינו כמה פעמים להגיע לפשרה. העלינו את הסכום שאנחנו מוכנים לשלם עד ל־30 אלף דולר. סכום מכובד, שאפילו ותיקי קיבוץ לא מקבלים כשהם עוזבים את הקיבוץ. איה לא היתה מוכנה להתפשר על פחות ממאה אלף. גם השופט ניסה לשכנע אותה, והיא התעקשה. כאלטרנטיבה, הצענו הקמת קרן, בה ישתתפו איה, הוריה של אורית, אשתו של גיא, ועין־חרוד. איפה המחוייבות של המשפחות? של איה, לפחות? גם זה לא התקבל. וכך, תוך התעלמות מוחלטת ממצבו של הקיבוץ, מבלי לבדוק באיזה תנאי מגורים חיים אצלנו בני גילו של גיא, איזה אוכל הם אוכלים, מה היא יכולתנו הכלכלית, אנחנו נדרשים לשלם סכום, שיאפשר לגיא ומשפחתו, לא רק קניית דירה בת 3 חדרים במקום סביר, כפי שקובע פסק הדין, אלא גם הקצבה חודשית של כ־750 ש"ח לחודש. תנאים כאלה ידרבנו אותו לצאת לעבודה?

— אתם מתכוונים לערער על פסק־הדין?

— אנחנו בודקים את הנושא בעזרת המחלקה המשפטית בתק"ם. לדעתנו, זהו אינטרס תנועתי דחוף להגיע, אחת ולתמיד, למסקנות ולהחלטה בתחום הפרוץ הזה, של תביעות עוזבים והוריהם למיניהם מן הקיבוצים. האם מובן מאליו, שכל בן קיבוץ מתקבל אוטומטית לחברות בקיבוץ, רק בזכות הוריו? והאם הקיבוץ מחוייב לגבי כל עוזב, בלי להתייחס לסיבת העזיבה? אלה דברים שיש לתת עליהם את הדעת, לפני שיגרמו לנו נזקים כספיים קשים. הרי מבחינה משפטית, ככל הידוע לי, לא חייבים הקיבוצים בעזרה מעבר לפיצויי עזיבה, וכשהם בכל זאת עוזרים מעבר לכך — זה רק מתוך רצון טוב.

— סכום הפיצויים יעיק על קופת עין־חרוד?

— בהחלט. כל חיינו שמרנו על צניעות וסולידריות, ובזכות אלה לא שקענו בבוץ כמו קיבוצים אחרים. פתאום הנחתה כזאת. אני רוצה לציין, שנשמעים בתוכנו קולות, בעיקר מכיוון המשפחה, להניח לנושא ולוותר על ערעור. וזאת מתוך ראיית טובתו של גיא. אבל הנושא עדיין בבירור.

ניבים דוברים אלי

איש צעיר, גילה ממלא מקום רה"מ ליוסי חרמוני, כאיש צעיר הוא העריץ את מאו טסה טונג ואהב לקרוא את טבנקין ב„מבפנים". כראש הממשלה המיועד, אמר המרואיין למראיינו באותה הזדמנות, כי אל לקיבוצים לחשוש מפניו, כי הוא מחייב המשך קיומה של ממשלת האחדות גם לאחר הבחירות הבאות, וכי יראה התקדמות חיובית מאוד בהצעה ערבית, אם תבוא מגוף רציני, שתעלה בקנה אחד עם עמדות המערך.

אלה הם פרורים מראיון שערך יוסי חרמוני עם יצחק שמיר בחודש שעבר. הראיון במלואו לא יתפרסם ואם כן, לא ב„יחד", ביטאון התק"ם, אליו נועד מלכתחילה. אבל גם בלא שפורסם, הפך בזכותו המראיין בשבוע שעבר מאיש תקשורת לגיבור תקשורת ובנוסף נעטר הילת קורבן.

— יוסף חרמוני (אילת השחר) כתב מתפטר מ„יחד". שמיר הוא שפנה אליך?

— אני פניתי אליו, כשם שפניתי אל אישים אחרים, משמאל ומימין, שאין להם קשר ביוגראפי או אחר לקיבוץ, לצורך סדרת ראיונות ב„יחד". במערכת היו שחשבו, שראוי לראיין דווקא את לוי, אבל אני התעקשתי על שמיר, ודרך יועצו לתקשורת, יוסי אחימאיר, סודרה הפגישה. הבטחתי, אם כי זה לא נקבע כתנאי, שהראיון יפורסם בגליון הקרוב של „יחד". כשעמד הראיון להתפרסם, נאמר לי במערכת, שהוא יידחה, כדי שלא להשפיע על ההצבעה במרכז התק"ם בעניין מעבר „יחד" ל„דבר". זה נראה לי תמוה, אבל הסכמתי והעברתי הסבר לשמיר. אחר־כך קרה שהמרכז החליט שלא להחליט, ושוב הוצע לדחות את הראיון.

— זה קורה בעיתונות.

— אבל כאן זה נעשה מתוך חשש לא מובן לי ולתקופה בלתי ידועה, שוודאי לא תתרום לאקטואליות של הראיון. מלבד זאת, לא יכולתי להסכים לפגיעה כזאת בשמיר, שאחרי הכל, אינו קטון המשוררים. אם כי גם לא הגדול שבהם. אבל לא זה מה ששבר אותי. שברה אותי צנזורה שהטילו על כתבה שהכנתי בעניין השותפות בין פלסטרו־גבת לטיסונה, עליו אפשר לומר, לפחות, שהוא אדם שנוי במחלוקת.

נברתי בארכיונים, אספתי חומר, ראיינתי אנשים ואפילו התייעצתי עם עו"ד. קיבוץ גבת סרב לשתף איתי פעולה, החרים אותי ועשה הכל כדי למנוע את פרסום הכתבה. יותר מכך, הם איימו עלי בתביעה על הוצאת דיבה, והשתמשו לצורך זה בטיסונה עצמו, כלומר באשת יחסי הציבור שלו, שהציעה לי בעדינות, שקשה לסרב לה, לרדת מהנושא. אחרי שהחרם עלי נתקבל כלגיטימי על־ידי המערכת, והכתבה שלי שוכתבה לא על־ידי העורכת, אלא בשיתוף נציגי מזכירות התק"ם וקיבוץ גבת, אמרתי, לכך אינני מסכים. אמרו לי, אם כך, זה לא יפורסם. אמרתי, אם כך, זה יפורסם במקום אחר. אמרו לי, אתה מבין מה פירוש הדבר. אמרתי כן, והתפטרתי.

— החשיפה העיתונאית חשובה בעיניך מן האינטרס הקיבוצי, או התנועתי?

— אני מאמין, שבכל המרבה להצניע מרבה צרות. ראינו להוותנו מה קורה כששומרים דברים בבטן. לתנועה הקיבוצית אין משטרה פנימית ועל המבקרים הפנימיים שלנו ניתן לומר, לכל היותר, שהם אנשים סימפאטיים, אבל יעילותם פגומה. עיתון קיבוצי צריך לפעול במנותק מן המערכת. הוא צריך להיות כלב שמירה חד ניבים, אמיץ וחופשי, שאם לא, נאבד גם את הגורם המבקר הזה, שקיים מחוץ לקיבוץ ומוכיח יום יום את חשיבותו. אני אומר, שבכל המרבה לחשוף הרי זה משובח, תוך, כמובן, זהירות בצנעת הפרט ולשון הרע.

ככל שיהיה לנו יותר טרבלס־מייקרס, יהיו לנו פחות דיזאסטרס־מייקרס. אני רוצה להימנות על הטרבלס־מייקרס. כנראה, שניחנתי בניבים הדרושים לעתונאי.

— אם כך, אתה מתאים ל„דף הירוק".

— ייתכן. אני צריך לבדוק. שמועה מרושעת אומרת, שאתם חופשיים בערבון מוגבל, וגיבורים על התק"ם יותר מאשר על הקבה"א.

— אם תעבוד אצלנו, תצטרך להיעזר במקורות אמינים יותר משמועות.

— אני לא דוחה את האפשרות על הסף.

הפינה לשיפוטכם נג'יב מול יאיר

האמנם הגיעו ימים טובים ובכר מוגרו אחרוני הפאשיסטים, הגזענים והחומייניסטים האותנטים מן הארץ. או שמא הכל כשהיה, לעזאזל, ורק מישהו תבשיל בדיסאינפורמציה את חה"כ שולמית אלוני. שכן חשתלחה (ב„ידיעות אחרונות", 11.9) על המועצה האזורית מנשה וקיבוציה (8 של הקבה"א, 4 של התק"ם. „כולם כולם סוציאליסטים, כולם מדברים בליבך יפה על צדק חברתי ועל עזרה הדדית")? אפשרות אחרת איננו מעזים להעלות על הדעת...

„חרמת מנשה" עליה אלוני באותה רשימה, פירושה, ש„נוהגים בה כאילו הספר הלבן עוד קיים. ומנסים לכרסם דונם ועוד דונם מהמקום הקטן הדל והחנוק, מייסר. צרות העין והלב גרמו להזניח את המיעוט הדל החי בתוכם. „עזרה הדדית", „שוויון", „אחוות עמים", זה כנראה, טוב לכותרות בעיתון... כיצד קורה", מוסיפה ותוהה המחברת, „שבכל ישוב (במועצה) יש תחנת אוטובוסים מקורה, ובכפר מייסר צריך לחכות לאוטובוס בשמש או בגשם? שבית־הספר שם מוזנח? שלא הוקם שם אף מבנה ציבורי אחד, ולו קטן, לוועד המקומי? איך קורה, שבליבך רבים, חזקים ועשירים משאירים בקרבם ישוב אחד קטן, עלוב ומוזנח, רק מפני שהוא ישוב ערבי —— —? כן?"

— יאיר גבאי (מצר), יו"ר המועצה האזורית מנשה, כיצד זה קורה?

— אני חושב, שמגמתה של אלוני היתה השגת הון פוליטי בין תושבי הכפרים הערביים במועצה, תוך „רכיבה" על גבן של בעיות מוניציפאליות. תרשה לי להוסיף על שאלתך ולשאול, כיצד לא טרחה אלוני, שהיא גם משפטנית, לברר ולבדוק את העובדות, דרכי הפעולה והמדיניות של המועצה. לפני שהשמיצה כך את ציבור התושבים היהודים במועצה ופרנסיה? זו בפירוש הסתה גזענית.

— והעובדות לאשורן?

— העובדות הן, שבגלל מבנהו הארגוני — שלטון מקומי, המאגד בתוכו צורות התיישבות שונות, בהן גם ישובים לא שיתופיים — המועצה דווקא מפלה אותם לטובה. למשל, עבודות פיתוח, שישובים המאוגדים באגודות שיתופיות עושים בתקציביהם הם, מבוצעות במייסר ביוזמתה ועל חשבונה של המועצה האזורית. אשפה, שקיבוצים ומושבים מפנים בכוחות עצמם, מוצאים במייסר על־ [illegible] ציוד לכי[illegible] אש בבתי־ספר, שכל [illegible] חוק, צריך לרכוש בכוחות עצמו [illegible] על ידינו לבתי־הספר במייסר. בשנים האחרונות שיפצנו מבנים במערכת החינוך של הישוב, חידשנו ריהוט, הסדרנו הסעת תלמידים, בנינו מרפאה וטיפת־חלב, נקדחה באר חדשה, פותחה רשת החשמל ורק לפני שלושה חודשים השלמנו סלילת כביש פנימי נוסף. עכשיו אני מטפל בפריצת דרכים, בניית שכונה חדשה, הריסת מבנים ופיתוח רשת הביוב במייסר. וזאת אינה כל הרשימה.

— למה במייסר צריכים לחכות לאוטובוס בשמש או בגשם?

— לפני 3 שנים החלטנו להקים תחנות אוטובוס בכל ישובי המועצה, בהשתתפות עצמית של כל ישוב, כ־25 אחוז מעלות הבנייה. מייסר העדיף שלא לקחת חלק בפרוייקט. לא שתי תחנות, כבכל ישוב, אלא ארבע הצעתי למייסר, אלא שגורמים דתיים בכפר הסיתו ואיימו בהריסת התחנות. ישבתי עם הוועד המקומי ואמרתי, לא אתערב במחלוקות פנימיות, כשתסדירו את הדברים ביניכם, ותהיו מוכנים לבצע את חלקכם בפרוייקט, תפעל המועצה מיידית לבניית התחנות. מאז אני ממתין.

— אתם באמת מנסים לכרסם דונם ועוד דונם מהמקום הקטן, הדל והחנוק, מייסר?

— ההיפך הוא הנכון, בתיווך המועצה. נאות והפריש קיבוץ מצר שטח ממשבצת הקבע שלו עבור מייסר, המיועד לבניית מגרש משחקים משולב. התשתית כבר מוכנה. בהזדמנות זו, לידיעת הגב' אלוני, המועצה מעולם לא קיבלה דונם אחד בהפקעה מאדמות שהיו בבעלות הערבים.

— מייסר מיוצג במליאת המועצה בהתאם לגודלו?

— מתוך 54 חברי המליאה, יש למייסר 3 נציגים. המפתח נקבע בזמנו על־פי מרשם התושבים.

— ואיך הגיבו נציגי מייסר על דברי אלוני?

— בינתיים קיבלתי רק את תגובתו של יו"ר הוועד המקומי באום אל קטף, הכפר הערבי השני שבתחום שיפוטנו. הנה ציטוט ממכתבו: „ברצוני להפנות את תשומת ליבה של גב' אלוני, שעל שוויון, אחוות עמים ושכנות טובה, אפשר ללמוד אצלנו בשטח המועצה, ולא בספרים, והחשוב לנו מכל התחנות, זה תחנות מפגשי הדו־קיום שהמועצה וקיבוציה בונים. הפקעת קרקעות בשבילנו זו בדיחה, כי מאז קום המדינה לא הופקעו מ־1200 הדונם של הכפר יותר מכמה מאות מטרים, וזה לצורך מהפך הפיתוח בכפרנו, שעליו אפשר לחבר ספר". מנציגי מייסר אני עדיין מחכה לתגובה. ידוע לי, שיש להם בעיה פנימית. אחד מהם הוא אחיו של נג'יב, פעיל ר"ץ, שהוא, כנראה, המקור לפרסום.

— נסגעת אישית מרשימתה של אלוני?

— בהחלט. גם לפני שנבחרתי לראשות המועצה, תמיד נלחמתי את מלחמתו של מייסר, והופעתי כמגינו וידידו. בתפקידי הנוכחי לא שיניתי את התנהגותי. להיפך, הרבה מזמני ומכוחי אני מקדיש לפיתוח הישוב.

— אתה מתכוון לנקוט בצעדים נגד אלוני?

— אני מתכוון לתבוע ממנה, בשם המועצה, התנצלות, או ויתור על חסינותה הפרלמנטרית, כדי שנוכל לתבוע אותה על הוצאת דיבה. ואולי גם על הסתה לגזענות.

— זו תהיה מתנת חג לכהנא.

— אני מצטער. לדברים שהיא כתבה עלולות להיות תוצאות חמורות במישור היחסים בין ערבים ליהודים באיזור השקט והשליו של מנשה.

*

— נג'יב אבו רקיה (מייסר), מי קרוב יותר לאמת, אלוני או גבאי?

— אפרט לך, אחד לאחר, את המעשים היפים שעשתה המועצה למען מייסר, ותשפוט בעצמך. לעניין ביה"ס: משך 18 שנים היתה המועצה האזורית מנשה אחראית לבית־הספר היסודי בכפר. יום אחד, לפני שנה, הודיע ראש המועצה לוועד הכפר, שבית־הספר לא יטופל עוד על־ידי המועצה. ביקשנו הצהרה על־כך בכתב, כדי שנוכל לפנות למשרד החינוך — וגבאי סירב. לידיעתך, משרד החינוך הקציב השנה יותר ממיליון ש"ח למועצה לנושא החינוך. מייסר קיבל מזה 54 ש"ח במחירי 84'. ביקשנו לכסות באספלט את המגרש ליד בית־הספר, כדי שילדים יוכלו לשחק בכדור, והוא אמר, זה לא עסקי. תשברו את הראש. כשמכבי־אש חדרה פסלו את מבני בית־הספר שלנו, משום שלא היתה שם מערכת כיבוי־אש, המועצה התקינה שם ארבעה מטפים וצינור מגולגל, כלי כרו, כל הכבוד, שתי הכיתות האחרונות שנבנו במייסר לפני כשנה, נבנו על־ידי תרומות של תושבי הכפר. גן הילדים? שיעיין במסמכים שלו, וימצא שם מסמך בחתימת מנהל האגף לחברה ולרווחה של המועצה, המודיע, שלא יפתח גן לילדי מייסר. זה כשנה שאין גן טרום־חובה במייסר. המרפאה וטיפת־חלב קיימות במייסר מ־76'. גבאי מכהן רק שנתיים וחצי בתפקידו. על כך נאמר בערבית, מתגאה בשיער דודתו. כביש גישה? הוא קיים משנות ה־70' הראשונות. נכון, שבחמש השנים האחרונות נסלל כביש של 250 מ', אבל הכסף לא בא מכספי המועצה. אני הייתי בין אלה שהתרוצצו בין משרדי הממשלה, עד שגינת, עוזרו של השר וייצמן, הצליח להשיג קצת כסף ממשרד הפנים והעביר אותו דרך המועצה. גבאי רק חילק את הכסף, שאנחנו התרוצצנו בשבילו, בינינו לבין אום אל קטף. מה עוד?

— תחנות האוטובוס.

— אכן, היה קצת רעש מצד גורמים דתיים בעניין המיקום של התחנות, אבל איך תסביר את העובדה, שכשנבנה בכפר מסגד ללא רשיון, התגבר גבאי בקלות על הגורמים האלה, והבנייה הופסקה. ובמקרה התחנות הוא נרתע מהדתיים? ההסבר שלי. שזה פשוט תירוץ, כדי להחזיר אלינו את הכדור ולהתחמק מאחריות.

— גבאי, לדבריו, תמיד עמד לצידו של מייסר.

— זה נכון, אינני יכול להכחיש.

— אז מה קרה לו בתפקידו?

— הנימוקים מורכבים ושייכים למערכת היחסים שבינו לבין תושבי הכפר. צריך גם לזכור שבמועצה יש אווירה של תפוס כפי יכולתך. לנו, שני כפרים ערביים מסכנים, אין כוח והשפעה כמו שיש לאחרים, ואנחנו נדחקים לפינה.

— יש לך גם טענות לקיבוצים בסביבתכם?

— המון. השליחים שהם שולחים לעבוד עם הציבור הערבי, צריכים להיות משכמם ומעלה. קשובים ו[illegible] את מערכת היחסים הסבוכה הקיימת בין החמולות ולא להיסחף אחריהם. כסוציאליסט, הייתי אומר משהו כזה: יושב בינינו כפר ערבי קטן, שאין מאחוריו, לא תק"ם ולא הקבה"א ולא תנועת המושבים. מדוע לא נעלה את רמת חייו במעט, למשל, במענק מתקציב המענקים של המועצה. העומד על 650 אלף ש"ח לשנה.

— איך זה, שיו"ר הוועד באום־אל־קטף, קופץ על הכתבה של אלוני?

— מי שרוצה לעבוד עם ערבים כאלה. המנסים להשיג את זכויותיהם על־ידי ניסיון לרצות את הממונים ובליעת עלבונות וקיפוח — שיבושם לו. אני אינני כזה.

— מה מרגיז אותך?

— אני רואה את מה שמתרחש באום־אל־פאחם. ואני פשוט פוחד, שהכפר שלי יהפוך לכפר נחשל ומפגר. זה הכל.

— ותושבי מייסר לצידך?

— צומח אצלנו דור, והוא הרוב הדומם, החושש מעימות עם הקיבוצים בסביבה, ומקפיד לומר רק מה שערב לאוזני השלטונות, אפילו במחיר זכויותיו. מי שאינם כאלה, עומדים לצידי.

— ויהודי האיזור?

— לחבר ממענית, סגן יו"ר המועצה היתה תגובה יפה במיוחד. הוא אמר לי, שאני נוטף שנאה לקיבוצים ולעם היהודי, וכשאני עומד ליד שדות הקיבוצים אני מתפלל ליום שהשדות האלה יהיו שלנו, של הערבים. האמת, שהיו גם תגובות אחרות. לא מעט חברי קיבוצים באו אלי הביתה ביקשו הבהרות וקיבלו. אלה היו אנשים שרואים עצמם קודם כל כבני אדם ורק אח"כ קיבוצניקים או חברי תנועה.

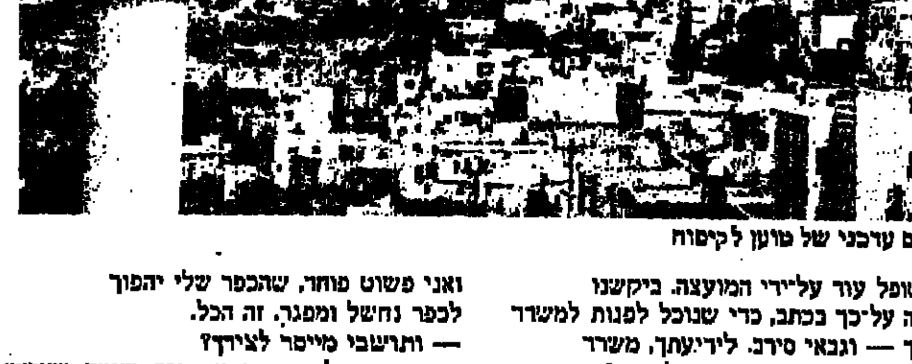

צילום עדכני של טוען לקיפוח

אהרון דוד היה אומר

"אני מניח, שדוכן זה, מבחר מוצרי מזון, סרקית, בשר, ירקות, פירות ומעדנים — לא היה פיסגת שאיפותיו של אבא", מהרהר בנו של בן ציון ישראלי, יענקל'ה, המנהל את "כנרית", הסופרמרקט שפתחה קבוצת כנרת לפני חודשיים מול אהלו. עשרות קיבוצים מתגברים את כלכלתם בעזרת עסקי מסחר, הצמודים לצירי תנועה מרכזיים ולאתרי נופש

"לאט לאט שבים אל המסחר
אל העיסוק המסורתי
בשם האילוצים אשר עיקר כוחם
במחיקת עקרונות אשר בנו את החצר והבתים
הנה לאט לאט בלי פריץ וצווחה
המושגים הולכים ומשתנים עם העיתים..."
חיים גורי

"אמרו לי, אבא שלך צריך להתהפך בקבר", נבוך יענקל'ה ישראלי, הבן הצעיר של בן־ציון ישראלי, מראשוני קבוצת כנרת, שעזב במקל ובתרמיל את השטעטעל בכדי להיות יהודי חדש בארץ־ישראל, והיום בנו מנהל את "כנרית — דוכן מכירות — סופרמרקט", שנפתח לפני כחודשיים, וראי במקרה, בדיוק למול "אהלו", הסמינר הרעיוני הוותיק ברוח ערכי תנועת העבודה, שעוד ברל נביא היהודי החדש בארץ־ישראל, הירצה בו על הפירמידה ההפוכה של בורוכוב.

"רוכן" נקרא הסופרמרקט החדיש, 132 מ"ר, שטח מכירה. כך בגן־שמואל, כך גם במשמר־השרון, בית־מרדכי: "רוכן", זכר להתחלות הצנועות בצריף ישן.

אך יש שכבר הסירו הכפפות: בשער־הגולן קורא לך השלט הצבעוני שבחזית, להיכנס ל"כל־בו נופש".

"אני מניח, שדוכן זה — מבחר מוצרי מזון, סרקית, בשר, ירקות, פירות ומעדנים — לא היה פיסגת שאיפותיו של אבא, מהרהר יענקל'ה ישראלי, כיון נקניק לאבקות כביסה. "אבל אבא לא היה הטיפוס, שאתה חושב. הוא היה אחד הראשונים בכנרת, שהיו בעד תעשיה. נלחם שכנרת תקים את בית האריזה לתמרים — והיה על זה מאבק גדול, כי היו רבים אצלנו שראו בו תעשייה, בימים שתעשייה היתה מחוץ לאיראולוגיה".

"אבא היה אומר: לא כל־כך חשוב במה תעסקו, העיקר שתעשו את זה טוב. אם כי בוודאי, שלא התכוון לדוכן הזה".

פרטים אצל המנהל

הסיסמאות המרובות, העוטרות את המדפים ב"כנרית", הכרזות מאירות העיניים, המבשרות על "מבצעים", מצביעות על כך, שב"כנרית" מטפל בך מישהו מקצועני. המקצועני בשטח הוא החבר אלי סביון... שתוארו ב"כנרית": "מנהל מסחרי", לשעבר מנהל סופרמרקט "צבר" בקריות שליד חיפה. האיש, שהצטרף לא מכבר למשק, גוייס לתרום מנסיונו ומסגנונו, בכדי ללכוד את האזרח החולף בציר הנופש טבריה־צמח בואכה כנרת שלי: "בכנרות הקנייה כראית"! "כל הקונה מעל 30 ש"ח מקבל חינם עיתון ערב"; כל הקונה בסכום של 100 ש"ח ויותר, יקבל חינם צנצנת דבש — פרטים אצל המנהל".

"אני חייב לומר לך", אומר הבן של ישראלי "שאנחנו, הבנים, כיבדנו את רגשותיהם של המייסדים. כשעמדה על הפרק בכנרת הקמת 'ירדנית' (חנות מזכרות עם מזון), היו מהמייסרים, אהרון שידלובסקי, שמואל סטולר ואבא, למשל, שאמרו: 'כל עוד אנחנו בחיים, יש שטחי פעילות בכלכלית שאל תעסקו בהם'. אמרו תיירות, אמרו שירותים, אמרו מסחר. קיימנו את זה. לאחר שנה, כשנפטר האחרון שבהם, פתחנו את 'ירדנית'".

לא כל המייסדים שהתנגדו נפטרו מן העולם. שמואל הר חול, 90, מראשוני העלייה השלישית וממייסדי הקבוצה, משלים בלית ברירה עם הרוחות החרשות: "השתתפתי בדיונים ולא הייתי בעד. אבל צריך להסתגל לזמנים. לא אלך לעבוד בזה, אבל כשכל האזור מפתח תיירות — ועין־גב עוד הלכה לזה בימי הבריטים — הפסקתי להתנגד. אני גם רואה בעיסוקים האלה יותר שירותים לתיירות מאשר מסחר".

סערת הפישפשוק והמהומה שקמה סביב ההצעה להקים קאזינו צף על אחת מספינות ה"קטמרן" של חברת השיט "כנרת", בבעלות קיבוץ עין־גב, אינן רק תוצאה של עונת המלפפונים התקשורתית והחום המתיש, כפי שניסו להציגה בתנועה הקיבוצית. סערה זו מבטאת גם כעס אמיתי של החברה הישראלית על הקיבוץ, המסרב להמשיך להיות לה שמורה ערכית, בה

"שרונית". הענף השלישי בהכנסתו במשמר־השרון: "זה לא אומר, שאנחנו סוחרים טובים, אלא מצביע על מצב הענפים האחרים".

יערכו אידיאולוגים, אנשי רוח למיניהם וסתם אורחים טובים — ספארי ערכי. ביטא זאת טוב מכולם ח"כ מנחם הבחן: "מה שמפריע לי, שהתנועה הקיבוצית שהלכה תמיד נגד הזרם, מחפשת פרנסות קלות והופכת לסמל של רוכלות".

הפישפשוק הוא רק פסגת הקרחון של תהליך כלכלי וחברתי מתמשך, שבו מתגברים קיבוצים את כלכלתם בעסקי מסחר למיניהם. לא מדובר כאן רק בתיירות ושירותי נופש, כפי שמנסים להמעיט בדברים בקיבוצים רבים. מדובר על חנויות, המוכרות משרוך נעל עד ירחוני פלייבוי וסופרמרקטים המגלגלים מיליוני דולרים בשנה. עשרות חנויות מזכרות ומעל 20 "סופרים", אחד מהם בדרך ל"היפר", כבר פועלים בתנועה הקיבוצית, בדרך כלל בצמוד לצירי תנועה, או בסמוך לאתרי נופש, רבים עוד יותר בתכנון.

צריך לפרנס את האידיאולוגים

"ביצי זהב", אומרים לך חברים מרכזיים בקיבוצים ובתנועות. "מי שיורדו ויתפוס לפני שכנו מקום טוב בצומת, יגלה תוך זמן קצר, שההשקעה נמוכה, כמעט ללא סיכון, הוא מוציא רווח של 10־15 אחוז על המחזור ומגלגל מיליוני שקלים. כסף מזומן וזמין לידי הגזבר. רק בשנה האחרונה נכנסו לענף לפחות שלושה קיבוצים חדשים: ניר־עם הקים "סופר" גדול בשטח המפעלים האזוריים בעיירה שדרות; שער־הגולן וכנרת מתחרים (תוך שיתוף פעולה חברי) על כיסם של נופשי הכנרת. גם קיבוץ בית־אלפא מתעניין. עומר לפני הכרעה, האם להצטרף לשכנו, ניר־דוד, לתחרות על כיסם של נופשי הסחנה ומעיין־חרוד.

מפתיע, אבל בשום מקום לא נתקלתי בסירוב משמעותי מצד חברים, לעבוד בעסקי מסחר. חברה צעירה, העובדת ב"שרונית", ה"סופר" של קיבוץ משמר־השרון, הענף השלישי בהכנסתו במשק — "זה לא אומר, שאנחנו סוחרים טובים, אלא מצביע על הענפים האחרים" אומרת: "אין לנו בעיה של כוח אדם. הוותיקים...? תתפלא, הם נולדו עם זה, זורם בהורמונים שלהם... הביאו את זה מהשטאטעל. ההיפך, יש לנו כמה צעירים במשק שלא מוכנים שמתנגדים ואומרים: קיבוצניקים לא צריכים לעסוק במסחר".

חבר, לשעבר עובד דוכן באחד המשקים, מונה מעלות נוספות למקום: "בסופרמרקט גדולה כזו, יש לעובד הנאה לא מבוטלת מהעיקרון היהודי הידוע של 'לא תחסום' ויותר מזה, ממה שמוגדר כ'פחת' או 'פסולת', קופסת שימורים שהתעקמה ואיש לא יקנה אותה, פרי שקצת התרכך. וכשאתה פורס גבינות וחלבות, תמיד נשארים שוליים די רחבים... ויש ממתקים ש'הזיעו' ולמשפחה, 'שלא גומרת את החורש' עם הנקודות שלה במרכולית — זהו יתרון ופתרון כלכלי לא מבוטל".

אך מרבית ההצדקות, כמו בסיפור הפישפשוק, מסתובבות סביב נימוקים של פרנסה: "תרשום, לידיעתם של יפי הנפש", אומרת לי חברה ברוכן גן־שמואל: "אני עובדת כאן, כי צריך להתפרנס ולפרנס את האידיאולוגים".

מרדכי הראבן, מנהל הרוכן, מודה: "יש עדיין בגן־שמואל חברים, שמסיבות אידיאולוגיות מסרבים לעבוד כאן, אבל אין לנו כל בעיה להשיג את כוח האדם הדרוש לנו להפעלת הענף".

שיטת הסלאמי

ברוב המקרים מתקיים שילוב, שמקורו היסטורי, בין תחנת דלק, מזנון דרכים וחנות, שראשיתה במכירת עודפי תוצרת חקלאית של הקיבוץ וסופה, כמו ב"רוכן גן שמואל", בשלוש קופות אלקטרוניות המנקזות אליהן, דרך דלתות אוטומטיות, לקוחות מ־460 מ"ר שטח מכירות.

מעטים הקיבוצים שהמשיכו, לאורך שנים, מסיבות של כוח אדם בעיקר, עם תחנות הדלק ובסופו של דבר נותרה בידם החנות בלבד. אך זו הפכה, כמעט בכל המקרים, לענף־להיט.

רג"ש (רוכן גן־שמואל), המצוי היום בתהליכי הרחבה מואצים, הפך לענף השני במחזורו במשק ומגלגל מיליוני דולרים בשנה. כאן מתכוננים כמרץ לתקופת החגים. כרזות מאירות עיניים מכפנים ומבחוץ מזמינות אותך לקחת חלק ב"מבצעים" רוכם של כלי בית (יבוא) תוצרת "קרונינג" ו"קוראל", הידועות בחוסנן ועוד.

בתחילת הדרך, כך למדנו, מתקיים פיקוח הדוק של "המוסדות" על פעולות ה"רוכנים" ועם הזמן היא מתרופפת, עד כדי אוטונומיה מוחלטת.

ברג"ש, בשנותיו הראשונות, לוותה הכנסת כל מוצר חדש בהתלבטות ובהתחבטות אידיאולוגיות ונזקקה לאישורה של ועדת המשק ואפילו האסיפה הכללית. אך למסחר, יאמרו לך כולם, יש חוק ברזל: מי שלא גדל — נופל.

לאנצי (75) מהצ'כים דווקא — בגן שמואל אלה ולא הפולנים נחשבים לסוחרים טובים — מספר על ימי בראשיתו: — "התחלנו ב־67' מתוך מטרה לעזור בשיווק תוצרת המשק. הרעיון של מהיצרן לצרכן בלי תיווך. בהתחלה רק בדברים שלנו. תוצרת בית־החרושת, דגים ופרי טרי, הריבות הדיאטטיות המיוחדות של מפעל השימורים שלנו. תוך זמן קצר הגענו למסקנה, שזה לא מספיק. כי כל הזמן היתה דרישה של הקונים למוצרים נוספים. כעבור שנתיים בערך הבאנו להחלטה בקיבוץ, שמותר לנו להכניס תוצרת של משקים אחרים. למשל, מלפפונים חמוצים וזיתים מבית־השיטה, פירות וירקות של משקים מהסביבה. לכל הרחבה, הכנסת מוצר חדש, נדרש האישור של ועדת המשק והיו על זה דיונים קשים מאוד. לפי מיטב זכרוני, בשנת 77' התחלנו עם מוצרים, שאינם של משקים דווקא: סדקית, כלי בית, מוצרי מזון. כי ראינו, ואין מזה מנוס, שאם עוסקים במסחר אי־אפשר להצטמצם בפריטים בודדים.

קונה מבקש מבחר. צריך שעקרת הבית מפרדס־חנה, או מכרכור, תמצא כאן את הכל. אחרת היא תלך למקומות אחרים. למשל, אבקות כביסה: בהתחלה היה לנו אישור מהמשק למכור רק את האבקות של דליה. אבל הקונים — אחד רוצה "סוד", אחר "קלין", "עץ הזית". לא היתה ברירה והכנסנו את הכל".

"היום כרג"ש", מסיים לאנצי בלי להביט אחורה בנוסטלגיה, "כל מה שאנחנו חושבים שאפשר למכור — מכניסים ואני שלם לגמרי עם הפרנסה הזו. אבל לחברים אחרים היו קשיים. מאוד פחדו שנתרחב יותר מדי. תבעו, שכל מוצר חדש יחייב אישור של ועדת המשק. היום כבר אין צורך בזה".

הפינה התרבותית

ברג"ש עדיין אין ספרים, תקליטים ומתנות (מלבד במסגרת המבצעים), ציור נופש ואלקטרוניקה. הפינה התרבותית המצומצמת כוללת את "לאשה", "ידיעות", ו"מעריב". אגב, אין דוכן קיבוצי, שלא תמצא בו את השלישיה המובילה הזו.

"גלאט כושר" בשער־הגולן

בשער־הגולן, ב"כל־בו נופש", שעל כביש צמח־טבריה — פתוח בין 7.30־19.00, חמישה וחצי עובדים. בקיץ מקיימים משמרות — ויתרו מראש על כל הביורוקרטיה המייגעת. מכניסים כל מה שנמכר, במסגרת החוק, כמובן.

ב־200 מ"ר שטח מכירות תמצא מוצרי מזון, דגים חיים משייטים בבריכה, תיתולים, ציוד משרדי, צעצועים, גזיות וסירות מתנפחות, ביגוד למינהו, נעליים, ספרים ועיתונים. נירית, (24), מצוות הניהול, היא נערה פתוחה ותקשורתית ואצלה הכל על השולחן: "מחזיקים מה שהולך. אנחנו מוכרים סחורה, לא מחנכים את עם ישראל". בהתייחסות לאגף לתרבות ואמנות בסופר שלה היא אומרת: "תשבצונים הולך שגעון! אבל הולכים גם ספרי ילדים, ספרי בישול, המון 'לאשה' 'עולם האשה' ו'ידיעות'. ניסינו להכניס 'גרוזלם פוסט' ו'הארץ' לא הלך. הזמנו ובקרוב נקבל, פלייבוי ופנטהאוז. זה מה שעם ישראל רוצה. הוא גם רוצה שתייה חריפה. ואני צריכה לספק לו את הסחורה, גם אם הדבר נוגד את העקרונות שלי. אני לא יכולה לשחק עם הדברים האלה. אני מייצגת את הקיבוץ. למה דברי חלב ובשר כן ופנטהאוז לא? בפירוש לא רואה את ההבדל!" אפרופו כשר. ב"כל־בו נופש" של שער־הגולן מסתבר, שהבשר בין דפי הפנטהאוז כשר יותר מהנקניק של מזרע.

נירית: "לא מכניסים דברים של מזרע, לא מכניסים שום דבר טרף. אצלנו הכל כשר". גאווה יהודית אמיתית בכל־בו נופש של קיבוץ השומר־הצעיר.

רוכן גן־שמואל. בשנותיו הראשונות לוותה כל הכנסת מוצר חדש בהתלבטות ובהתחבטות אידיאולוגית ונזקקה לאישורן של ועדת משק ושיחת הקיבוץ. היום כבר אין צורך בכך.

אולי אתה משטרה?

לא כולם ששים לדבר. בקיבוצים רבים מגלים רגישות. בקבוצת כנרת, למשל.

לטלפון ב"ירדנית", "מזכרות ומזנון לתיירים", עונה, במכטא ייקי בולט, אדם כשם ברם, המנהל, כנראה. ביקשתי לדעת, מה מוכרים, מי עובד, מי הם הקונים, מה מקומו של הענף במשק. "תשמע חבר, אני לא יודע, מי אתה. שאלות כאלה לא שואלים בטלפון. אולי אתה מס הכנסה, אולי אתה משטרה? פוליטיקה של קיבוץ אתה רוצה בטלפון? באמת, איזו חוצפה יש לכם. איך אפשר? אני כבר אמסור למזכיר שלנו על העניין הזה. הוא יברר עליך, מי אתה בכלל".

לאן נעלמה השבת

אגב, סיפור מוזר: בכל המקומות שביקרתי מורכב השבוע משישה ימים. התגובה לשאלה, האם פתוח אצלכם בשבת, היתה בדרך־כלל הכנסת הראש למעמקי הקופה ורמז שהראיון נגמר. חמש שנים עברו על שער־הגולן בלבטים קשים, עד שהחליטו: "אבל כשהחלטנו", אומרת נירית, "הלכנו על כל הקופה, ואף אחד, גם מהאידיאולוגים לא אמר לי, שלא מוכן לעבוד כאן. צריך לעסוק בכל דבר מכניס, ואל תשאל אותי על קאוונה, כי זו שאלה מכשילה".

בין "דוגלי" ל"קטלי" ב"שרונית" של קיבוץ משמר־השרון, הגישה היא, שבעסק הקיבוצי לא הכל כשר ומותר. הימורים למשל — לא. מפעל הפיס ביקש מהנהלת הרוכן לשווק כרטיסי פיס. משמר השרון סירבו.

נדב המזכיר: "היתה בעיה של מקום. אבל בעיקר בעיה אידיאולוגית. אמרנו — זה הימורים ולא מתיישב עם דרך חיינו והשקפותינו. נכון ש"שרונית" זה מסחר. אבל אנחנו משקיעים כאן עבודה ובכלל. זו עבודה פיזית קשה. אך מסחר. זה עדיין לא הימורים. יש הבדל. אני על כל פנים, אישית, איני מאושר, שנזקקנו ל"שרונית" כדי

■ **עמירם כהן**

(המשך בעמוד 10)

איפה הגבול?

גדמס, חיים אורן, מזכיר הקיבוץ הארצי, על המגמה: "כל מפעל במקור פרנסה ותעסוקה נבדק על־פי כל מיני קריטריונים. בוחנים אותו על־פי הנתונים המקומיים בכל קיבוץ ולפי היכולת לקיים את המפעל הזה בעבודה עצמית.

[illegible] הסיבה, שהקיבוץ הארצי לא הלך לנושאים של בתי הארחה ותיירות, הסותרים את הקיבוץ לעבודה שכירה.

השאלה — איפה הגבול? אם תשאל אותי, מה אומר לקיבוץ, שילך להפרישוק ורקומתו — אומר לו לא!

אם במיגוון העיסוקים של גן־שמואל או קיבוץ אחר יש ענף שיווקי — אתה רוצה תקרא לזה מסחרי — שהוא חלק קטן מהמחזור, אני מקבל את זה. אם הוא יהיה 50 אחוז מהכלכלה, תתעורר בעיה, כי קיבוץ לא צריך להתקיים על שיווק. הכל עניין של פרופורציות ואנחנו בודקים ונבדוק כל מקרה לגופו.

חבטו קיבוץ אלומות [illegible] קשה מפרנסה. הן הקימו שם את המארק הזה של תמנע. ממש אצלם בחצר. מורע, שלא הם [illegible] את, ואתה יודע למסור את זה לאיזה תושב מאילת, שיעשה שם דברים כנגוד לרוחם. אילו הלכו לפרוייקט תיירותי ושיווקי כזה בגיל 10 ולא בגיל שנתיים, היינו יותר מאושרים. אבל זה לא תלוי בהם ולא בנו.

כנ"ל לגבי המסריה של קיבוץ בהמים. אבל אם נעשה למשל, ינקשו לבנות תיטרישוק, כי זה במקום טוב, אני לא משוכנע שנהיה מאושרים מכך. אבל, אתה לא מצפה ממני שהקיבוץ הארצי יוציא קודקס.

כעיקרון, ב־1986 ההבחנה המשוטה בין ייצור ושיווק היא בעייתית. בהרבה מקרים אינך יודע, איפה נגמר הייצור ומתחיל השיווק. ושיווק מורהני לא נגמר. בבעבר, בשיווק סיטוני, שיבו הוטב, אינו נגר מפעלי אירוח בקיבוץ הארצי. אם מי היום, אנחנו אומרים לאירוח — לא.

אם מישהו יום כאן, לדוגמה, שיטה של מוטלים אמריקניים, שכל הצוות העובד בהם הוא שלושה אנשים, כשהדייר מנקה בעצמו את החדר — לא אשאר דבק בעמדתי".

תנו לנחלים לזרום

ניצול מי הנחלים להפקת אנרגיה עלול להמיט כליה על מעט נופי המים שעדיין נותרו לפליטה.
בואו להצביע ברגליכם נגד איום זה!

הבניאס, החצבני והדן בסכנה.
ארץ פלגי מים על סף כליה.

החברה להגנת הטבע מקיימת כנס להצלת ארץ פלגי המים, בחוה"מ סוכות, יום ג', י"ח תשרי, תשמ"ז, 21 באוקטובר 1986

תכנית הכנס:

טיולי מכוניות פרטיות:
א. אל שמורת נחל הבניאס
ב. אל שמורת נחל הדן
ג. אל נחל החצבני
ד. ארץ פלגי מים - סביב, סביב

טיולי אוטובוסים
א. מקלעת נמרוד אל מקורות הירדן.
ב. בעקבות לוחמי ששת הימים בפריצה אל רמת הגולן
ג. אל ארץ פלגי מים

מחנות נודדים
לנוער ולמבוגרים, מהחרמון אל מקורות הירדן, 19-21 באוקטובר. לינה בשקי שינה

סיורים ללא תשלום
במסלול חוצה פלגי הדן, יציאה מבית אוסישקין, בכניסה לקיבוץ דן, בין השעות 10.00-11.00

תחנות מידע יופעלו בין השעות 09.00-14.00, במוקדים הבאים.
א. צומת גיבור - קרית שמונה.
ב. חניון מעיין - ליד קיבוץ מעיין ברוך.
ג. בית אוסישקין - בכניסה לקבוץ דן.

עצרת אחדה להצלת ארץ פלגי המים, תתקיים בחניון מעיין, בשעה 15:30.
אמן אורח: אריק סיני

לפרטים והרשמה, ניתן לפנות למחלקת הטיולים של החברה להגנת הטבע.
ת"א, רח' השפלה 3, טל: 03-382501, חיפה - טל: 04-664135, ירושלים - טל: 02-222357, באר-שבע - טל: 057-32156, מידע טלפוני נוסף - במודיעין-טבע טל: 03-375222

קול הפרסום

החברה להגנת הטבע

טרמולהט
TOASTER OVEN

הטוסטר אובן שמתנקה מעצמו (SELF CLEANING)

X 19

עם שעון זמן של 120 דקות
בעל עיצוב נאה
תבנית האפיה מסוגלת
להכיל כמות של עד 8 מנות.
לחשיג גם דגם L-16 ללא
שעון זמן.

להשיג באולמות חח"מ, שקם, המשביר לצרכן וחנויות מובחרות בכל הארץ.
הפצה: טרמולהט בע"מ
סמילנסקי 10 (מגדל אלון)
נתניה, טל. 053-44060.

אורד כץ

הוא לא עצלן - העין שלו עצלה

איתנות יעקבס סרקנה

כשילד בריא, עירני ומוכשר מגיע לכיתה א' ומיתקשה בלמידה והבנה - יתכן מאד שיש לו הפרעה מולדת במיקוד הראיה: הלוח מטושטש, האותיות מרצדות, מאבד את הקשר ומתחיל להשתעמם, להפריע ולפגר בלימודים. הבעיה היא שעד גיל ביה"ס לתופעה אין סימפטומים גלויים, וגם אז מיחסים זאת קודם לבעיות אחרות...
לכן אם הילד שלך: ממצמץ, רגיש לאור או מגלה קשיי ריכוז - קח אותו עוד היום לבדיקת איבחון מקיפה!

★ מומלצים במיוחד לבדיקה:
ילדים להורים מרכיבי משקפיים, בעלי עין עצלה, או הפרעות במיקוד.
הבדיקה כוללת: מיכלול של תיפקודי ראיה כגון: ראיה סימולטנית, ראית עומק, חיבור דו־עיני, תפיסה במרחב, מיקוד דו־עיני ועוד.

אל תחכה להפרעות לחזור!

רסין אופטיק
● רסין אופטיק ● אסותא אופטיק – מירפאות לאופטומטריה בניהול מאיר רסין- SGAO-AOM

בדיקות ראיה, עדשות מגע, עזרי ראיה וטיפול בפזילה.
אבן גבירול 182 תל־אביב, טל. 5460445, 03-444001

הסדר בלעדי לקיבוצים:
בדיקת ראיה ואיבחון ע"י מומחי המרפאה בבתי הספר והמפעלים (לעובדים מול צגי מחשב, הרטות, תוויות וכד'). למעלה מ־20 קיבוצים נעזרים כבר בשרות יחודי זה!

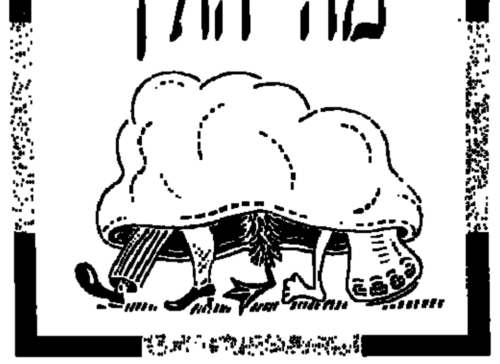

כשממשלת הליכוד סגרה את מסגרות האשראי המרוכז לקיבוצים, עוד בסוף שנות ה־70', החל תהליך, שבו הפעילות הפיננסית של הקיבוצים הלכה והתרכזה בקרנות התנועתיות. זה לא הפריע במיוחד בשנות ה־70', אבל כיום, כשקיבוצים רבים נקלעו למצוקה והחובות הלכו ותפחו, מאות מיליוני הדולרים, שקיבוצים חייבים לקרנות התנועתיות, מאיימים על חוסנן הכלכלי.

בשתי התנועות, בתק"ם ובקיבוץ הארצי, המאבק העיקרי הוא נגד גידול החוב הכולל של הקיבוצים, בלי הבדל, אם חייבים לקרנות או לבנקים.

מאמץ השיקום מתמקד בקיבוצים, שבהם היקף החוב ביחס לתוצר השנתי הוא הגדול ביותר. בשתי התנועות לוחצים על כל הקיבוצים להוריד את רמת החיים ולהימנע מהשקעות שאינן הכרחיות.

מטבע הדברים הוא, שלחץ כזה מעלה בחריפות רבה שאלה בעלת משמעות עקרונית ומעשית רבה: מהי מידת העצמאות והאוטונומיה של הקיבוץ הבודד בקביעת התנהגותו הכלכלית, ומה המידה, שבה מותר לתנועה להתערב בתחום זה, ובייחוד כשמדובר בקיבוצים הנהנים מסיוע תנועתי במימון.

בתחום זה, יש הבדלי גישות מסויימים בין שתי התנועות. כשבתק"ם הנטייה היא „להחזיק קצר" את הקיבוצים ולצמצם את חופש הפעולה שלהם, בעוד שבקיבוץ הארצי נותנים גם לקיבוצים במצוקה חבל קצת יותר ארוך, יותר אוטונומיה בקביעת דרכם. כבר לפני למעלה משנה נידונה בתק"ם האפשרות „לסגור" קיבוצים, שאינם מסוגלים לעמוד בהתחייבויותיהם הכספיות, ולמנוע מהם אשראי תנועתי. הקיבוץ הארצי לא דן באפשרות זו.

בתק"ם עושים מאמץ ניכר, כדי לאלץ את הקיבוצים להחזיר חובות לתנועה, גם כשהדבר גורם לקיבוצים אלה למצוא מימון ממקורות חוץ־תנועתיים. גם בקיבוץ הארצי לוחצים על הקיבוצים להקטין את חובם, אבל אין מדיניות המכוונת את הקיבוצים למצוא פתרונות בחוץ.

אחד מהפעילים הכלכליים המרכזיים של התק"ם מנסה להמחיש את ההבדל בין שתי הגישות: „בקרן שלנו מכריחים כל קיבוץ להחזיר את החוב לתנועה, ובמועד הפרעון, כי אנחנו יודעים, כי גזבר קיבוץ שחייב לתנועה וגם חייב לבנקים או לגופים אחרים, יחזיר קודם לבנק, הלוחץ עליו ומאיים בסנקציות, ויתחמק מחובו לתנועה. בקרן השומר־הצעיר, אם גזבר לא מחזיר חוב והלחץ לא עוזר, בסופו של דבר רושמים את הסכום שלא חזר כהלוואה חדשה לקיבוץ".

בתוך התק"ם יש הבדלי גישות וויכוחים על מידת הלחץ, שניתן וצריך להפעיל על קיבוצים במצוקה, ואנשי קרן תק"ם נוקטים בוויכוחים אלה עמדה נוקשה יותר מזו של מזכירות התנועה.

חובות שלא נפרעו

במצבים קשים, כמו המשבר הכלכלי הנוכחי בתנועה הקיבוצית, אין פתרונות קלים ואין פתרונות מושלמים שאין בהם פגמים. יש רק

מזכיר שושיק פרי: ‚קורע לב.‛

נסיונות לבחור בקטנה מבין שתי אפשרויות רעות, ועל כך — רשות הדיבור לישעיהו (שושיק) פרי, מזכיר התק"ם:

„יש קבוצת קיבוצים, שבאופן שוטף מגדילה את החוב לקרן התק"ם ולא פורעת את חובותיה במועד. החוסן הפיננסי של קרן התק"ם גדול יותר משהיה לפני שנה, אבל רחוק מלאפשר לאנשי הקרן לראות בשוויון נפש התפתחות של חובות שלא נפרעו. הם נאלצים להפעיל לחץ על קיבוצים כאלה, ולהכריח אותם לפתור את בעיותיהם בכוחות עצמם. לא פעם זה קורע לב, כשבריונים סוערים נציגי הקיבוצים אומרים לנו: קחו את המפתחות.

אנשי קרן התק"ם הם בחזית הראשונה של המאבק הזה, ‚אל מול פני המלחמה הקשה‛, וזה משפיע על השקפת עולמם.

בסופו של דבר, המדיניות נקבעת על ידי מזכירות התנועה, והאחריות לתוצאות המדיניות הזו גם היא של מזכירות התנועה. לכן — גם כשיש ויכוחים בין המזכירות לקרן — הקרן פועלת במסגרת המדיניות התנועתית.

זה גם לא תמיד מזכירות מול קרן, כי גם בקרן יש דעות שונות, וכמובן שהדעות יכולות להשתנות, אם יש שינויים במצב בשטח, לטובה או לרעה.

יש הסכמה כללית על כך, שריכוזו עודף חוב למערכת התנועתית, וצריך לשנות זאת על־ידי לחץ על המשקים למצוא מימון אחר.

מעבר להסכמה הכללית הזו, יש ויכוחים משניים: האם ללחוץ יותר על המשקים לפתור את בעיותיהם בעצמם? האם קיבוצים במצוקה רשאים, או אינם רשאים, לקלוט גרעין, בשל ההוצאות הכרוכות בכך?

אסור לעזוב קיבוץ לנפשו

יש חשש, שלחץ כבד מדי על הקיבוצים וסגירת ברזי אשראי תנועתי ידחפו קיבוצים, בלית ברירה, לגייס בחוץ הון, שמחירו יקר מדי. אנו הולכים על חבל דק בנושא זה ומשתדלים לעזור לקיבוצים בגיוס הון בחוץ במחיר סביר, כדי שלא יסתבכו עוד יותר. במצבים קיצוניים מאוד ישנן שתי אפשרויות — האחת היא להגיד לקיבוץ: תעשה כל מה שאתה רוצה, ובלבד שתחזיר את החוב לתנועה ותהיה סגור, לא תבקש עוד כסף מהתנועה או מהאיזור.

האפשרות השנייה היא מעין ועדה קרואה שתנהל את העניינים הכספיים בקיבוץ שאינו עומד בהתחייבויותיו. הוועדה תהיה אחראית לכך, שהקיבוץ יקבל מוצרים ושירותים הכרחיים, בעוד הקיבוץ עצמו לא ייגע בכסף.

את האפשרות הראשונה, שהקיבוץ יעשה כרצונו ובלבד שיחזיר חובות, אנו פוסלים מכל וכל. אנו חושבים, שהקרן והתנועה הן הכתובת לאישור התכנון הכלכלי בכל קיבוץ, ואסור לעזוב קיבוץ לנפשו.

לאפשרות השנייה, ועדה קרואה, עוד לא הגענו בינתיים, לשמחתנו. שום קיבוץ לא חדל לתפקד. כל הקיבוצים מייצרים ואוכלים ומתלבשים ומחנכים את הבנים.

אני מבין היטב את ההתפרצויות והתחושות הקשות של קיבוצים במצוקה, וגם מבין את הלחץ העצום, בו עומדים אנשי קרן התק"ם, בשל האחריות האדירה המוטלת על כתפיהם בימים אלה".

ההיסטוריה אינה חוזרת על עצמה, אמרו חכמים, ואם היא חוזרת, הרי בפעם השנייה היא חוזרת כפארסה, אותה הגברת באדרת נלעגת, ובפעם השלישית כטרגדיה, וזהו, כנראה, השלב בו אנו נמצאים.

הרעיון הישן של מייסדי גדוד העבודה, על קופה משותפת לכל הפלוגות והקיבוצים, שבק חיים לכל חי במרוצת השנים והאוטונומיה בקיבוצים הלכה והתחזקה.

כיום, הקרנות התנועתיות הפכו למעשה לקופה תנועתית משותפת, והשליטה הכלכלית של מרכזי התנועות בקיבוצים הולכת ומתעצמת.

אלא שהפעם הדבר אינו נעשה בשל אמונה באידיאל שוויוני, אלא כצורך השעה, פועל־יוצא מהמצב הכלכלי הטראגי, אליו נקלעו קיבוצים רבים, ומרכוז הפעילות הפיננסית והחובות של כלל הקיבוצים בקרנות.

ככל שניתן לחזות, עוד שנים רבות יחלפו עד שהמטוטלת תשנה שוב את מהלכה וניתן יהיה לחזור ולחזק בהדרגה את האוטונומיה הכלכלית של הקיבוץ הבודד..."

עודד ליפשיץ

במקום שלמת בטון ומלט

מחמאה

כשיעזוב ג'ון קולמר־טין, צייר צנום ותמהוני, את גבעת־חיים א. וישוב לארצו, לסקוטלנד, לא ישאיר כאן אחריו אלא את טביעת אצבעותיו: ציורי קיר יפהפיים על קירות אכסנייתו הזמנית, מגורי המתנדבים.

היוזמה לצבוט בלחיו החיוורות והנפולות של הבניין שבפאתי הקיבוץ, יצאה מרפנה, האחראית לקהילת המתנדבים המקומית. אבל היצירה, ציורי שמן בנוסח הריאליזם החדש של הרנסאנס האיטלקי, היא מעשה ידיו המיומנות של ג'ון הסקוטי.

הרבה ערבים ארוכים של קיץ, ואף לא דקה על חשבון העבודה בשירותים, חלילה, הקדיש ליצירה החקיינית (ג'וטו דונאטלו טיציאנו)

וכל שבוע, פחיות בירה, סיגריות ומלים טובות שהרעיפה עליו המעסיקה החינגית.

עכשיו משפג החשש לתגובה נרגזת מצד ועדות וחברים בקיבוץ, ומאחר שאיש לא מחה על חוויה זו של אמנות „לא רלוואנטית" ו„זרה להוויתנו", או על פגיעה באוניפורמיות המקודשת של הקיבוץ, אפשר לשאול ולהציע, מדוע, בעצם, לא יעשו חברי הקיבוץ, וחברי קיבוצים באשר הם, לבנייניהם מגושמים ומוזנחים בחצרם, את מה שעשה ג'ון לבניין המתנדבים בגבעת־חיים?

ככל הידוע, היתה זו עיריית ניו־יורק, שהעזה והתירה ראשונה לאמניה להפיח חיים בבתי מידות מתקלפים ובמפגעים אסתטיים במנהטן, באמצעות ציורי הקיר. משעמדו הרשויות על הברכה שבמעשה — היופי והעניין שנוספו באחת לפינות מוזנחות משנים; המשמעות החינוכית־חברתית שנודעת לאמנות חוץ־מוזיאלית — לא הסתפקו עוד בברכת הנהנין, והושיטו יד ותקציבים למדיה המתפתחת.

בכתבת שער שהקדיש לאחרונה ה„וויליג־וויס" הניו־יורקי לנושא זה, ציורי קיר במנהטן, הביא, מלבד צילומים מרהיבים, ניתוחים והערכות ואפילו ממצאים סטאטיסטיים (!) של אמנים, ארכיטקטים וסוציולוגים, שעניינם ציורי הקיר הקולוסאליים, תרומתם והשפעתם (החיובית מאוד, על־פי השבועון) לאיכות החיים במטרופולין.

אלינו, שבנעורינו דימינו כי לקישוט קירות יתאימו רק האורנמנטיקה האוריינטאלית־תנ"כית או הריאליסטית־סוציאליסטית, ובבני רוחנו הושחת טעמנו בטיח גרנוליט ובטון מזויין, אלינו, כנראה, מכוון היועץ האמנותי של א. קוץ' את דבריו באותו גיליון: „ציורי הקיר הם הביטוי ההולם ביותר את מגמות האמנות בתקופתנו. הם אינם נפוחים מחשיבות עצמית, אינם מטיפים, אינם טוענים יהירות אקדמית ואינטלקטואלית... הם מחזירים לאמנות את תפקידה הראשוני, הבסיסי, שנשכחו להגיב על החיים, לבטא את דופק הזמן והמקום, לחזק את בין חברות, לייפות את המכוער ולרומם את הנפש". ציורי הקיר עשו לניו־יורק מה שעשו האמנים הפלורנטינים במאה החמש עשרה לפירנצה", נו, אבל כל זה אינו רלוואנטי לדידנו, כפי שרלוואנטית הפיסקה החותמת: „מעולם לא נוצרה אמנות אפקטיבית כליקה, אותנטית יותר, בעלות נמוכה כמו זו שתובע ציור־הקיר: כל מה שנחוץ הם כמה גלונים של צבע פלסטי, כמה סולמות, כמה מברשות ואמן אחד. את הביצוע ישמחו לקחת על עצמם ילדים נמרצים, פנסיונרים משועממים וחבורות רחוב" (או מתנדבים, במקומות שהם בנמצא).

כשאתם קופצים לגבעת־חיים א., כדאי לכם להוסיף למסלול התיירות שמציע הקיבוץ (פינת החי, הכספומאט, דודו פרי) גם את ציורי הקיר במגורי המתנדבים. רפנה, האחראית, תאיר לכם פנים.

ארנון לפיד

למכירה
מכונה להדחת כלים
4 תאים (תוצרת פלב"ם עין־חרוד)
תקינה במצב עבודה — ניתן למסירה מיידית
לפנות: לעקיבא בקיבוץ גן־שמואל
טלפון: ישיר 063—20732
או למזכירות, הטכנית 063—20011

בנות קיבוץ בשנת שבתון
עבודה טובה ומשתלמת בעיר
לעזרתך — ללא תשלום
„השרות למשפחה"
טיפול בילדים/קשישים ומשק בית
בן־יהודה 226, תל־אביב
טלפון: 03—5462805/6

דרושה מטפלת
בסביון, כולל לינה ועבודות בית קלות
טל' אחה"צ ובערב
03-344126

בא לכם להתפנק?
לארח בחדר בלי להשקיע מאמץ?
לכם אשל מציעה:
* מכונות קפה פילטר זהב תמידי תכולת 10 כוסות תוצרת ריטר גרמניה במחיר 125 ש"ח – כולל מע"מ.
* פורס מזון אלקטרוני תוצרת ריטר גרמניה במחיר 125 ש"ח – כולל מע"מ.
* סירי טיגון עמוק, אידוי, צליה ופונדו תוצרת יורה שוויץ בגדלים שונים החל מ־142 ש"ח – כולל מע"מ.
מכירה בהמחאות
הכונו לחורף! בקרוב מפזרי חום.
להשיג ב„אורית", קניון אילון – טל. 03-794927

מרכז חטיבה יובל קם: ‚למבוגרים זכות לייעוץ, אך לא לחסום רעיונות חדשים, שהגו החניכים.‛

כשיסיים יובל קם (מעגן־מיכאל) את פעילותו בתק"ם, והדבר יקרה בקרוב, ישאיר אחריו עקבות גדולים לפחות בשני תחומים בחיי הלילה של ת"א, בעיקר באתרים קולינארים המסווגים כ־IN, יפער חלל שקשה לשער כיצד יתמלא מחדש, ואילו חטיבת הבנים, שהוא מרכזה, לא תהיה עוד מה שהיתה לפניו. זאת בהנחה שזקני העדה, מועצת התק"ם הקרובה („דרכה של חטיבת הבנים בחינוך התנועה", יפעת, 9/11־10) לא תפקיע מבני־התשחורת, מחטיבת־הבנים, את הזכות לקבוע בעצמה את דרכה ואופיה, ולא תתבע ממנה לחזור בה מהרפורמה שחוללה ושקם הוא ממעצביה. הרפורמה הזו גורסת חטיבה שהחברות בה מתוך רצון ובחירה, ולא עוד „אוטומאטית־אינרטית", והיא כבר אינה חדשה ואפילו מיושמת ברובה, מאז נתקבלה במועצת החטיבה ב־1984.

— אז מדוע חוזר הנושא לדיון תנועתי?

— במועצת החטיבה, לפני שנתיים, היתה התנגדות מסיבית לתפיסה החדשה. בוועידת התק"ם אשתקד העבירו המתנגדים החלטה, התובעת להביא את החלטת מועצת החטיבה להכרעת מועצת המבוגרים.

— תסכים, שהמבוגרים חכמים יותר.

— אינני מקבל, שרעיונות שצומחים מתוך הנוער, זקוקים לאישור מועצת המבוגרים. למבוגרים, אני מסכים, שמורה זכות הווטו על הרינות, במידה והן קיצוניות וסותרות את אופיה ודרכה של התנועה. וזכות הדיעה המייעצת והליווי החינוכי. אבל אין להם זכות לחסום רעיונות חדשים שהגו החניכים.

— את הרעיונות החדשים הגו באמת החניכים?

— רעיונות ויוזמות לא צומחים מן האוויר, אלא מקרקע פוריה, ובעזרת דשנים מתאימים. תפקידו של המדריך הבוגר, להוות קטליזטור למימוש הרעיונות שהנוער מעלה, ואלה יבחנו בהענותו של הנוער ובנכונותו לאמץ ולטפח אותם. במקרה שלפנינו, ובתהליך מתמשך שאנחנו רק בראשיתו, הנוער, אכן מאמץ את הדרך והופך אותה לשלו. על זה צריכים, לדעתי, לברך כל מי שעוסקים בהדרכה ובחינוך.

— מהי מהות השינוי שהונהג בחטיבה?

— מדובר בפתיחת מסלול של חוגי בחירה, המתנהלים במקביל ובנוסף לפעילות המסורתית של חברות הנעורים בקיבוצים עצמם והפעולות הארציות המיועדות לכלל. כיום פועלות קבוצות אזוריות וארציות של בני ט"י־י"ב, המודרכות ע"י יוד־גימלים ובוגרי צבא מהקיבוצים. הקבוצות מציבות להן יעד, לבחון את המשך דרכן, אם בקיבוצי האם, אם בהתישבות החדשה, אם בקיבוצים עירוניים ואם בכל דרך חדשה ומקורית שיבחרו. אני יכול להצביע על קבוצות יוד־גימלים מהחטיבה, שצרפו אליהם בוגרי שנת שירות, עירונים וקיבוצניקים, והחליטו לצאת יחד כגרעין לגולן. בכך הם ידרימו, בו זמנית, את דגל השרות המי־[illegible]תי בצה"ל ודגל ההגשמה השיתופית ל[illegible] שירות. הבנות באותה קבוצה תהיינה מורות. ישנן גם 7 קבוצות ארציות של יוד־ביתניקים, שמחפשות דרך לשנת שרות משותפת והתגייסות משותפת לצה"ל.

— וכמה מן החניכים מקיפה פעילות־הבחירה הזאת?

— בערך 700 בנים ובנות, שהם כ־15% מכלל חניכי החטיבה.

— כלומר, לגבי 85% מן החניכים, החטיבה היא מה שהיתה?

— הזכרתי, שממשיכות להתקיים, כמו בעבר, הפעילויות המקומיות בקיבוצים, הפעילות הברוכה במסגרת בתי־הספר האזוריים והמפגשים הארציים. אני חושב, שיש משום אשליה והונאה עצמית בטענה, שפעילות הבחירה שוללת מהמוני החניכים את האפשרות להתבטא ולפעול, שהרי אינה באה על חשבון מה שהיה תמיד, אלא בנוסף לו. אני מאמין, שחוגי הבחירה רק ימשכו אחריהם עוד חניכים שירצו לפעול ולהתחייב יותר מכפי שהיה מקובל, וכבר רואים את המגמה הזאת בשטח.

— מה באה הרפורמה הזאת לתקן?

— את התחושה, שהחטיבה במתכונת הקודמת, המסורתית, דרכה על המקום ב־15 השנים האחרונות. היא היתה גוף ארגוני, שלא זכה להזדהות מצד החניכים, היה חסר נשמה, ולא הצליח לפתח נורמות של הגשמה וחלוציות, כנדרש מתנועת נוער. אם יש צידוק לחטיבה, הרי זה בחיפוש דרכים חדשות ללב הנוער, קרי, שהמשכיות הרעיון הקיבוצי תבוא מתוך הזדהותם של הבנים.

— אבל רק של 15% אחוז מהם.

— אכן, יש כאן עימות בין מי שרואים את כל בני הקיבוץ כיחידה חברתית הומוגנית אחת, מגיל הפעוטון ועד גיל הצבא, שניזונה ממסורי החברה הבוגרת, לבין מי שמאמינים, שמעבר לחובות הבסיסיות של החברה הקיבוצית לכלל בניה, עליה לפתח חבורות מובילות מקרב הבנים, שיהפכו את הרעיון הקיבוצי לדבר חי, אמיתי ומתחדש, ולא הולך בטל או הולך בתלם. המתנגדים לגישה החדשה עדיין מחפשים מוקד אחריות תנועתי, שיראה את הדרך ויתן את הפתרונות למבוכה ולאין־אונות. לכן הם מציעים למעשה דרכי פעולה ומסגרות שבגלל כישלונן הוועק הגענו לשינוי.

— אני מנחש, שלקבה"מ לשעבר, משקל גדול במחנה המתנגדים לגישה החדשה.

— אכן, ההצעה המרכזית שתועלה מול זו שלנו, היא במתכונת החטיבה של הקבה"מ בזמנו. אבל מה שמאפיין את המתנגדים, ובזה אני נוכח שוב ושוב בשיחותי איתם, היא איזו נוסטלגיה, איזה רצון לחזור לדפוסים שהיו טובים לזמנם, אך אינם ריאליים כיום.

— מי צפויים לנצח במועצת התק"ם?

— ראשית, אני חייב לציין, שלא זכורות לי מועצות או ועידות תנועה שהביאו למעורבות ציבורית כזאת ולחלוקה ברורה כל כך למחנות כמו לקראת המועצה הזאת. אולי זה סימן לכאב ולמבוכה, המתלווים אצלנו לנושא החינוך התנועתי. הלוואי וכל האנרגיה והמעורבות המתגלות עכשיו, היו מופנות לעבודה עם הנוער, אשר לתוצאות, אינני חושב שאיזו שהיא החלטת מועצה יכולה לכבות ניצוצות ויוזמות שיצאו מהבנים. מועצה תוכל, אולי, לערפל, לעכב, אבל לא למנוע, וזה מה שמדרבן אותנו לפעול לכך שהשינוי יתבסס ויעמיק, והמצב לא יחזור לקדמותו.

ארנון לפיד

רוניטון
בא לקיבוץ במחיר קבוצי!
וידאו-טלוידיות
הצעות מיוחדות לקניות מרוכזות במסלולי אשראי נוחים!
סטריאו

מחלקת הסטריאו ממליצה:
דוגמת מחירים למערכות משולבות ובחלקים
• רסיבר מרנץ;טייפ מרנץ + פטיפון 1,170 ש"ח
• רסיבר פיוניר;טייפ פיוניר + פטיפון 1,190 ש"ח
• רסיבר J.V.C;טייפ J.V.C + פטיפון 1,220 ש"ח
• רסיבר אקאי;טייפ אקאי + פטיפון 1,160 ש"ח
חדש - פטיפוני דיסק לייזר
רוניטון אלקטרוניקה בע"מ
המרכז הארצי לוידאו, סטריאו וטלויזיות
דרך פ"ת 5, תל־אביב
איכות אמינות שרות
פתוח ברציפות במשך כל השבוע

מכתבים אל החצר

מלים, אנשים, בניינים

לעין־שמר המשחזרת את חצרה

אומרים עלינו, כי אנו עם הספר. יש אומרים זאת בחיבה, יש אומרים זאת בתוכחה (עם הספר אינו קורא, אינו יוצר) ויש אומרים זאת באירוניה (מה נותר לנו? רק ספרים). מהארץ נעקרנו, מקבית גלינו נשארנו עם „מולדת מיטלטלת" כדברי היינה, בדמות ספר שהוא ביטוי לכל כוחנו ולכל תלישותנו). 100 שנים אנו משתחררים מן המלים, מן הספרים ושבים לכתוב אותם מחדש, כפי שאנו חופרים בארות, מקימים בתים, סוללים דרך. כשחפרנו חפירות מצאנו שרידיו של בית ישן שהתפורר לשברים, שכוסה על־ידי ארוזיות, והשיבה שלנו אל הטבע היתה „כדולי פקדונות" לפי דבריה של גאולה שרתוק. השיבה אל הנוף הקונקרטי, אל העצים, האבנים, בעלי־החיים, אל השבילים היתה מאורע, שמבקרים כבר תהו עליו: מעבר חד של תרגום. אנשי הסרטים והספרות מתווכחים תמיד, האם את המלים אפשר להפוך לסרט, או ספרים לקולנוע. המעבר מסיפורים לנוף, אבנים ובתים הוא קשה פי כמה.

זה שנים אנו מנהלים רומאן מחודש עם מקומות ונופים והרומאן הזה עצמו הוליד עלילות, בנה בתים, טילטל אנשים. עתה אנו מוצאים בשטח מבנים, כלים, שרידים של חלום שנחווה גם במלים. זוהי עובדה מהממת וגם מתישה. אדם יכול להגיב כברל כצנלסון, שבימי ילדותו למד מספר, שסיפר תשעה סיפורים לילדים על כל דברה ודבורה (על דברה אחת לא דיברו מטעמי צנזורה), ובסוף הסיפור על השבת נאמר, שצאצאיו של הגיבור חיים עד היום בארץ־ישראל. ברל בן השבע היה כל־כך המום, שהסיפור אינו רק מלים, שיש מציאות מאחורי העלילה, שהוא שאל „מדוע איננו שם?".

המציאות היתה לפתע לאתגר ממשי ותובע. הדור אליו אנו מדברים היום, דור שני, שלישי ורבי־עי חי בהווה עטור בתים, גנים, חורבות. אך ההווה תובע ממנו להיות מסוגל לשינוי. יש החותרים למימושו של סרט הוליוודי מיושן, מלא זהר, עטור כוכבים ומזולות בקצב סוער ומלא ברידות וכאב. דור זה נקרא לשחזר עבר פוריטני ועני. עבר זה הוא לדידו, לא פעם, מימד שצריך לגבור עליו ולא להצטרף אליו. הקירות של הבניינים אותם אנו מנסים לשחזר ראו כל־כך הרבה סיפורים, קונפליקטים, שכנראה לא במקרה הם קרסו. לא רק הזמן החריב אותם, לא רק הוא השאיר אותם בחלל. הם קרסו בגלל צרכים של אנשים חדשים ללא קורת גג, הם קרסו בגלל חלומות של שינוי, בגלל בניינים חדשים, כבישים רחבים, הם קרסו כי איבדו את השפה המשותפת עם אנשים. זכורני הליכה בנווה־צדק בתל־אביב, על הקירות של הבתים המטים לנפול, ביתם של ברנר, עגנון, הרב קוק ואחרים היו כתובות מחאה על הזנחת השכונה שהיתה לשכונת מצוקה וכתובות הזדהות עם עפרה חזה.

בירושלים, בשחזור משכנות שאננים, נטו, אולי בגלל זה, להחליף דיירים, להביא דיירים שיוכלו להעריך את האטמוספירה מבלי לחיות את העלבון, הקושי והמחסור בו חיו בתקופה מאוחרת יותר. הדייר, שחי בתוך מקום אותנטי והוא זר לו, או זה הממשיך לחיות בסביבה שהיתה בזמנה סמל הקדמה, חיים היום ומולם בניינים אחרים השואלים אותם ללא הרף שאלות מרות: האם לא הפך ביתם לנידה, לשולי בחבות מקדשי החברה הצרכנית? האם אין המציאות כולה דומה לשער המשוחזר של טליתא קומי, שהפך להיות הפתח למשביר לצרכן?

יש גם שחזור בניינים בתוך קהילה המכירה בחוויית הראשית של הקמתה. מתוך געגוע אל המקור. השחזור יכול להפוך אז לתוכחת הנהר כלפי הים אליו הגיע. אותו נהר, היודע, כי אין לשוב. השחזור יכול להפוך תוכחה לאנשים חדשים, שלא היו אז. הוא הופך להיות מעין תעודת אצולה פאתטית. השחזור הוא נסיון לכבר עולם שהלך ונעלם, שרצינו שייעלם ועתה, כשאנו מתבגרים ורואים כי ההיעלמות היא אפשרית, אנו נבהלים ונאחזים בגגות, במרפסות, בחומות, לעדות, כי יש משמעות למפעלות הורינו ואולי דרך שחזורם של בתים לא תישכח תמונת העולם בה גדלנו אנחנו.

אני הייתי רוצה לראות בשחזור מעין גישה אוטופית, תפילה אל נביעה מחודשת, געגוע לפריצת מעיינות בראשית. והרי רוב בניינה של ארץ־ישראל במאה שלנו היה בחותם של מפעל צעירים, בחותם ההרפתקה של יצירה ואמון בגילוי מחודש של הארם.

במהלך התפתחותה של התרבות, משעלתה התחושה ההיסטורית, התודעה החלה להציג תמונה של עולם המשתנה ללא הרף, המכיל רציפות וגם נתק, התפתחות ומהפכה. בתמונה — מה שלעיתים נראה כנתק, איננו אלא חוט של חוטים אחרים ומה שנראה כהמשך, איננו אלא ניתוק מתוך פחד מרקימת קשרים עמוקים. הצורך ליצור תחושה של רציפות מתוך בתים, על־ידי יצירות האמנות, המשחקים, הצעצועים והסיפורים, העוברים מדור אל דור, הם כצורך של כפר נידח ומושלג לשמוע את מספר הסיפורים בחורף, המספר את סיפור הצמא במדבר, וכצורך של החברה של הכרך לצאת מחוץ לעיר ולזכות בשקיעה מהממת.

מה שהתקיים כצורך חיוני בדור אחד הופך למשחק, לאגדה, ליצירת אמנות, כשהוא פוסע על גשר הזמן. הרכיבה על סוס הפכה מצורך תחבורה ועבודה לספורט; מבצרי האבירים — לתפאורה לאגדות; הנסיכים והנסיכות — נכס פולקלורי לגעגוע אל היופי; הבית החי כאן — לשחזור המציג את שחלף.

העיר תל־אביב תשתנה ללא הרף, אך תישאר העיר תל־אביב בעקבות נחום גוטמן, בנימין תמוז ויעקב שבתאי, בעקבות שחזור נווה־צדק ושכונות הפועלים.

דוגמה מעניינת היא הארכיטקטורה של שיכוני הפועלים בתל־אביב. זו האמינה בשיבה אל הפונקציונלי, בצורך לתכנן בית לפועל, בית שיתחשב בצרכים הבסיסיים של האדם לאור, לאוויר, לשטח, ומסתפק עקרונית בזה. ארכיטקטורה זו, שהאמינה בפריצת המסורת של הארכיטקטורה המונומנטלית, במחיקת הקישוט ובשיבה אל הבסיס, אל קומת הארם, האמינה שתעשה זאת בעזרת טכנולוגיה, חומרים חדשים צורות חדשות. והנה הבתים שהיא יצרה היו לפסל יפהפה, לעדות לשנות השלושים, להמנון לתקופת „נלבישך שלמת בטון ומלט". להקריקטורות שלה היו לאויבי החברה להגנת הטבע.

עוד דוגמה: הוויכוח של מתכנני הקיבוץ, בין מגנדרי הגג השטוח לחובבי גג הרעפים, היה נטוע של דבר לכרטיס הזהות והמתח הפנימי בקיבוץ. הוויכוח על הגגות שיקף את המתח בין רצונו של הקיבוץ לשוב אל האלמנטרי, הכפרי, שהתגלם ברעפים, לבין רצונו לגלם את חברת המחר המשוחררת מסמלי סטאטוס ואצולה, החוזרת אל העיקר, שהתגלם אז בגג השטוח. מתח זה, המופיע בשחזור, לא נסתיים עד היום.

אני מעריך, שהשחזור צריך להיות קודם כל עדות לקשר עם הסיפור הראשוני, עם הרצף התרבותי, עם העובדה, שאין רק התפתחות, אירוניות של נתק ופריצות עגומות, אין רק קידמה ופיגור, יש גם התמודדות נצח עם הסביבה, עם העבודה, תפיסת נוף וחברה, ואנשים החיים בתוך הבניינים שגילו משאת נפש, גילוי לב, אך גם סבל ועלבון בדראמות אנושיות כל־כך.

בתחילת המאה, לפני מלחמת העולם הראשונה, התפתחה בארצות־הברית אופנה היסטוריוגראפית מעניינת: אופנת חשיפת „הפרצוף האמיתי" של מייסדי ארצות־הברית ומעצבי חוקתה. טקס הסרת המסכות הוא פולחן אכזרי, שהתקיים במהפיכות רבות. לעתים הוא הסתיים בכי רע כמו במהפיכה הצרפתית. לימים התברר כי הסרת המסכות לא תמיד היתה אמיתית. היא ביטאה את צרכיהם של ההיסטוריונים יותר משביטאה את העובדות ההיסטוריות. מה הגיע את ההיסטוריונים או לעסוק בטקס מיוחד זה, של „שחיטת פרות קדושות", כשם שזה נקרא אצלנו? האם משום שייבאו מאירופה את התחושה, שמהפיכה מוכרחה לאכול את בניה, או משום, שחשו, שהם עומדים בפני איזו טלטלה, שתעמיד במילא את עולמם בפני צורך לקבוע נורמות שונות? האם מתוך פחד, שמא המייסדים יעיקו בגובהם?

האם רצון השחזור שלנו הוא תגובה נגד האופנה של ההיסטוריונים והעיתונאים של ימינו? זכורני, שמורה שלי ליהדות סיפר לנו בבחילה על פרופסור להיסטוריה יהודית, שהיה אוסף ספרים וכתבי־יד מתוך תחושה, שהיהדות בשלבי גסיסה וצריך לשמור ממנה כמה שרידים כמצבה. יש שקר בעיקור העבר מגיבוריו. השחזור הוא אמירת לאו לאופנות הללו, מבלי להפוך לאורתודוקסיה חדשה.

לילדים יש משחק, הנקרא „אחת־שתיים־שלוש דג־מלוח". ילד עומד ליד הקיר וכל הילדים מתגנבים אליו. כשהוא פונה אחורה ומסתכל עליהם, עליהם לקפוא, לא לזוז, אך גם הוא יודע שכשהוא יסובב את עיניו הם ירוצו קדימה. השחזור הוא בבחינת המבט המקפיא בתוך הריצה.

בית משוחזר, משהוקם, אינו מסור לידיהם של הארכיטקטים, המהנדסים, הבנאים, נותני הכסף, נואמי הנאומים וגוזרי הסרטים. הוא מצוי בתוך חלל אנושי, בו פועלים אנשים, בתוך שפה אנושית של עשייה ומשמעות. אך השחזור נמצא בחלל הזה אחרת מבית רגיל. כנסיית הנוטר־דאם בפאריס, משהוחזרה — קופאה, לכאורה; היא פוסקת לשמש בית תפילה רגיל. היא משתנה פחות מהבית הרגיל. תוך השיפוץ אנו משחררים את הבניין מחובת ההסתגלות שלו לזמן החדש, הוא מייצג את הזמן ההיסטורי שביקשו משחזריו. בעיני התייר והקהילה הוא הופך מכלי לחפץ, אם אפשר לומר כך. אנו מסירים ממנו עקבות של כל זמן אחר, שיפוצים שנעשו מזמן עיצובו, ומחזירים אותו לתקופת פריחתו. כך, אם הכנסנו פסל יווני למוזיאון וכך הוא עבר את „שחזורו", פסל יווני בעתיד ייראה תמיד לבן, כי כך שוחזר. למרות שאנו יודעים, היסטורית, שהפסלים היווניים היו צבועים. לכן צריכים כל־כך הרבה אחריות.

בשיריו של עלי אלון, חבר קיבוץ עין־שמר, מופיעים שני הדקלים שבפתח החצר של עין־שמר כשומרי־השער מייצגי הערכים החברתיים הנוקשים, התובעים לעצמם סמכות, זכות לאי־קשב, לאי־רגישות, מתוך כך שהם מייצגים את החברה של המייסדים על עקרונותיה החמורים. אני רוצה לקוות, כי מעשה השחזור יהיה כתב הזמנה לרגישות כלפי גיל אחר של אנשים, ליכולת לחיות בתמורות העיתים מתוך זהות ברורה, שמעשה השחזור יהיה הזדמנות לדו־שיח בין הזיכרון לבין התקווה. כתב עירעור על אורנן דרוך, לא בניית פטיש, פולחן עצים ואבנים, אלא בית לידידים שאבדו לכל ארם שואל, חולם ומבקש לבנות על האף־על־פי־כן.

אני רוצה לסיים בסיפור — כך קיבלתי אני עדותו של איש. אני יודע, שלסיפור זה יש גם גרסאות אחרות, ראייה אחרת ומספרים אחרים.

איש היה בקיבוצנו, אינדיבידואליסט, תובע מולתו, אך שומר על מרחק. כשהגיע אל הקיבוץ, שישב אז בחצר כנרת, העדיף לחיות לבד. „הקוף" קראו לו בחצר, משום שבנה את ביתו על עץ אקליפטוס. החברים גרו צפופים בחדרים ובצריפים. הוא הסתכל על הכל מגבוה ולרחוק, מעל העץ, מזלו היה, שבא בקיץ. כשהחורף ארב לו, ביקש רשות לבנות לעצמו את החדר הקטן ביותר, כדי שלא יבקשו אותו להלין בו מישהו נוסף. מהליפט בחצר התחיל לנגר חדר. אכן נודע הוא ביכולת הבנייה שלו. ועדת שיכון אישרה לו. אך כשהיה הליפט מוכן פנו אליו בבקשה: „עומדת להגיע עולה חדשה מן העיירה שלך. הרי לא נשאיר אותה בחוץ". והוא — שכה סירב לבנות לו בית וקשר ועמד על רצונו לשמור על מרחק וגובה — ירד מהעץ. הרבה שנים חי בקיבוץ בשיכון רגיל אך את האקליפטוס שבלבו שמר מכל משמר.

כשעלו החברים למקום התיישבותם, לפני יותר מ־49 שנים, התארגנה שיירה: חומה, מגדל וכמה צריפים. הוא הצטרף אל הסיור הראשון. איש מפעלים היה. הוא לא היה מרוצה מהנקודה שנבחרה. היא נבחרה משום שהחול לא נתן לשיירה כה גדולה לעבור. הוא חשב שאסור לעצור שיירה בגלל חול. או הוא לא ידע, שכעבור שנה שוב יטלטל הקיבוץ את החומה והמגדל ויעברו לנקודה שהוא רצה בה. ביום הראשון לקיבוץ היה מובס. אך קרה עוד משהו. כל החברים חשבו על כל הפרטים, לא רק על ההיסטוריה, אלא גם מי יישן עם מי בחדר. אך לו לא דאגו לשיכון. אולי חשבו שלא איכפת לו. כך, כשכולם הסתדרו בצריפים, הוא לקח את מיטתו והלך לישון על־יד השער. כשכולם נרדמו והזרקור כבה, כמו שקורה להרבה זרקורים בהיסטוריה, הכבים כבר בלילה הראשון, הלך הוא לשפת הכנרת וגעה בבכי. ביום המאושר הזה, המיוחד של עלייה להתיישבות, ליד שירתו הנלהבת של הרצפלד, היתה דמעתו של חלוץ בודד. מאז, בכל פעם שחגגו את חג הקיבוץ, היה הוא מתנדב לצאת לשמור על השדות, או לצאת לחופשה. העיקר, היה בשבילו — לא להשתתף בחגיגה. הוא היה מהבנאים החשובים שידע קיבוצנו, אהב גם יופי וגם מנגינה ובמו ידיו בנה לא מעט. סיפור זה שלו צריך להיות חלק בלתי נפרד מההיסטוריה של היחד. חלק משחזור הבית. אין הוא פוגם בחוויה המיוחדת של לידת מקום וחברה. הוא רק מעניק לסיפור האנשים. הבניינים והמלים מימד — לא של מצבה אלא — של עדות.

מוקי צור ■

נצח ירוק

שַׁבָּת בַּצָּהֳרַיִם. סְתָו. אֲנִי יוֹצֵא מֵהַחֶדֶר
לְתַקֵּן אֶת הָאוֹפַנַּיִם שֶׁל הַבָּנִים.
צַמְּרוֹת הַפְּקָנִים מִתְנוֹעֲעוֹת בָּרוּחַ. קַרְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ
מְשַׂחֲקוֹת עַל הַמַּדְרֵכָה בְּתוֹסֶפֶת
עִם הַצֵּל.

אֵינִי יוֹדֵעַ מַדּוּעַ הַדָּבָר הַפָּשׁוּט הַזֶּה
הַבַּנָּאלִי כָּל־כָּךְ, גּוֹרֵם לִי לְהַרְגָּשָׁה כָּזֹאת
שֶׁל אֹשֶׁר זָהֹב, שְׁלוּלִיתִי,
שֶׁל אוֹרְצַל סְתָוִי,
שֶׁל רָצוֹן שֶׁהַזְּמַן יִקְפָּא כָּךְ לָנֶצַח
עַכְשָׁו
בַּשַּׁבָּת הָרְגִילָה הַזּוֹ

תָּמִיד חָשַׁבְתִּי שֶׁאֹשֶׁר יָכוֹל לִהְיוֹת רַק
גָּנוּז, מֵעֵבֶר לַתְּהוֹם, שֶׁמְּשַׁלְּמִים בַּעֲדוֹ
מְחִיר נוֹרָא

פִּתְאֹם אֲנִי חוֹשֵׁב: הַשִּׂמְחָה הַזֹּאת, שִׂמְחַת־הַחִנָּם.
אַהֲבַת־הַחִנָּם לַדְּבָרִים הַצְּנוּעִים, הַשְּׁקֵטִים.
הַמְּצוּיִם בְּיוֹתֵר —
אוּלַי לֹא תִגָּבֶה מְחִיר?

א. עלי

עגלול

כל המוצרים מיוצרים באמצעות תבניות אלומיניום חשמתי, המתוכננות ומיוצרות במפעל - במהירות רבה ובעלות נמוכה במיוחד. אם דרוש לך מוצר לעבודה בתנאים מאומצים, עמיד בפני תנאי מזג אויר קשים, בפני השפעת כימיקלים, בעל חוזק גבוה והתנגדות להסדקות ולשבר, בוא לכלבו־סאסא ונייצר אותו עבורך - בכל כמות שתרצה, אפילו ביחידה אחת.
על לקוחותינו נמנים: קיבוצים, התעשיה האוירית, תדיראן, ישקר, אלביט, כרו־ייקט הלבי־א ועוד

זהו חידוש בלעדי בתעשיית הפלסטיק בארץ UNIFUSE - שיטת יצור המאפשרת לך לקבל מוצרים מפלסטיק "המדים" בדיוק לצרכים שלך - באיכות גבוהה יותר, במהירות רבה יותר ובמחיר טוב יותר מאשר כל אפשרות אחרת שאתה מכיר. הטכנולוגיה הייחודית החדשה מאפשרת לייצר מיכלים שונים ואביזרים לצרכי שיווק המצרים, עפוי חקלאות, אחסנה וטיפול בכימיקלים, אלקטרוניקה ותעשיות עתירות ידע, תעשיות תעשייתיות ועוד

פלסטיק ביד היוצר · פלסן - סאסא

קבוץ סאסא, דואר. נע. מרום הגליל 13870, טל. 069-88555, כלבקס 6785 SASA IL, פקסימיליה 069-80212

אוטומציה בתעשיה – השקעה בטוחה בעתיד מפעלך

מומחי ייצור בכל העולם מאוחדים בדיעה כי האוטומציה בתעשיה הולכת וכובשת כבר היום את מקומה כשיטת הייצור העתידית. על מנת להתמודד בהצלחה עם אתגרי הייצור בארץ ובעולם חייבים מפעלי התעשיה בישראל להתאים את מוצריהם לעידן האוטומציה והרובוטיקה.

ההשקעה הנדרשת באוטומציה תעשייתית הינה גבוהה בדרך כלל ומחייבת מציאת פתרונות כוללים: החל מתכנון המוצר, תכנון המפעל, ייעוץ ועריכת סקרי התכנות, תכנון מערכי הרכבה וניטול תעשייתי בשילוב רובוטיקה וכלה בייצור, התקנה, הרצה ואחזקה של קווי הרכבה אוטומטיים, מכונות אוטומטיות ותאי עבודה רובוטיים.

ג.ב.י.מ. תעשיית מערכות אוטומציה בע"מ מציעה את הפתרונות הכוללים הטובים ביותר:

נסיון מצטבר - לצוות המהנדסים של ג.ב.י.מ. נסיון של שנים רבות בתכנון, ייצור, הקמה והרצה של פרויקטים גדולים. הנסיון המצטבר מעצם ליווי הפרויקט על כל שלביו ומן המעקב הממושך אחר השתלבות המערכת בתוך המערך הכולל של הייצור במפעל — מביא בסופו של דבר לפתרונות הטובים ביותר.

ייעוץ אמין ומקצועי — חשוב לך כתעשיין להיוועץ בנו כבר בשלבים הראשונים של פיתוח המוצר, על מנת להגיע להתאמה מירבית של המוצר לאוטומציה. שיתופם של מהנדסי ג.ב.י.מ. בתהליכי תכנון המפעל העתידי שלך — יפתח בפניך אופקים חדשים של חשיבה מתקדמת.

צוות מעולה של מהנדסים והנדסאים — „המקצוענים" של ג.ב.י.מ. רשמו לזכותם הצלחה מרשימות בהקמת עשרות פרויקטים במפעלי תעשיה ישראליים בתחומים הבאים: מוצרי השקיה, מוצרי רפואה לשימוש חד־פעמי, תעשיית הפלסטיקה, המתכת והמזון ובתעשיה הבטחונית. עובדי ג.ב.י.מ. בדרגים השונים מרבים בהשתלמויות באירופה ובארה"ב, במפעלים ובמוסדות עימם אנו קשורים בקשרי סחר וידע.

הכל תחת קורת גג אחת — למפעל ג.ב.י.מ. מחלקות תכנון, ייצור, הרכבה, פיקוד ובקרה, פיתוח וייצור שיטות הזנה ומזינים, מו"פ ומחלקת שרות. המפעל מעסיק 40 עובדים מעולים ומיישם שיטות ניהול תעשייתי מתקדמות באווירה כפרית שקטה.

שיטה מודולרית — אנו מבצעים מערכות בשיטה מודולרית בלעדית, פרי פיתוח עצמי עליו זכה ג.ב.י.מ. בפרס קפלן לשנת 1983. השיטה מאפשרת גמישות בייצור מערכי אוטומציה המכונים „אוטומציה קשיחה". אנו משלבים רובוטים במערכים המיוצרים על ידנו ומפעלנו הינו מפעל מוסמך להתקנות רובוטיות מתוצרת I.B.M.

תעשיין, ביכולתך להגן על השקעתך באוטומציה תעשייתית מפני סיכונים מיותרים. היוועץ במומחים של ג.ב.י.מ. (פ)

מדור פרסומי

בית תוכנה געש צועד עם הזמן פריצה לכיוון הייצוא

שיחה עם מנהל בית התוכנה עמרי מנדל

מאת מ. יהושע

קיבוץ געש מחלוצי פיתוח התוכנה בתנועה הקיבוצית, התחיל באחרונה בייצוא תוכנה לחו"ל.

בית התוכנה געש נוסד בשנת 1978 על־ידי בנימין קסוי, חבר הקיבוץ, והתמחה בביצוע עבודות ניהול תעשייתי ובתחומי שירותים שונים במגזר הקיבוצי.

עד כה נכתבו על־ידי בית תוכנה געש תוכנות תעשייתיות נרחבות עבור „פלסים" (תעשיות צנרת פלסטיק) קיבוץ מרחביה; „גניגר" (תעשיות יריעות פלסטיק) קיבוץ גניגר; „ארד" (תעשיית אביזרי השקייה) קיבוץ דליה; „דגנית" (מאפיית לחם) קיבוץ משמר השרון; „עינבר" (מאפיית לחם) קיבוץ עינת ואחרים.

כן נעשו תוכנות בתחום מערכות ניהול פיננסי ומרכזי מכירות: המחסן המשותף להלבשה קיבוצית בתל־אביב; ניהול מערך הרכב של התק"ם; תואם יצוא (תק"ם), ובתחומים נוספים: תיכנון הידראולי – באמצעות גרפיקה ממוחשבת – „פלסים" מרחביה; בקרת תהליכים (געש־תאורה); בקרת איכות במעגלים מודפסים (געש־תאורה).

עמרי מנהל בית התוכנה של געש, מציין שבעבר התבסס בית התוכנה בעיקר על חשוק הקיבוצי. עתה עובדים גם על פרוייקטים לייצוא עבור מחשב אישי IBM-P.C. (י.ב.מ. – פיסי).

היום מתמקד השיווק של בית התוכנה של געש בארבע תוכנות:

– תוכנת „צרכן" להפעלת כל מרכזי הצריכה הקיבוציים. המאפשרת: מעקב צמוד על הוצאות תקציב של כל המיגזר הצרכני; ניהול מלאי; חיובים לתקציבי לקוח, מוסדות (ישיר לתוכנת התקציב האישי); ניהול כרטסת לקוות. חבילת תוכנה אחת מאפשרת מספר בלתי מוגבל של מערכות, לדוגמא: כל־בו, מרכולית, מחסנים ומלאים, אקונומיה, מחסן הלבשה ונקודות מכירה חיצוניות. התוכנה ניתנת להפעלה באמצעות מסופון נייד (פועל בקיבוץ גבעת חיים – איחוד)

„צרכן" פועלת מזה זמן ב־4 קיבוצים ונמצאת בהתקנה ב־10 קיבוצים נוספים. „צרכן" נרכשה על־ידי שני אזורים (גרנות ויח"ם). כך שגם המושבים השייכים לאזורים אלה מקבלים את התוכנה ללא תשלום.

– **תבנית „גזברית"** (תזרים מזומנים): התבנית מתבססת על תוכנת E.P.S. (תוכנה תומכת החלטות) התבנית מאפשרת לגזבר מעקב אחר תזרים הכנסות, הוצאות, הלוואות וריביות וקבלת נתונים וריכוזים על הפעילות המשקית והפיננסית, ללא תלות בהנהלת החשבונות.

– **תוכנת רישום שיחות טלפון.** מאחר וברוב הקיבוצים הותקנו טלפון בחדרי החברים, נוצר צורך בביצוע מעקב על השיחות המבוצעות.

כבר נכתבו, מספר תוכנות העונות על הצורך ברישום השיחות – אומר עמרי, אלא שנתגלו בעיות קשות בשל האיכות הטכנית של המערכת וחוסר אפשרות לקבלת מידע בזמן אמיתי. בהתאם לכך פיתחו בית התוכנה של קיבוץ געש בשיתוף עם חברת תדיראן. מערכת חדשה לרישום שיחות טלפון המיועדת לתנועה הקיבוצית המבצעת רישום השיחות באופן מיידי.

היום – אומר איש שיתי – עובדות במספר קיבוצים תוכנות המתבססות על כרטיס אוגר של תדיראן ותוכנת תקשורת של געש. התוכנה עונה על מספר דברים שקודם לא היה להם מענה. מידע בזמן האמיתי (ברגע שהמטלפן גומר את השיחה היא נרשמת מייד במחשב) וחישוב מחיר השיחה גם לאותם הקיבוצים שמסיבות טכניות אינם מקבלים „פולסים" מחברת בזק.

מחולל מילונים

אחרון חביב – מחולל מילונים. פרוייקט מעניין המיועד לייצוא שנכתב עבור מחשב I.B.M.-P.C. (י.ב.מ. – פי־סי). הכנת התוכנה דרשה שנת עבודת אדם. כעת מוכן כבר מילון דו לשוני – אנגלי־ספרדי בן 40 אלף מלים.

מהו המיוחד במחולל מילונים? מדובר בתוכנה המאפשרת למשתמש קצה על מחשב I.B.M-P.C. לפנות מתוך תוכנה עובדת כלשהי ולחפש מלים בשפה מבוקשת משפה נתונה. הנתונים הטכניים של המחולל מאפשרים יציאה מכל תוכנה; קבלת מלים נרדפות כמו במילון רגיל.

במקביל, אפשר להכין מילון עד שבע שפות. המילון תומך גם בשפות הנכתבות מימין לשמאל (עברית לדוגמא) פתיחות לכל שפה לטינית ואפשרות למתן הגדרות בשפת המקור.

באשר לשיווק קיבלנו כבר הזמנות למילון אנגלי־ספרדי מקנדה וספרד. ואנו עובדים כעת על הכנת תוכנה של מילון אנגלי־צרפתי המיועד לשיווק בקנדה. זוהי פריצת דרך חשובה בתחום התוכנה ומחולל המילונים הוא היחיד מסוגו בעולם.

לסיכום אומר עמרי: „בית התוכנה של געש הצליח לפרוץ דרך לייצוא ומתכוון להרחיב אותו. אולם עדיין אנו רואים בתנועה הקיבוצית שוק חשוב.

קיבוץ געש טל. 052-521177

מערכת „צרכן" בכלבו געש

בתיה שחף

איך זה אצלכם

מבוא-חמה: מטעמי נוחיות

אל ג'ו סופר, רכז ועדת חברה במבוא-חמה, אפשר לפנות בכל שעות היום: „ברור לי, שבתקופה בה אני יו"ר הוועדה, הנני משמש כתובת לכל הבעיות והמצוקות. לפני עשה זאת מישהו וגם אחרי יועבר התפקיד למחליפי, זה סדר הדברים אצלנו".

הבעיות הנפשיות מוצאות דרכן וטיפולן בוועדת בריאות. סוג הפניות? נסיעות לחו"ל, ועוד, לחצים כלכליים, המוצאים ביטוי חברתי. „תזכרי, שרובנו לא באנו לכאן מסיבות אידיאולוגיות, ולא מעט חיים כאן מטעמי נוחיות".

בימים אלה, של הידוק חגורה (נגמרו החורים!) ולחצים תקציביים אחרים, נשמעים במבוא-חמה ריבורים על מאמץ יתר בשאיפה לשוויון. ג'ו יודע ומאמין, שניתן להצליח, רק אם הרוב מאמין בדרך, מתוך אמון והסכם הדדי.

וגם זאת: חבר שקיבל תשובה מוועדת חברה ואינו מרוצה, רשאי לערער בפניה. פורום נוסף ואחרון — האסיפה. והשורה התחתונה: „חלק גדול מהדברים נפתרים בטיפולי, או עם המזכירה", כך ג'ו, יו"ר ו. חברה.

החותרים: דרך חור המטבע

ועדת חברים עוסקת ביומיום. ועדת חברה — בדברים עקרוניים, חברתיים, לטווח ארוך יותר. ועדת שיקום — בריאות ונפש. וכן מזכירות צרה ומורחבת, הקשובה לפניות אישיות. זה המבחר שמציע קיבוץ החותרים לחבריו. רק שלא יסתובבו עם „בטן מלאה"... יותר מזה: „חברות שלנו, עובדות סוציאליות עושות מלאכתן הברוכה מחוץ לבית, ואנחנו משוועים לפונקציה כזו אצלנו".

חנן, המזכיר, מעיד על המערכת הכללית, המתפקדת טוב. יש תמיד מקום לשפר. „המצב הכלכלי הקשה מציב בעיות, שהפתרון להן עובר דרך חור המטבע... למרות המאמצים לחסוך בהוצאות. כללית, המגמה היא לא להגיע עם בעיות אישיות לאסיפה".

„צינור" נוסף, המנקז בעיות ופתוח לחברים — מלווה חברתי מהתק"ם. הקשר אתו הדוק ואמין, וניתן לשבת במחיצתו הן כחבר בודד, מתלבט, הן כבעל תפקיד.

סעד: צדקה ומצווה

בקיבוץ סעד, המקיים מערכת חברתית ענפה — ועדות חברים, מתבגרים, קליטה, מזכירות — השם „ועדת צדקה" לא יישמע צורם. „היא נבחרת על-ידי האסיפה, ולרשותה תקציב מיוחד, הניתן על-פי קריטריונים מסויימים, שקבענו — לחברים הנזקקים: צורך רפואי, עזרת קרובים, הלוואות נוחות. כאן אופי הבקשות הוא לצדקה פרופר", מסביר בני גינזבורג, המזכיר, המרגיש, כי פניות של הורים לעזרת בנים ולהיפך — מטופלות בוועדת חברים.

כל המערכת החברתית אמורה לתת שירות טוב לחבר במצוקותיו, כך שלא יזדקק לשטוח בעיותיו בפני האסיפה. לעתים, דברים שלא נסגרים בין ועדה או מזכירות מובאים לאסיפה, להכרעה. „מעצם היותנו דתיים, היחס לדברים והדרך למציאת פתרון מקבלים לא אחת אופי של מצווה, ומרכיבים של התחשבות, רצון להגיע לפשרה ומציאת שביל זהב בין דברים קיצוניים, מקובלים אצלנו כאנשים דתיים, מאמינים".

געש: תסכול וחוסר נחת

„בכל קיומנו מלווה אותנו תחושת מצוקה כלכלית. ואף פעם לא נהנינו מהרגשת שפע. כך גם מנוהלים חיינו. כתוצאה מכך — אפקט מצטבר, הסיבולת מתקרבת לקצה הגבול, תיסכול, חוסר נחת", כך יואב דרורי, מזכיר געש, המוטרד מאי חזרת בנים. קשה לשים אצבע במדויק, אך יש הרגשה כללית של עניינים המתנהלים בסטיכיה. פחות נכונים לקחת תפקידים ואחריות.

בגעש מחפשים דרכים לרענן, לייעל לתת פתרונות-ארגוניים כלכליים. בקרוב (ביוזמת המזכירים) ביקור בינמחלקתי של הקבה"א. בינתיים מתכוננים ומתפקדים כתמיד: מזכיר, הקולט את רוב הפניות-בעיות ומנתב את החבר לפי סוג הטיפול בעניינו; ועדת חברה — לפניות אישיות; ועדת יעוץ — למצוקות נפשיות,

דרך המצוקות

אילו דלתות נפתחות בפני מצוקות החבר

פסיכולוגיות; וועדת חברים — אמונה על תקציבים, נסיעות לחו"ל ועוד.

הפניות ברובן בעלות אופי חברתי, ולא נחוץ להעמיק כדי למצוא את מקורן הכלכלי: „קיצצנו הרבה בתקציבים אישיים. לחו"ל נוסעים רק במקרים חריגים". יואב מעיד על עבודתן המסורה של הוועדות, המנסות להקל ולתת תשובות לחבר. „גם אם נותרו בעיות ללא פתרון — זה חלק מהמציאות יש ללמוד לחיות איתן".

שובל: פישוט ההליכים

שני גופים עיקריים עומדים לרשות החבר בשובל בפנותו עם בעיותיו-מצוקותיו, בתקווה למענה ופתרון. ועדת צריכה ובה כל תחומי הצריכה (נופש, חו"ל, שיכון, הלבשה, פריטי חשמל ביתיים, ועוד), וועדת חברה — הנבחרת לתקופות ארוכות. כך גם אופי הנושאים שבטיפולה.

הרפת, רכזת ועדת חברה במשך מספר שנים וכיום חברה בה: „לכאן באים החברים עם מצוקות נפש, חברה ושיקום. הפתרונות הם לטווח ארוך. מוסד נוסף — עובד סוציאלי ממשמר-הנגב, מהווה לגבינו הקלה רצינית". ועדת החברה היא כתובת אלטרנטיבית למזכירות, עבור החבר. אין יוזמות ותקנונים. יש אוזן קשבת וניסיון למצוא דרך שיקומית לבעיות, שהחבר סוחב על גבו שנים...

כרכז ועדת צריכה מרוצה מני גבעון, כשהדברים נפתרים בוועדת המשנה, הנ"ל. „כשלא הולך, מגיעים גם עד השיחה עם עניין אישי". מנסים לתת פתרונות, ומהר ככל שניתן. יצירת גופי המשנה מאפשרת גישה מהירה של החבר אל בעל התפקיד ופישוט ההליכים. „היינו רוצים, שתמיד הכל ייפתר טוב ומהר, ולולא המגבלות התקציביות — נדמה לי, שגם החזון הזה היה מתגשם..."

מעיין-צבי: חריגים לחו"ל

בשבע השנים האחרונות נוצרו קשרים טובים ויפים בין חברי מעיין-צבי לבין העובדת הסוציאלית במקום: פתיחת אפיקים חדשים לבעלי תפקידים, קשרים נכונים בין החבר למוסדות ועוד. עם כל הכבוד שרוחשים לה כאן, את עיקר המלאכה היומיומית מבצעת ועדת החברים, הנבחרת באופן אישי, חשאי, בקלפי, כשחברים שקיבלו את רוב הקולות, זוכים לאמון הציבור. „זהו שיא הדמוקרטיה" בעיניו של גדי קאופמן, מזכיר חברתי, ובתק"ם — באגף ה„חברה".

הוועדה עובדת בשיתוף עם ועדות אחרות, מבלי לכפות סמכותה עליהן. הלחצים הרבים כיום (כלכליים בעיקר) מחייבים כניסה לעומק הדברים. התייחסות זהירה, רגישות, שיתוף ופתיחות יותר מבעבר, תוך שהיענות חיובית לבעיה כלשהי, צפויה, לא אחת, לדעת קהל „לא אוהדת" במיוחד. „על החבר להיות מוכן להביא דבריו גם אל פורום האסיפה, כאשר זכות העירעור המוקדם לא סייעה לו. ערוץ נוסף — מוסדות התנועה, וטוב שכך", גורס גדי, „גם זה הבית שלנו".

השנה, במעיין-צבי (ואיפה לא?...) אופייניות פניות חריגות לאשר נסיעות לחו"ל, כשהקיבוץ החליט שלא נוסעים.

המעפיל: התקציב הכולל ממתן

חברים רבים, בבואם להציג בעיות ומצוקות, בוחרים, כנקודת התחלה במסלול הבירורים והטיפול, את חדר המזכירים. למרות שהמערכת הארגונית בהמעפיל מציעה ועדות [illegible] מגוונים לעזרה ויעוץ: „מלבד הוועדות [illegible] (חברים, חברה, צריכה, ריהוט, חו"ל ועוד) [illegible] נעזרים מאוד בעובדת סוציאלית, כמו גם [illegible] לטיפול בילד ובמשפחה' בחדרה, תמר [illegible] מזכירה. „בשנים רווחות כל-כך מבחינה תקציבית [illegible] אמורות פניות רבות, מן הסתם, להגיע אל [illegible] הוועדה העוסקת במישור החומרי. „התקציב הכולל' ממתן מאוד בעיות כאלה ומפחית [illegible] התלות של החבר בבעלי התפקידים".

המערכת, כאמור בנויה היטב, אך תמיד [illegible] מקום לשפר. „בסך הכל", מציינת תמר [illegible] של ישבת מזכירות, „כולנו אופטימים".

גניגר: לא רק מכבי שריפות

„החוברת הכחולה", ריכוז התקנונים [illegible] — השנה עובר עליה צוות מיוחד. [illegible] בורקים, מתאימים לימינו. בין היתר: [illegible] „טבלת ותק" של כל החברים.

צבי יפה, רכז ו. חברה, ובתק"ם — [illegible] חינוך. „השנה כמו בהרבה משקים, חובה [illegible] בכל. זה קשה ביחד. והמחיר החברתי יהיה [illegible] ועדת החברה בעד ליברליות — כשהבעיה [illegible] פעמית, חריגה, ואינה מהווה תקדים [illegible] יש גם דברים, שמהותית היינו רוצים לתת [illegible] אך אין זו השנה המתאימה".

החברים פונים בכל זמן ובכל מקום. [illegible] טיפול מהיר. „ישנם דברים, שעדיף לא [illegible] להם במקום. שמעתי — נתכנס, נדון [illegible] לעתים הפנייה דחופה ומטופלת אד-הוק [illegible] ששייך לסטנדרטים: שוויון טוטאלי. [illegible] לחריגות... קורה גם שחבר, שעניינו [illegible] בוועדה, אינו מרוצה. זכותו להציג דברו באסיפה ושם הוא משיג יותר. פה משתרבב גם [illegible] חמולות, ויצירת דעת קהל".

„המוטו שלי בוועדה, אומר צבי יפה, [illegible] לקראת החבר, להקשיב ולדון בכל פנייה [illegible] איננו רק מכבי שריפות. אנו גם יוזמים [illegible] רואים את הציבור כולו, החבר, עם [illegible] הסובייקטיבית, מרגיש לחוץ".

גבעת-ברנר: זהירות וצניעות

„המבנה הארגוני שלנו מציע לחבר [illegible] בבעיותיו כמה ערוצים לגלגל אותן עד [illegible] המקובל — פנייה אל המזכירים, [illegible] הצורך, נגמר בפורום מזכירות מורחב", [illegible] צבי קריב, מזכיר חברתי בגבעת-ברנר. [illegible] חברה, שם כללי לצוותי משנה, האמונים [illegible] 'ענייני הפרט'. לכאן מגיע החבר שנותר [illegible] תשובה או פתרון למצוקתו. ו. החברה [illegible] לדון ולטפל, במידה ש'לא הולך' — [illegible] למוסד 'אד-הוק', כמובן — בהסכמת כל [illegible] השותפים, לקבל פסיקת בורר."

„כללית, אנו בנויים כדי לפתור [illegible] ולהיענות למצוקות החבר בבית, פנימה", [illegible] צבי, „אך קיימת גם אפשרות לפנות [illegible] תנועתי, בתק"ם, והיו דברים מעולם".

„יש השלכה למצב הכלכלי הקשה [illegible] המצוקות החברתיות, אך זה שולי", מסכם [illegible] אך מרגיש כי גבעת-ברנר מאז ומתמיד [illegible] בזהירות ובצניעות.

גת: מיתון בזרם הפניות

רוב הפניות אל ועדת החברים מוצקות [illegible] סבור צבי בליקליק, רכז ועדת חברים [illegible] הבעיה: החבר הפונה רואה את עצמו. [illegible] מטבע הדברים, מצויה בתמונה הכללית. [illegible] עימות וקשיים בהתמודדות. הבעיות החומריות [illegible] נוחות יותר לפתרון, הכל מתוקצב ו„מנוקד" [illegible] הקושי לתת תשובות מתחיל בשאיפה [illegible] יותר, מעל לנורמה הכללית, וליתר תוקף [illegible] מיתוסף המונח „מגיע לי" (נשמע מוכר).

בגת סברו, כי הצעדים הכלכליים הראשונים [illegible] שננקטו, היו נבונים וחכמים. היום, כשמתברר [illegible] המחיר החברתי על כך הוא קשה ועמוק, [illegible] מותר להצטער ולהתחרט: „אנו נדרשים לא [illegible] לשלם מחיר חומרי רב — כדי לפתור [illegible] חברתית. זה קשה ומעיק, כי התקציבים [illegible] החריגים — זעומים ומוגבלים".

מאירך גיסא — יש הבנה בציבור, [illegible] מורגש „מיתון" גם בזרם הפניות.

במבוא האום 1986
מבצע לחג! הנחות עד 15% ובתשלומים למביא מודעה זו
רהיטי במבוק מעץ ראטן
בעיצובים מיוחדים ובדי ריפוד יפהפיים
מרפדים רהיטים מכל הסוגים
רח' עלית הנוער 3 גבעתיים טל: 324104

אהוד דור

מבחוץ

הרס האחריות האישית

ההתבוננות שלי אל התנועה הקיבוצית קשורה לדרך בה אני מתבונן אל מה שקורה במדינה בכללה.

בעקבות מלחמת יום-הכיפורים הגעתי למסקנה, שהחברה הישראלית נתונה בתהליך של הרס פנימי: בעיותיה האמיתיות, הקיומיות, אינן היחסים עם השכנים — מדינות ערב והפלסטינאים — וגם לא בעיות הביטחון, אלא דווקא אלה הקשורות בערכי החברה ובדפוסי החיים שלה. היה ברור לי, שמלחמת יום-הכיפורים היא רק קצה הקרחון של תהליכים בסיסיים ועמוקים, שהחלו בחברה הישראלית בתקופה הרבה יותר מוקדמת, ואשר רק נחשפו במלחמה.

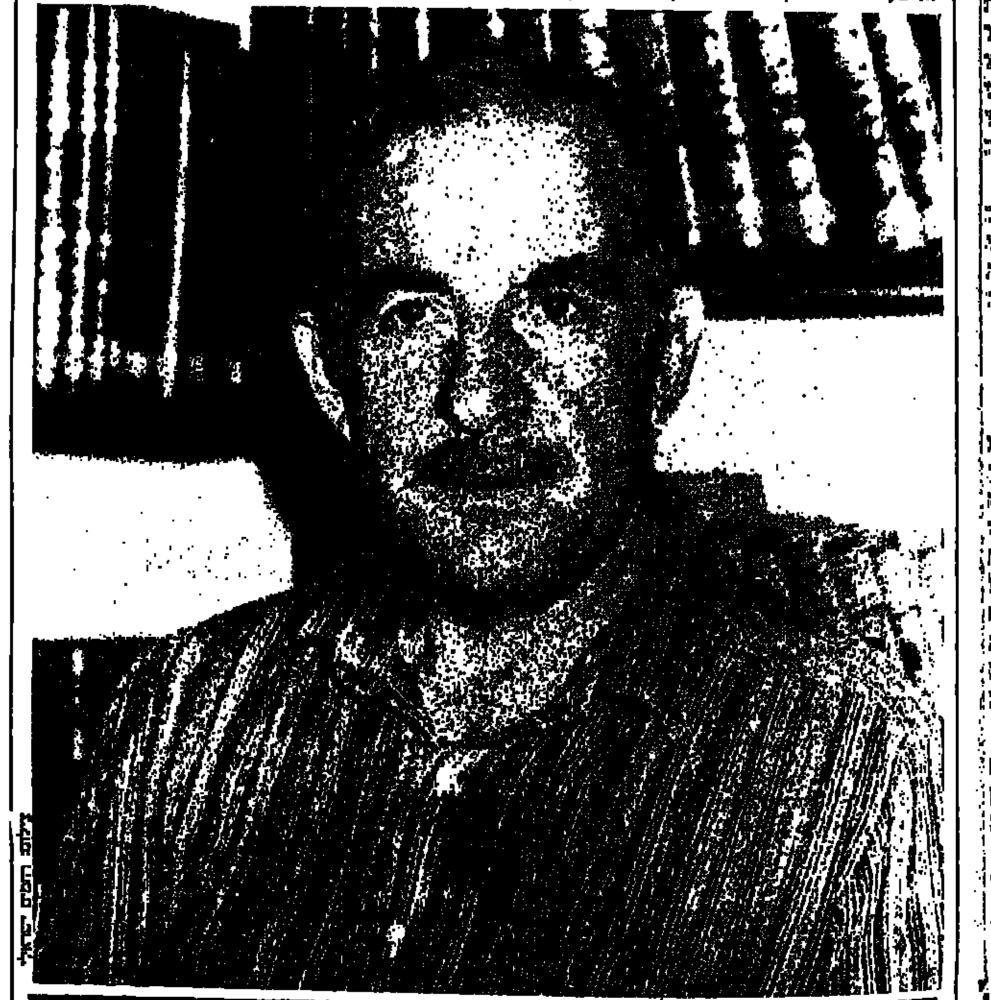

יעקב חסדאי
חוקר תולדות עם ישראל. יליד 1938.

עד שנת 78' שירתתי בצבא, וכשהגעתי למסקנה, שהצבא איננו יכול להשתקם מתוך עצמו, ושהתהליכים השליליים נמשכים — השתחררתי. שאלתי את עצמי, מה אפשר לעשות כדי לעצור את הסכנה ואל מי אפשר לפנות. זכרתי חברי קיבוץ, ששירתו עמי בצבא וזכו להערכתי — אולי שם כדאי להתחיל. במשך שנתיים-שלוש, נדדתי בסיבוב הרצאות בתנועה הקיבוצית. אני מעריך, שהרציתי בכ-200 קיבוצים, ואני מניח, שישנם חברים, שעדיין זוכרים את הדברים. דיברתי על כך שהמדינה נהרסת. אמרתי לקיבוצניקים, שלא ישגו באשליות, שהקיבוץ יוכל להתקיים אחרי מדינת ישראל. גם הזהרתי, שהקיבוץ לא יוכל להתקיים רק על בסיס של אינטרס כלכלי, המלכד את החברים שבו. הזכרתי את השליחות שתמיד נטלו על עצמם הקיבוצים, וקראתי לבני הקיבוץ לקום ולשאול את עצמם — מה הם יכולים לעשות כדי להציל את המדינה. מבחינתי, המסע הזה הסתיים באכזבה. רק מעטים פנו אלי והביעו נכונות לחשוב יחד ולחפש דרכים חדשות ותשובות אמיתיות.

שאלתי, את עצמי. באותה תקופה, מה הסיבה לזה, והגעתי לכמה מסקנות, שאולי כדאי לומר אותן היום:

חברי הקיבוצים הרגישו אז, שהם עומדים על קרקע מוצקה. הקיבוץ היה בעיני חבריו איתן מאוד ומבוסס, ולכן לא קיננה תחושת סכנה אמיתית בלב חברי הקיבוצים. הסכנה שהטרידה אותם, יותר מכל, היתה שלטון הליכוד. כשהתברר, שגם עם זה אפשר לחיות, החל תהליך ההשתלבות בסדרי החברה, שאותם הנהיג השלטון החדש.

אלא שכאן צריך להבדיל בין שני מישורים: בין ההתנהגות והתפקיד של התנועה הקיבוצית בכללה, בחברה ובמדינה, לבין ההתנהגות והתפקיד של הקיבוצניק היחיד. מנקודת הראות של התנועה הקיבוצית בכללה — כגוף מלוכד — היה ברור, שהמוסדות והמנהיגות שלה מתייצבים במחנה השמרני ביותר בחברה הישראלית.

במישור של חבר הקיבוץ היחיד, הגעתי למסקנה, שבקיבוץ נהרס הערך של „האחריות האישית של החבר". אם המזכיר, או ועדה זו או אחרת, יטילו על הקיבוצניק דבר-מה לבצע — הוא כמובן יעשה אותו; אבל, שהוא יישב בערב עם עצמו ויאמר: מה אני אישית יכול וצריך לעשות? מה מוטל עליי? מה מצפוני מחייב אותי? לא התנועה או ועדת החברים — זהו סוג האחריות האישית שנעלם.

הרס הערך של „האחריות האישית" נובע, לדעתי, משתי סיבות, שלכאורה הן מנוגדות: הסיבה האחת היא החינוך הקולקטיביסטי. כלומר, הנאמנות לקיבוץ תופסת את מקומה של החובה האישית המצפונית. הסיבה השנייה, היא הרס התשתית הרעיונית-חינוכית, שעליה נבנתה החברה בקיבוץ.

עמדתי באופן אישי על התופעה השנייה, כשהוזמנתי להרצות בסיום כיתה י"ב של בית-ספר אזורי-קיבוצי גדול. במקום התקיימה תערוכת עבודות גמר של החניכים, שבה היה עליהם לעצב דגם של קיבוץ אידיאלי ולנסח את עקרונותיו, על-פי תפיסתם שלהם: הדבר המעניין ביותר היה, שב-8 מתוך 10 הדגמים, העקרונות הראשונים והעיקריים הצהירו, כי יעודו ומטרתו של הקיבוץ הוא להבטיח רווחה ואיכות חיים לחבר הקיבוץ. היה ברור לחלוטין, שמרבית החניכים, מעמידים את היחיד וצרכיו כתכלית קיומו של הקיבוץ. ערכים של חובה, אחריות והצורך של היחיד להקריב למען החברה כמעט שנעלמו.

אין כל ספק, שזה תהליך שעובר על כל החברה הישראלית, ולמעשה על כל החברה המערבית כולה. אבל הקיבוץ נכנע לתהליך הזה מהר מדי. נדמה לי, שהכניעה המהירה הזו קשורה למה שמתרחש במערכת החינוכית. הקיבוצניקים לא הבינו, שעתידם ייקבע לא במפעל שלהם, אלא דווקא במוסר החינוכי.

מאז שנת 80', התהליכים השליליים בחברה הישראלית נמשכים. לפעמים בקצב מואץ, לפעמים בקצב מואט. מלחמת לבנון, המשבר הכלכלי ומשבר הבנקים גרמו לכך, שלאט לאט הולכים ומתערערים כל מוקדי האמון והביטחון של החברה הישראלית. המערכת הפוליטית עושה מאמץ עליון להגן על הסדר החברתי הקיים, וממשלת האחדות הלאומית היא ביטוי עליון לכך: אלה שהובילו את המדינה למלחמת יום-הכיפורים, יחד עם אלה שהובילו אותה למלחמת לבנון, מנסים לשכנע את הציבור, שעוד אפשר להמשיך ולחיות בארץ הזאת. עקרונית, אני חושב, שאין להם סיכוי. אבל באופן זמני יכולות להיות להם הצלחות חלקיות. בפרט, אם ממשלת ארה"ב עוזרת ואם יש עוד טיפת מזל, כמו ירידת הדולר וירידת מחיר הנפט.

> „...קראתי לבני הקיבוץ לקום ולשאול את עצמם, מה הם יכולים לעשות, כדי להציל את המדינה. רק מעטים פנו אלי".

באופן כזה, המערכת הפוליטית מצליחה ליצור אווירה אופטימית בציבור, שהנה הכל כשורה. אבל, לאמיתו של דבר, תהליכי ההרס וההתפוררות במדינה נמשכים. ובנסיבות האלה, השאלה הגורלית למדינת ישראל היא: האם יימצאו כה קבוצות שיבינו את הסכנה, ויהיו אנשים המוכנים להציע דרך אחרת. המדובר הוא בביקורת עמוקה ויסודית של מערכת הערכים ודפוסי החיים שלנו. ולא בשיפוץ או טלאים, כגון שינוי שיטת הבחירות, או החלפת מפלגות.

מכיוון שהגופים הפוליטיים הקיימים, ובכללם המנהיגות הפוליטית של התנועה הקיבוצית, שייכים למחנה השמרני והמאובן של החברה הישראלית — זה שנאבק כנגד כל שינוי חברתי אמיתי — אין סיכוי, שהתשובה לבעיות הלאומיות תבוא מהמערכת הפוליטית. הסיכוי היחיד הוא בצמיחה מלמטה של אנשים, שמתוך הכרת חובה ואחריות אישית יתלכדו בניסיון לשנות את פניה של המדינה.

בתקופת שירותי בצבא הכרתי בני קיבוצים, שהגיעו לתפקידים של מפקדי גדודים וחטיבות, בצנחנים ובשריון, שהיו אנשי מופת, שהצטיינו בהגינותם ובכשרונותיהם, ושדרות של חיילים העריצו אותם והיו מוכנים ללכת אחריהם כאש ובמים. אנשים, שהיו יכולים לשמש כמנהיגים בכל חברה ובכל ארגון. כל חברה בריאה לוקחת אנשים כאלה, מאחורי הצאן, והופכת אותם למנהיגים ולמחנכים. קשה להבין, איך התנועה הקיבוצית דוחקת היום את אנשי המופת שלה. ולעומת זאת — את מי היא מעלה במקומם...

מי שעיניו בראשו, רואה שאנחנו הולכים לקראת אסון. השאלה הגורלית היא, האם אפשר להוציא אנשים כאלה מפינותיהם, לכנס אותם ולחפש יחד דרך איך לצאת מן הבוץ המסוכן הזה.

את האנשים האלה חיפשתי לפני שבע שנים ואני עדיין מחכה להם. הרבה זמן כבר לא נשאר...

פק ארדן
ייצור מכונות מילוי לנוזלים ולמשחות
לתעשית המזון, הכימיה והפרמצבטיקה

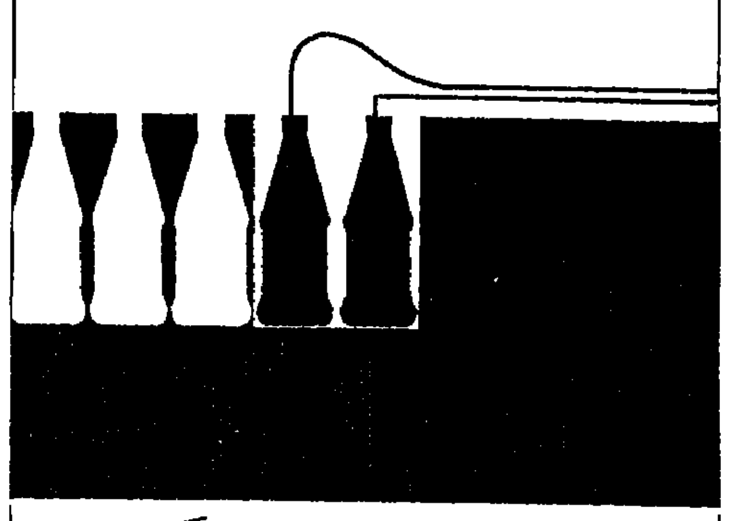

דגם ARGO-6

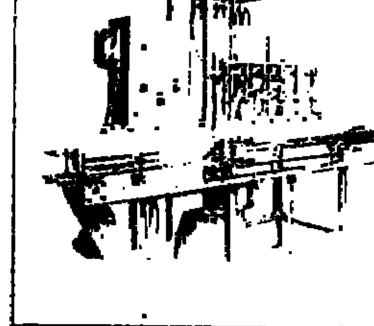

למילוי נוזלים מקציפים
קיימים שלושה דגמים:
ARGO - 4
ARGO - 6
ARGO - 8
המילוי מתבצע באופן אוטומטי על מסוע.
ל-8, 6, 4 בקבוקים בו זמנית
מ-5000-500 סמ"ק

דגם ARS-1

מילוי נפחי של 250-7 סמ"ק
1000-50 סמ"ק
מותאם למילוי משחות, שמפו, דטרגנטים ודבקים.

הכתובת: רח' פלוטניצקי 10, אזור התעשיה הישן ראשל"צ 25103
ת.ד. 433 טל. 03-954685 מען 03-990856

כשבחורשים הניחו כבל טלפון, אנשי הנוי התוו את החפירות, כך שכמעט לא ניזוקו עצים והצמידו איש מים לתיקון פגיעות בלתי נמנעות. משהונחו הצינורות סגרו מהר, ישרו והשקו

לקדם את פני הרעה־הטובה

„האיש תחת תאנתו טילפן לאיש תחת גפנו: ׳הלילה חם, בחלט, עלולים לבוא. שריין את העלים, סגור היטב את האילן...״
(יהודה עמיחי ׳מעין אחרית הימים׳)

אפילו הגנן היציב ביותר — נפשו חצויה. האם יכול להיות אחרת? בכל מקרה הוא קודם כל בן־אדם / בת חוה, אחר־כך קיבוצניק/ית, ובנוסף לכך נויניק/ית. אמנם, ישנם כאלה שהסדר אצלם הפוך, אך גם זה אינו משנה: קיים ניגוד אינטרסים.

בן־תמותה נורמלי זקוק, בימינו, לטלפון. גם בקיבוץ (ובפרט שם): איך יודיע חבר לבן־דודו העירוני לא לבוא בשבת, כי יש לו שיבוץ? איך יתקשר לבנו הגר בשיכון כ"א, להודיע לו שארוחת־ארבע כבר מוכנה?!

אדם־חבר־קיבוץ־גנן, לעומת כל הנזכרים לעיל, רוצה / לא רוצה. הוא יודע, כי החפירות להנחת כבלי־הטלפון, הן משהו כמו השבר הסורי־אפריקני, שיחצה את המדשאות היפות ביותר, ויעבור באמצע ערוגת ורדים כמו הגבול ברפיח. בקיצור אסון־טבע!

בקיבוץ חורשים (ראה כביש ראש־העין — קלקיליה) ידעו לקדם את פני הרעה־הטובה. שרה אדר התוותה את התוואי כך ש(כמעט) לא יינזקו עצים. לגבי הדשאים (מדשאות, בננות והוטה) הצמידו לחופרים את איש המים, שיתקן מיד כל פגיעה בלתי־נמנעת, וברגע שצינורות הטלפון הונחו, סגרו מהר, ישרו והשקו. כיום, כשישה שבועות אחרי הניתוח הקיסרי של הקיקויו והבופלו, כבר חל תהליך ביולוגי הפוך: כולם מחוברים בצינורות אל טבורו־של־קיבוץ, למרכזייה. מעתה הם תלויים בחסדי־בזק, שישחיל כבלים — — — הלוו לא לנתק!

כבלי־הלידה הקשים של הטלפון, אינם הבעיה היחידה, שמביאה את הגנן לוויכוח פנימי וחיצוני כאחד. ישנם חברים, הרוצים להקיף את ביתם בגן כותני: צמחים אוהבי־צל ודורשי־שמש במעורב, שכורי־מים עם מסתגפים־יבשים, מעין אחרית הימים, בחינת „וירבץ קקטוס לרגלי ארז" וגו'.

גם לגנן עצמו יש בעיה: האם להיצמד לצמחייה מקומית, המסתפקת במועט, או, אולי, לכסות את הקיבוץ בצמחייה בעלת פריחה ססגונית, הדורשת בקיץ השקיה רבה יותר?

לשרה יש רצפט: להתבסס על צמחייה מקומית, אך להוסיף עצים ושיחים באופן כזה, שבכל עונה יפרח משהו. וכך נהנים כעת, בסוף הקיץ, משפע פריחתה הכתומה של באוהיניה גלפיניי; סוכה־המשמשת־מוסך־למכונית מכוסה בתונברגיה, ההופכת מכונה יומיומי ל„מערה כחולה", וזאת אחרי שצאלונים, פלטופורום ויקרנדה תרמו את שלהם.

„המערה הכחולה", ערערים ותנברגיה.

בחורשים כמובן, כליל־החורש, מורן, יסמין שיחי, קידה ורקפות, כלניות, דבורניות ובן־חצב, מקום כבוד להם במסלעות הטבעיות שבתחום הגן. הבסיס לגן הם עשרות אורנים, שנטעו עם העלייה על הקרקע.

אגב, אורנים. בין ביתה של שרה — שהוא אחד הבתים הקיצוניים של הקיבוץ, ובין הכפר הערבי ברא מפרידה חורשת אורנים. כאשר המרחק עד לבית הקרוב ביותר של הכפר, אינו עולה על 100 מטר (ויותר קרוב מאשר לחדר־האוכל...).

— האם קרבה זאת הטרידה אותך אי־פעם?

— „לא, יש יחסי שכנות טובים. רק בתקופה של מתיחות — בששת הימים, ביום האדמה". (נא לא לשכוח: גנן־חבר־קיבוץ חייב גם לטפח את אחוות העמים. צמח רגיש מאוד).

תוך חפירת התעלות התברר, כי הסלעים הרבים, שעל פני השטח, הם רק „קצה הקרחון". אך אין ספק, שסלעים מוסיפים יופי לגן, בפרט כאשר ערערים נצמדים, זוחלים, מכסים פה ומגלים שם. „רק על ידי שימוש בכל גוני הירוק אפשר לבנות גן שלם", טוענת שרה.

וכדי להשלים את תמונת הלבטים, נזכיר את נושא ההשקיה. התורה שנמסרה, בכתב ובעל־פה, מהזקנים לדור הביניים והלאה אמרה: „תן מנות גדולות — במרווחי זמן גדולים". כיום יש כאלה שמערערים על קביעה זו וטוענים, שכאשר משקים במנות מים קטנות יותר, לעתים קרובות יותר, נחסכים מים, בסיכום הסופי. גם שרה ניסתה, הקיץ, לחסוך על־ידי צימצום זהיר של מועדי ההשקיה (משלושה שבועות ל־16־18 יום) וצימצמה בכך את ההשקיה בשליש. לדשאים שלום.

אם הכל כל־כך בסדר, אין שום סקנדל וכו' — הרי שאין על מה לכתוב?!

— באמת, אין שום בעיות?

— „גם כשיש צוות של ארבעה עובדים, הרשומים בסידור העבודה, אני נשארת לעתים לבד. צריך להציל את בית־הילדים, לטעת אבוקדו, להתגייס לחממה וגם לצאת לחופשה. הגן הוא, כמובן, הסובל".

תוך כדי דברים אלה, הגענו אל אחד השיחים, שפריחתם מושכת תשומת־לב: היביסקוס שסוע. נראה לי, כי שיח זה הוא גילגולו של גנן...

דן רעים

מנפלאות הגן בחורשים: פרח היביסקוס — שסוע

הנשים של הפועל נעמן אינן משחקות עוד בליגה הלאומית. הקבוצה, שלא הפסידה מערכה בעונה שעברה, שוברת מסגרות, מתאמנת 6 פעמים בשבוע ומתכוננת לטורנירים עם קבוצות מחו"ל. כדורעף מעולם אחר

המקצועיות

ניסיון ראשון מסוגו בתנועה הקיבוצית, אולי גם בארץ, להקמת קבוצת ספורט מקצועית (לא „מקצוענית", מדגישים אנשי נעמן) קורם עור וגידים במטה אשר בחודשים האחרונים. הרעיון הוא לנסות להגיע לרמת כדורעף בקטגוריות אירופיות, באמצעות תוכנית עבודה מיוחדת במשך שנתיים.

בכדורעף הנשי בארץ נוצר בשנים האחרונות מצב קיצוני, כאשר קבוצת הנשים של הפועל נעמן (פעם קראו להם כפר מסריק/עין המפרץ והיום — מטה אשר) היוותה רמה מיוחדת בפני עצמה. בשנה האחרונה סיימו הבנות את עונת המשחקים כאלופות הליגה מבלי להפסיד אפילו מערכה אחת.

„הדברים הגיעו עד כדי כך", מספרת יעל שדה (בעבר שחקנית נבחרת ישראל, היום „אם הבית" של הקבוצה), „שהיינו מקיימות שני משחקים בערב אחד, כדי לחסוך הוצאות נסיעה. כתוצאה ממצב זה ומרצון נחוש למצות את המקסימום מבחינת האפשרויות והפוטנציאל הגלום בבנות, תוך תחושה חזקה אצל הצוות המוביל והבנות שהדבר אפשרי — הוחלט על צעד מרחיק לכת של שבירת מסגרות. הוקמה מסגרת פרוייקט מיוחד שבמהלכו מפסיקה הקבוצה להופיע בליגה ובנבחרת. היא מתאמנת שש פעמים בשבוע, שעתיים כל יום. כאשר את הצורך התחרותי בתחרויות ימלאו טורנירים עם קבוצות מחו"ל, שתבואנה לארץ. במקביל יאורגנו נסיעות משחקים לחו"ל.

„כל התנאים בשלים במטה אשר לניסיון מעין זה", מסבירה יעל, „מתקן נפלא העומד לרשותנו (אולם נעמן), צוות בנות מעולה, המוכן להשקיע זמן ומאמץ כדי להגיע לפיסגה, וכמה משוגעים לדבר, שאינם חוסכים כל מאמץ ופועלים כמו מוניה, כדי שהמטרה תושג".

„שיהיה ברור", אומר מיכה מילשטיין, „שר החוץ" של הקבוצה, „אנחנו הולכים על הצלחה. בסך־הכל, אנחנו מיישמים את שיטת הספורט המקובלת בתנועות הקיבוציות לגבי ספורטאים בודדים. החידוש שלנו הוא בהפעלת קבוצה. ברור לנו, שמחיר ההצלחה הוא יקר. אבל בוא לא נפחד את הקהל — מה האלטרנטיבה שלנו, הסכמה עם הבינוניות, כנורמה"...

ירידה בפרצוף

המימסד, קרי, איגוד הכדורעף, אינו „אוהב" את עצמאות היתר של אנשי מטה אשר. יונה פלד, חבר קיבוץ העוגן ומזכיר איגוד הכדורעף, מלין השכם והערב על המצב הקשה בכדורעף הקיבוצי. על חוסר מוטיבציה וקו ירידה מתמשך. הוא סומך ידיו על פרוייקט חדשני — בתקווה לחילוץ הענף „שלו" משקיעה, שאם לא יעלה יפה, אין זה משום שיש למישהו פתרונות טובים יותר: אבל לצאת מהאיגוד ולא להשתתף בליגה זה כבר יותר מדי, להערכתו של יונה, הקובע בכעס: „זוהי חוצפה, שאין לה אח ורע".

„הכל בגלל סיבות אישיות", טוען יונה. אם עודד חיטין היה נשאר מאמן הנבחרת, הוא לא היה מוליך את זה לפיצוץ. הכל תירוצים, ניסינו ללכת לקראתם, אבל זה לא עניין אותם בכלל. עודד פשוט ירק לנו בפרצוף וחבל. הוא בעל מקצוע חרוץ ומסור. המפנה את יכולתו להרס הענף. היום, יש לי איתו חשבון ארוך, כנציג התנועה הקיבוצית מאשימים אותי בוותרנות".

דווקא חיים בורר מבית־זרע, רכז הוועדה המקצועית באיגוד הכדורעף, תומך בעמדת מטה אשר. „מה יש לנו להפסיד", הוא אומר, „במקרה הגרוע ביותר, הם ייכשלו ויחזרו לאיגוד. בשיטות הקיימות אנו כן מצליחים? ניסיתי למצוא פשרה, שהם יוכלו לחזור לליגה, אבל זה לא הלך".

בחוגי הענף לא אוהבים להתייחס לסיכויי ההצלחה של הפרוייקט ולאפשרות שיביא מפנה. מעדיפים לדבר על שחצנות והתנשאות. עודד חיטין, האיש שאליו מופנה הזעם, מכיר היטב גם את הצד הזה של המשחק. „אני שלם עם עצמי", הוא אומר. נמאס לי כבר לנסוע לתל־אביב ולשמוע שם את כל אלה שמתמחים בהסברים, למה נכשלו. כדי להצליח, אתה חייב להיות חזק ונחוש החלטה. אי־אפשר לרצות את כולם, צריך קבלות ואז הכל מסתדר".

הפרשה הגיעה גם לשולחן מזכירי התנועה. דעתו של אפרים רוזן (שריד), מזכיר הקיבוץ הארצי, המטפל בנושא: „לא יתכן לפעול בניגוד לגופים שאנו חברים בהם. אין באפשרותנו לצאת מהמסגרת. מעבר לכך, אני לא נגד הכנסת מקצוענים למערכת".

מאחר שאין החלטת מוסדות בנושא זה, הוקמה ועדה מיוחדת שמתפקידה להמליץ על דרכי פעולה, ובינתיים „העסק" רץ.

הולכים על הצלחה

כל מי שקשור או עוסק, בספורט בתנועה הקיבוצית מכיר ויודע את הקושי העצום שב„הזזת" החבר'ה למגרש ונכונותם להשקיע מזמנם ומרצם. מבחינה זו, „הסיפור של נעמן" הוא עולם אחר. מעורר התפעלות והערצה. הנכונות של הבנות, רצינותן והאמונה העיוורת הזאת, שזה לטובתן ויביא אותן רחוק. אומרת רונית כרמלי (כפר מסריק) קפטן הקבוצה: „התאמנתי כבר בשתי השיטות הקונוונציונאליות ועכשיו בפרוייקט ברור לי, שכדי להצליח אני חייבת לעבוד קשה, ומוכנה לכך". להילה שפיר (עין־המפרץ) כוכבת הקבוצה, יש הסבר פשוט יותר „אנו אוהבות לשחק. יום אחד בלי אימון ואני ממש חולה". גלי מסד (כפר־מסריק), עדיין תלמידה, יודעת לספר, שהצוות המבוגר של הפרוייקט מקפיד מאוד על כך שהן תתמרנה בלימודים ותמלאנה את כל החובות. „הכדורעף אינו תירוץ אצלנו להזנחת התחומים האחרים".

במאמץ להגיע לפסגה ברור היה לעודד, שאחד התנאים הוא מציאת בנות גבוהות ואתלטיות. זאת הסיבה, שהיום משחקות אצלו בנות מוכשרות וגבוהות מהקריות ואפילו הצטרפה בחורה ערביה. „יש לנו 4 בנות מעל 1.80 ועדיין מחפשים נוספות. השילוב הזה של בנות קיבוץ ועיר הוא טוב ומוצלח".

עודד חיטין חושב בגדול, גם בתחום המקצועי. הוא מתכוון להביא לארץ, לשנה, מאמן אסיאני בכיר. „יש לנו, כישראלים, נחיתות פיזית מול האירופאים. אנו צריכים למצוא דרך לשלב את המהירות האסיאנית עם הכוח האירופי".

אין ספק, שחלק נכבד בעניין כולו יש לצוות המוביל: עודד חיטין (עין המפרץ), איש המקצוע, יעל שדה (כפר מסריק) ואברי הנדלר (עין המפרץ) המנהלים מיכה מילשטיין ואסף כץ (עין המפרץ), אשר על התקציב ויחסי הציבור. צוות זה משקיע שעות רבות, בלי חשבון וזמן, כדי לדאוג שהפרוייקט ירוץ ללא תקלות.

הצוות כבר חושב קדימה. ברור להם, שתמיכת הקיבוצים היא חשובה ביותר. „זהו העורף שלנו", הם אומרים, ואת גם הסיבה, שחשוב היה להם מאוד, שכל המהלכים יזכו בתמיכת המזכירויות ואישורן. ברור גם, שהצלחה, אם תהיה, תחייב תשובות בנורמות קיבוציות. למשל, אי־אפשר יהיה לפתוח פה חברת נסיעות לחו"ל. אך יתכן, שיאלצו למצוא דרכים לפצות את השחקניות על המאמץ והזמן. איך? עוד לא הוחלט. אבל כבר חושבים על מילגות לימודים, חילופי שחקניות בחו"ל ועוד. „בכל מקרה, אנו הולכים על הצלחה והצלחה זה כסף, פרסום, טלוויזיה. אתה יודע מה. כשנגיע לגשר — נעבור אותו".

ומה אומרים בכפר־מסריק ובעין־המפרץ, הקיבוצים בהם אמור הפרוייקט להתבצע? מזכירת עין־המפרץ, אביטל מילשטיין, טוענת, כי בעין־המפרץ עלה הנושא לדיון במזכירות מספר פעמים ולאחר מכן התקיימה ישיבת מזכירות פתוחה, בה הוזמן כל מי שגילה עניין בנושא לבוא ולהשתתף בדיון. „בכך ראינו את הנושא כממוצה עד תום וסגור. נראה לי, כי ציבור רחב של חברים הבין והשתכנע, שזאת הדרך היחידה לשמור על הקבוצה שלנו".

יאיר בר דוד מזכיר כפר מסריק רואה את הדברים בצורה שונה: „הדבר נעשה שלא בידינו וכמובן שלא על דעתנו. לא ידענו מכך והועמדנו בפני עובדה. לפי מיטב ידיעתי, הנושא עוד לא סגור ולקבוצה עדיין יש אופציה להופיע בליגה".

„בוא נרד מהכותרות", מבקש עודד חיטין, נעבוד שנתיים בשקט ואחר־כך נראה".

שלמה גלזר

„מחיר ההצלחה"

הדמות הדומיננטית מאחורי הפרוייקט היא זו של עודד חיטין, בן 53, נשוי+3, בן בית־זרע.

עודד שיחק כדורעף עוד בבית־זרע (אליפות הארץ 1956). עבר לעין־המפרץ ב־1960, לרגל נישואיו. „נתתי פה דחיפה לכדורעף", הוא אומר. „מאיר כץ (מאמן הנבחרת היום) ויונתן עצמון הם חניכי. שנים הייתי מכור לשיט. דגם אולימפי, ההולנדי המעופף".

ב־1970 נפצע קשה ברמת הגולן. שנה היה מושכב פיזית ואחר־כך למד בווינגייט חינוך גופני במשך שלוש שנים. בוגר קורס מאמני כדורעף, שחייה ואתלטיקה קלה.

מ־1973 מאמן את בנות נעמן, ב־14 שנים אלו זכו הבנות בתשע אליפויות ועשרה גביעים. בשנים 81־1978 מאמן נבחרת ישראל לנשים.

כיום עודד הוא רכז הספורט של המועצה האזורית מטה אשר ומאמן במשרה מלאה. „ויתרתי המון בשביל הכדורעף", הוא אומר, „אבל אין מה לעשות, זה מחיר ההצלחה".

6 אימונים בשבוע וטורנירים באירופה. עודד חיטין (שני משמאל) עם המקצועיות שלו. „כבר חושבים על מילגות לימודים וחילופי שחקניות בחו"ל"

מכירת חיסול של תקליטים קלאסיים וג'אז!
הגיעו אלפי תקליטים קלאסיים במחיר 4.50 ש"ח
קומפקט דיסקים במבחר עצום!
כל סוגי התקליטים והקסטות במחירים הזולים ביותר
אלחוט, אבן גבירול 21 ת"א, טל' 03-202294

פרסם בהדף הירוק

בעלי משרד ומחסן + רכב באזור המרכז
מעוניינים להתקשר עם קיבוץ ולהפיץ את מוצריו בכל הארץ
ת.ד. 5486 קרית שרת – חולון טלפון 03-5561152 – יעקב

אהרון וגרשון שלזינגר
ביצוע עבודות חקלאיות
★ פיזור זבל אורגני
★ הובלות שונות
★ קנייה ומכירת זבל
★ הפיכת זבל לקומפוסט
★ ניקוי רפתות
מושב בצרה, מיקוד 60944, טל' 29911, 052-34406

אסמור בע"מ
מערכות סטריאו
טלוויזיות וידיאו ורמקולים
פטיפונים .... מ־ 95 ש"ח
רסיברים .... מ־ 140
טייפים — דק .... מ־ 155
מערכות סטריאו משולבות .... מ־ 345
מערכות בחלקים .... מ־ 595
רמקולים HIFI + תיבות מ־20W — 120W .... מ־ 79
רדיו טייפים ניידים .... מ־ 95
„אסמור" — העליה 25, תל־אביב טלפונים: 830605, 03-384910
המחירים הזולים ביותר מכל מרכזי הקניות בארץ
בוא אלינו והשווה מחירים

נ. שיווק אופקים בע"מ
רח' המלך דוד 4, נתניה, טל' 2־053-42151
חברה לשיווק והפצת ספרים
סוכנות מורשה של הקיבוץ הארצי, תק"מ ותנועת המושבים
✱ הספקת כל סוגי הספרים כולל ספרי לימוד במחירים מוזלים
✱ מבצעים, עריכת בזרים ותערוכות.
✱ שירות מהיר ואישי
✱ הספקה עד למקום
מתקבלות המחאות של ארגוני הקניות וההתיישבות העובדת
בדבר פרטים נא לפנות למירי ששון או נורי

מלון היכל המלך דוד בנתניה
מבצע מיוחד
☆ חדרים עם שרותים צמודים
☆ טלוויזיה בכל חדר
☆ על חוף הים
מכבדים המחאות קניה של ארגוני הקניות
רח' דוד המלך 4, נתניה, ת.ד. 1060, טל. 1־053-42151
לקיבוצים וחברי קופ"ח פנסיון מלא 40 שקל + מע"מ

סולרואיר בע"מ
רולו בלינדס בע"מ
✦ וילונות גליליים.
✦ מסכי תקרנה.
✦ מסכי תאפלה.
✦ רפפות ורטיקליים.
✦ דלתות הרמוניקה (אקורדיאון).
✦ פולים (מחיצה יפנית)
דיזנגוף 282, ת"א
י־ם 02-244132, חיפה 04-662017
המשולש: טל' 252953 חגית 041178

סימה באר

אספקה קטנה

נדמה לי, שזהו הזמן המתאים ביותר לחשבונות נפש ולדיווחים — איפה אנחנו בכף חובה וכמה זכויות יש לנו.

כמעט שנתיים למדור — תיכף יום הולדת ומותר לשוור ולהוסיף פרחים לזר, כי עמנו כמה זוגות, שבאו בברית נישואין במזל־טוב, ומספר לא מבוטל של זוגות, שאמנם לא שברו עוד כוס, לא ענדו טבעת ולא הבטיחו לרבי — אבל גם לא שברו את המלה. הם עומדים בקשר אוהב, חברי — ואולי גם יביאו לנו סיבות למסיבות.

כמו כן, ישנם גם כאלה, שאינם מדווחים, וזו זכותם. וכמובן, שיש כאלה עם שאריות של עוגמות נפש, אכזבות קטנות וציפיות גדולות. אבל בסך־הכל אסור לרפות ידיים ולהגיד נואש — ולכן אנחנו ממשיכים.

כיוון, שמדי שבוע מצטרפים חבר'ה חדשים (וברוכים הבאים), צריך להזכיר כמה „חוקים", שקצת שכחנו מהם, והתעלמות מהם או אי ידי־עתם, גורמות לבלאגן ולטרחת יתר.

חברים הרוצים להתפרסם מוזמנים לכתוב על עצמם. לא צריך את הסבתא ולא את עזרת האמא. קחו הפעם את עצמכם עם עט אחד, הרבה נשמה וקצת תעוזה. תנו מנוחה לכל הרואגים מסביב. עשו זאת לעצמכם ולא למענם. כתבו מעבר לפרטים היבשים, שהם הכרחיים (גיל, סטאטוס) דהיינו, יותר פרטים חיים על עצמכם, אהבות, שנאות, תחביבים, קצת ייחודיות. למדור צריך להיות אופי חי ולא רק אינפורמטיבי.

לחברים העירוניים המצטרפים אני מזכירה, לשלוח, כבר בפנייה הראשונה, צילום של תעודת זהות, בו מצויין הסטאטוס המשפחתי, כתנאי הכרחי...

אנא, כתבו בכתב־יד ברור — ללא עזרת מכונת הכתיבה.

לא מעט חברים מציינים את שמם בלבד, ושוכחים שם משפחה וכתובת מדוייקת. קשה מאוד לענות להם. בהזדמנות זו, אני מתנצלת, בשם העבר וההווה (ומי יודע מה בעתיד?), בפני כל החברים הממתינים זמן רב עד לפירסומם. חשוב לזכור, שהעיתון יוצא אחת לשבועיים ולא כל דפיו לרשותנו, אבל ברוב המקרים, הסבלנות משתלמת.

עוד דבר אחד לפני ברכת הסיום. זיכרו, שכשקורים אצלכם דברים כמו חברות, חיים של יחד ואפילו חתונה — זה שכרי היחיד בעבודתי במדור. אז אנא, רווחו.

למי שלא אוהב את הפרסום, שלא ידאג. לא נדווח בשום צורה, ללא רצון והסכמה.

אספקה קטנה הוא מדור המיועד לחברים פנויים בלבד. לאחרונה הצטרף אלינו חבר מחיפה, החותם במיגוון שמות. (אלי, רני, גדי, דן וכד'). הנ"ל מכריז בכנות, שהוא נשוי משועמם ואקדמאי. לפניות מסוג זה אין מקום בעיתון שלנו!

אז קחו בחשבון את שבמאזניים, דחפו לזיכרון, וכולנו נצא זכאים ועם כל הבקשות והרצונות לשנה החדשה, שנצליח — אינשאללה.

שנה טובה
סימה

464
בחורה רגילה, אך לא פחות. אינה בטוחה שהגיעה למסקנות מוחלטות, אך ברור לה, שצריך לעשות זאת. רווקה, בת 24. רגישה ועשירה מבפנים. כרגע בבית, במשק, בקיבוצה שבצפון. עושה כל מה שניתן לתרום בעשייה המשותפת עד לתחילת הלימודים. להם היא תקדיש לא מעט מזמנה.

אוהבת אנשים ומנסה למצוא בהם את הטוב והיפה שיש בכל אחד. מחפשת אדם חזק, שיהיה לו מה לתת לאשה, שהיא אולי מהמין היפה, אך לא מהמין ה„חלש".

ניתן למצוא אותה אצלנו ואל תחכו!

465
עד לתקופה האחרונה עסקה בהדרכת נוער. השנה עוברת להוראה בבי"ס תיכון. בת 33. חיה בעיר הגדולה. למען החיים בשותפות, בשם האהבה והחברות — תהיה מוכנה לכל שינוי.

היא עצמה גם בוגרת מדעי החברה, עסוקה מאוד ותמיד. אך בלב, במקום שצריך להיות חם, חסרה לפעמים השלמה, שאותה היא מחפשת.

עיניים ופנים ראויים לשבח. משקל — ניתן לשינויים.

466
„כשעובדים במוסד הסתדרותי נתקלים, אם רוצים או לא, ב„על המשמר", אם גם מעיינים — מוצאים את „אספקה קטנה" ואז מתלבטים, חושבים, אולי מחר אכתוב, רושמים, מוחקים, שוב מתלבטים ובסוף — אסון הרי לא יקרה — אז כותבים.

גם האמא הפולניה שלי אמרה כל השנים: או רופא, או עורך־דין, או בן קיבוץ — אז הוא היה מהנדס. לפני שנים זה הסתיים. על עו"ד אני לא חולמת, רופא אני לא רוצה, הכי נראה לי: קיבוצניק!

אני עצמי בת 36, יפה, עצמאית, חולמת על כתף רחבה, על חיבוקים ונישוקים. חייתי בעיר הדרומית, פעם גם בצפונית וכרגע — במרכז. מחכה לקיבוצניק, בן 40, שמכיר גם חיי עיר, אך לא מתלהב מהם. מחכה לך עם בטריות מלאות של חום ושמחת חיים".

כאמור, פרטיה אצלנו.

467
בעלת טמפרמנט, בת 50, לא שמנה, כן גבוהה, מדברת גם אנגלית. גם נאה וגם עוד כמה דברים, שתשמח היא לספר לך, כשתהיה מוכן לראות וגם לשמוע.

חברת קיבוץ מהצפון.

468
בת 48, עם רוח ושמחת חיים ומרץ של בת 28. אחות במקצועה, בליבה ובנפשה, עם כל המשתמע מכך. ילדיה גדלו, אך לא לגמרי פרחו. חברת קיבוץ לשעבר, היום תושבת עיר במרכז. אוהבת מאוד את הארץ ברגל, ברכב, בעיניים, דרך שיר טוב ומנגינה, שעושים לה טוב על הנשמה. אוהבת ומעדיפה חברת אנשים. אך גם לבד לא תמצא אותה משועממת.

זה פסיק קטנטן מאישיותה. את החלק הגדול תוכל לשמוע ממנה ולהכיר לכשתתעניין.

לכרמל ולאה (מרום־גולן) שמצאו זה את זו אשתקד על מדפי האספקה־קטנה – ברכותינו להולדת הבת, תמר.

469
חיה בקיבוץ צעיר בדרום הרחוק. מלאה בתחביבים כמו: רישום, ציור ועוד תחומים הקשורים ביצירה ועבודת כפיים. בת 22.5, בעלת מרץ, טמפרמנט והמון אמונה בחיי קיבוץ. בקיבוץ צעיר קל מאוד, כבר בגילה, לשאת בתפקידים ולהרגיש בעול על הכתפיים וזה מה שקורה לה... היא אוהבת מאוד וקשורה לנוף הדרומי. עוד פרטים? כתוב לה!

470
בן 59 — גרוש, 1.78 גובהו. איבד את מאור עיניו לפני פחות משנתיים.

בעל השכלה ושטחי התעניינות רבים. ספרות, מוסיקה קלאסית ושחייה. לפנים אהב את הטיול הרגלי, באופניים ואפילו על גבי סוס. עסק רבות בפעילות ציבורית והוראה. פעיל מאוד.

מחפש שותפה רצינית לחיים. חבר קיבוץ בצפון הלא רחוק.

471
ארמוני ושקט, קצת ביישן (לא יותר מדי), לא שמן ולא מכוער. מסודר, בעל תחומי התעניינות רבים, שהדף לא מספיק כדי לפרטם.

אומרים עליו, שהוא בעל ידי זהב ונשמה טהורה. הדבר הכי בטוח אצלו, כרגע, שהוא מעוניין להכיר אותך, נחמדה ונאה, הרואה עצמה חיה בקיבוץ. הוא נוח ולא אוהב להקשות עצמו על אחרים. את הדברים הפחות טובים שבו תגלי לבד ותראי שחלקם הוא מועט יותר מזה של הטובים.

חבר קיבוץ מהצפון. בן 170/28.

472
יש הרבה מה לספר עליו. חברים אומרים, השכנים מספרים, ילדיו משבחים. ובכן, קשה לו מאוד (כמו לכולם) לכתוב על עצמו ולספר עצמו ולהבטיח עתידו.

בן 52, חבר קיבוץ בגליל העליון. ילדיו – רובם פרחו מהקן והוא יצא קצת לפעילות בעיר הגדולה, כדי לנסות לחפש, לראות ולשנות סטאטוס. אין צורך לספר לך, שיש לו הרבה ויעשה זאת איתך ביחד!

למרות היותו כרגע בעיר, אין הוא מנותק חלילה, מהגליל היפה.

473
משכמו ומעלה, תרתי משמע, 1.86 גובה, 52 גילה, נראה צעיר מגילו (ועל זה אני חותמת). בן קיבוץ לשעבר והיום יושב חזק בישוב דרומית לבאר שבע, שם הוא חי, יוצר ומלמד. אמן מוכר בארץ, בתחום האמנות החזותית.

קצין גבוה (במיל.). אב לשני ילדים קטנים, מחפש שותפה לחיים, שתחיה עימו בישוב שלו, אהבתו למקום ולנוף — ללא פשרות. בסך־הכל בחור בעל עוצמה, שקשה לתרגם אותה למלים.

כשתכירי אותו גם תביני, למה הוא רוצה אותך מעניינת — מעוניינת — ובסביבות גיל 35 (ואם את בת 39.5 זה לא נורא).

כתובתו שמורה אצלנו.

המען למכתבים: סימה באר „אספקה קטנה" מערכת הדף הירוק, „על המשמר" שדרות שק דואר נעול, ת"א. פניות טלפוניות לא תענינה.

אבנר רבן

שבץ מילים

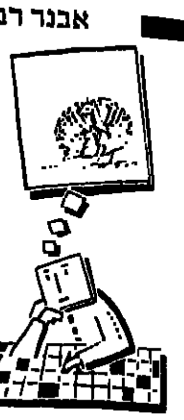

מאונך: 1. שייט אבובים בריונות? (6); 2. מפקח על המניות במחזור (3); 3. גם אם איני יודע אתבקש להחליט באיזה משני הקיבוצים מדובר (4,5); 4. באחת־עשרה זה צו השעה? (4); 6. הרגל על המצמד? (3); 7. אין שקט בקבוץ (3); 8. תפוחי הגליל במאה שלנו, כמו משוויץ! (5); 10. חבר בין המתפרעים לתועלת הגינות (5,5); 11. לתפקידם רק צרה זו חסרה? (5,4); 12. חורו ותפסו אבן חן בבית השיטה (3); 15. גם מלחין אנגלי מגרמניה מוזכר שם (8); 16. שמענו שהספל עשה חיים כשלא היה לחם (7); 18. מי ישאל שם למה אינו עובד? (4,2); 20. פרנק הארכיאולוג עדיין אתנו (5); 22. יפה אך משומשת (3).

פתרון תשבץ 52

מאוזן: 1. יפה שעה אחת קודם; 5. יומן; 7. חדרה; 9. חורב; 11. נחל צבי (בית הרשל); 13. מיו; 14. קלישאות (קליישאו־ות); 16. גלעד; 17. תל; 19. יומים (יו־מים); 20. שמעונוב (ש־מעונו־ב); 21. רשום שיק (שימוש רק); 22. מרביר; 23. חורבת הפקודה (חו־רבת־הפקד־יה); 24. תק"מ.

מאונך: 1. ישישים (י־ישישים); 2. הלם (מלה); 3. חברת ילדים (מתחיל ידבר); 4. דביר (רובה, צרעה); 5. נפח (חפן); 7. חפץ; 8. תחכשת (תחב־שת); 10. בית הנבחרים (רייל, סיים); 11. נוסח משולב (נוס־חמש־ולב); 12. בקע (עקב); 15. אלון שבות (בוא לשנות); 16. גרמושקה (גר־מושקה); 18. אין ריח; 20. שרקרק (שרק, רקע); 22. מנה.

★★★

שמות הזוכים מתשבץ מס' 51
ישראל נהרי — איילת השחר
שי אגוזי — בית־אלפא

הספרים מתנת הוצאת „ספרית פועלים"

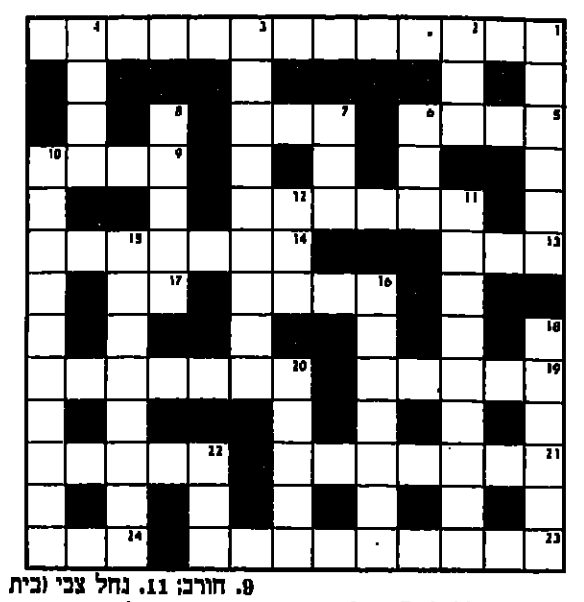

תשבץ מס' 53

מאוזן: 1. פעם יחסו למפ"ם אהבות, או הזיות על ארץ אחרת (7,6); 5. ניתן לנחש שיבוא בסוף הארוחה (4); 7. תמך בקבוץ (3); 9. מרויח מאות מליונים? להיפך! (תשאלו בתק"ם) (4); 11. לקראת התחלה והסוף הוא מפרפר (4,2); 13. כך קוראים לעובר במשמרות? (3); 14. רוצה באילוף לקשישים? (4,3); 16. בא משם עמוס ונשאר (4); 17. היקה משתמש במה שלא עושה הבעל (2); 19. לנקר בחלל, או במרוקו? (5); 20. חטט בפר"מ ועף. בהוד־עין (4,3); 21. להצלת הקבוץ יש קרש מסוג מיוחד (4,3); 22. תשוש לדעת כי חלב טוב נגד אלימות (2,3); 23. עם המעבר ללינה משפחתית הפך התפקיד שלה למיותר? (4,5); 24. רבונו של עולם: תמיד בגלי צה"ל? (3).

גרדה כהן

ארוחת ארבע

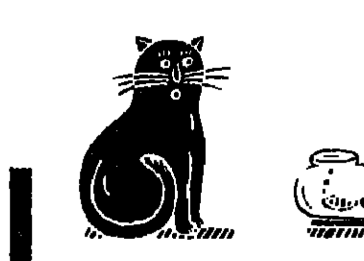

מה לאכול בסוכה?

תדעו לכם, שכל עוגות הדבש מהגיליון הקודם כשרות בהחלט גם לסוכה, ושיהיו לכולם בתיאבון. ובכל זאת, יש עוד כמה דברים טובים נוספים. למשל:

עוגית תפוחים חמה

החומרים: 350 גר' בצק עלים מוכן, ½ קילו תפוחי־גרנד, קצת חמאה, קצת סוכר וקינמון.

ההכנה: מרדדים תבניות קטנות, בקוטר 16 ס"מ, בבצק עלים. אם אין תבניות כאלה, אפשר גם על צלחות פיירקס קטנות (למרוח במרגרינה ולפזר מעט סוכר). את התחתיות דוקרים במזלג כמה פעמים ושמים בקירור. מקלפים את התפוחים וחותכים לפלחים בני 3 מ"מ בערך. שמים את הפלחים על התחתיות (כמו קשקשים). מפזרים קצת־קצת סוכר וקינמון ומעט פתיתי חמאה.

אופים ב־200 מעלות כ־20 דקות. אוכלים חם או פושר.

עוגת גבינה קרה

החומרים: מרפדים תבנית עגולה בעוגיות (רצוי ביתיות) ומטפטפים עליהם קצת קפה ממותק. המילוי: ½ כוס סוכר, ½ ליטר מיץ (או מיץ תפוחים או מיץ תפוזים), 3 כפות גדושות ג'לטין, 2 ביצים, ½ לימון, 3 כפות ליקר מתוק, 1 קופסת גבינה שמנה, 1 גביע שמנת. לציפוי: 1 חבילה ג'לי כוזק ירוק.

ההכנה: מחממים את המיץ וממיסים בו את הג'לטין, מערבבים את הגבינה, השמנת עם כל יתר החומרים ומוסיפים את המיץ עם הג'לטין. שמים את הכל על התחתית ונותנים להתקשות במקרר. מכינים את הג'לי לפי ההוראות ושופכים למעלה מעל הגבינה. נותנים להתקרר לילה אחר.

בתיאבון!

מרכולית

סימה באר

פיצ'פקס

דודו
בחייו של דודו רגב מרמת יוחנן חל, כנראה, איזה מפנה. ולכן הוא מציע למכירה: א) אופניים עם שלושה הילוכים (כמעט חדשים) ב) סלון מקש (כמעט חדש). מהרו וצלצלו אליו, לטלפון 03-809674.

הכוננית בלבדו
כוננית ספרים מיוחדת (מעץ אורן), ללא תכולתה, מוצעת למכירה ע"י חבר הממתין להצעות מעברו של טלפון מס. 069-47780.

כמו חדשה
מסרטה מרגם קנון 514×2, עם קול, (כמו חדשה, כמובן) תימכר במחיר הזדמנות ע"י בעליה, בשעות הערב, בטלפון 065-99070.

לא כמו חדש
מחבט טניס (שלא נאמר עליו שהוא כמו חדש) אפשר לרכוש בטל. 065-99070.

חיים

בית אוהב וגם עשיר
שלושה גורי „פומר ניאן" גזעיים ויפהפיים, בני שבועיים וחצי, מחפשים בית חם, אוהב ועשיר. בעל כרחם נאלצים הבעלים למכור אותם (ולשלשל תמורתם לקופת הקיבוץ). מספר הטלפון — 065-33788. הם בבית משעה 17.00.

קן

לי נערה יש
רותי מבקשת להודות לכל הפונים אליה בעניין מגורים משותפים, אך מבקשת להבהיר: לה עצמה אין דירה. היא מחפשת, איפוא, שותף לחיפושי דירה או אחד שכבר יש לו דירה ומחפש שותפה. נראה אתכם עכשיו. טל' 03-393025, 03-378833.

אהרון דוד

(המשך מעמ' 9)

ותיקים וגם אינני מאושר מהעובדה, שהפך לענף שלישי מבחינת המחזור (לאחר המאפייה והודייה). אחנו רואים בזה פרנסה ומשתדלים לא להגזים: איננו עורכים מבצעים, איננו עושים פרסום. עובדה מצערת היא שחלקה של תוצרת המשק ירד מאוד בדוכן. אבל מי שרוצה למצוא את הלחמים המפורסמים של משמר־השרון מגיע ממקומות רחוקים: לחם כפרי, לחמניות המבורגר, ביפון, כותנה ושאר הדברים המיוחדים שלנו."

והצעירים. כאילו למסחר נולדו. ברג"ש יושבות שתי נערות חינניות, זה עתה סיימו את שנת י"ב, בחולצות טריקו של „השומר הצעיר קן כרכור", יושבות ליד הקופות, מסבירות פנים ללקוחות ומסבירות לי, לשם מה נדרש בקיבוץ גן־שמואל, מיכון גדול, החוצה היום את חברי הקיבוץ, להקים מונו שישרת את באי התחנה והסופרמרקט.

משה מרליקן (94), עלייה שניה, בביוגראפיה שלו יש פרק משותף — טוריה בצד טוריה, עם אהרון דוד. עדיין משכים בארבע לפנות בוקר להשקות את העגלות ברפת של עין־חרוד מאוחד, לאחר שהוא מסיים לקרוא ב„דבר", הוא מוכן למונולוג קצר על הדור ההולך ופותח: „יש לי הרגשה קשה מאוד בקשר לעסקים האלה. לא חס ושלום מפני שפתוח בשבת, אלא מפני שמחפשים פרנסות, שלא יעלה על הדעת לחשוב עליהן. פעם אמרנו בעין־חרוד גם תעשייה לא! רק אדמה. היום בונים בקיבוצים מלונות, משכירים סוסים, כל מיני טריקים למשוך קהל. מתדרדרים מדרגה לדרגה. ויש הבדל בין להחזיק בית הארחה, כמו זה שקיבוצים הקימו באל־חמה ועובדים שם עבודה עצמית, ובין להיות סוחר. המושבניקים נהרסו, כי התחילו לעסוק במסחר והערבים עבדו במקומם ובנו להם את הווילות. בשנת 52' התנגדתי לטפל במושבים בהכל לכיס (ואני ראיתי איך מתחילה ההתדרדרות. ציזלינג המנוח גידל חמישה ילדים ב־40 מ"ר וכולם יצאו אחד אחד. אני לא בעד, שהנכדים והנינים יחיו כמו אז. אבל צריך לחיות לפי ההכנסות.

אני לא שואל מה טבנקין היה אומר, מה כל היה אומר, אותי מעניין החבר הפשוט מהשורה. הכרתי את אהרון דוד גורדון, אני לא מציע לחזור לתקופה ההיא. גם אז הוא היה בין הקיצונים, גם אז לא הלכו אחריו המונים. היום בטח לא היו שואלים אותו. היו אומרים עליו 'צוואק' (תמים ברוסית). הוא היה באמת איש תמים, שהאמין בכל נפשו ומאודו. למה שאני אכתוב לזרלין... מה יש לכתוב לזרלין? כתבו בכך מספיק.

הנה, אצלנו בעין־חרוד, אין לנו אף פועל שכיר, אין לנו מסחר, אין לנו חיזוק? ולא מתים כרגע בעין־חרוד".

הלקוחות, חשוב מאוד לומר, חולקים שבחים: למחירים, ליחס, לשירות, למבחר, לניקיון.

ב„שרונית" נדחפות רבקה ליבוביץ ומרים עברי ממושב כפר־חן למקרופון כדי להלל ולשבח. רבקה עושה מרחק של 12 ק"מ (הלוך וחזור) כדי לקנות אצל הקיבוצניקים דווקא. בין הטואלט, תחתוניות הנייר וקרם השיזוף, היא מתנדבת לומר: „תכתוב שנעים לנו פה. שנקי מאוד. שנותנים אשראי ובכלל, היחס של הקיבוצניקים לקונים הוא אחר לגמרי מאשר בחוץ. מרגישות כאן רצויות ויש כאן דברים, זולים יותר מהסופר. אפילו יותר זול מהשוק. ויש כאן הכל למלא את הסל של עקרת הבית. אפילו אבטיחים. ומרים עברי: „נורא נחמד, שמישהו הוא סמל לכולנו, לכל העירונים, ששומר כאילו על הערכים הציוניים הישנים והחשובים". אולי זו הסיבה שלפעמים יש כאן קונים ששואלים אותם: „תגידו, מה חזרתם להיות חנונים?"

עמירם כהן

חדש

קורנפלקס תלמה.
בוקר טוב כל היום.

קורנפלקס תלמה,
ארוחת הבוקר של העולם המערבי – בישראל.
קורנפלקס תלמה מיוצר על־ידי
תלמה
טעים תלמה תמיד תלמה

מכון ארז – רחובות
שרותים פסיכומטריים, הכוון מקצועי וייעוץ בנושאי כח־אדם
● הכוון מקצועי
יעוץ בבחירת מסלולי לימוד ותעסוקה לצעירים ומבוגרים.
● שרותים פסיכומטריים
הערכת אינטליגנציה, הערכת אישיות, בדיקת התאמה למסגרות חינוכיות, בדיקת התאמה למסגרות התישבותיות.
● מיון ושיבוץ כח־אדם
סיוע למפעלים וארגונים בגיוס, מיון והתאמת כח־אדם לתפקידים שונים.
כתובתנו החדשה:
רח' לוין אפשטיין 20, רחובות 76460 08-459395

למכירה
תיק ייצור למוצר אלקטרוני מקצועי
(בתחום מיקרו מחשבים)
פיתוח חדש + תמיכה עם פוטנציאל שיווק בינלאומי
ת.ד. 44675 חיפה, טלפון: 04-536746 (ציון)

המרכז לצייר ולחובב

המרכז הארצי לאייר ברש מציע
קומפרסור לאייר ברש
מתאים:
★ לצייר ★ לאיש האחזקה
★ לגרפיקאי ★ לצבעי
★ לתפאורן ★ לניקוי מערכות עדינות
טופר, שינקין 4 ת"א 65321. טל: 03-282446

פרסם בהדף הירוק

מכנסי "רפי" להיט לכל גיל
Rafi

★ מכנסי ג'ינס, קצרים וארוכים
★ מכנסי כותנה סטון־ווש וצ'ינס במידות עד 54
חדש! עודפי ייצוא!
חולצות מכנסיים וחליפות מיזע (סווצ'רים טרנינגים)
לגברים נשים וילדים
אלאמה
לתשומת: בחנות המפעל, במחסן הקיבוצים ובמשביר המרכזי.
כ. ברבר ובנו
בית חרושת למכנסיים „רפי"
לגברים, נשים וילדים
ת"א, דרך יפו 9 ביתן הומו טל. 656458 -- 03-658539